AU APĂRUT:

O sănătate de fier – André Valmont
Cartea femeii – Marie-Claude Delahaye
Bebelușul de la o zi la un an – Anne Bacus
Bebelușul plânge! Ce-l de făcut? – Anne Bacus
Cartea viitoarei mame – Marie-Claude Delahaye
Jocuri pentru copii – Anne Bacus
Copilul de la un an la trei ani – Anne Bacus
Copilul de la 3 ani la 6 ani – Anne Bacus
Creșterea copilului – Anne Bacus
Psihologia copilului – P. Morand de Jouffrey
Secretele unui bun Curriculum Vitae – Florence Le Bras
50 de modele de scrisori pentru obținerea unui loc de muncă – Florence Le Bras
Bursa – Dominique Gallois
Terapia cognitivă – Philippe Brinster
Ghidul timidului – Jean-François Picardat
Caracterologia – cele 10 sisteme de bază – J.-P. Jues
Descoperirea sinelui – René de Lassus
Remodelarea corpului masculin – Lydie Raisin
Francmasoneria – Nathalie Pacout
Ghid de autoapărare – Lydie Raisin
Desenul – ghid practic – R.M. de Prémont, N. Philippi
Planetele care ne guvernează – Nadia Julien

VOR APĂREA:

Analiza tranzacțională – René de Lassus
Eneagrama – cele 9 tipuri de personalitate – René de Lassus
Coeficientul emoțional – G. d'Ambra
Determinați-vă tipul psiho-sexual – G. d'Ambra
Dezvoltați-vă inteligența – G. Azzopardi

Jean-Paul Jues

CARACTEROLOGIA

CELE 10 SISTEME DE BAZĂ

Traducere de Radu Glovaschi

Teora

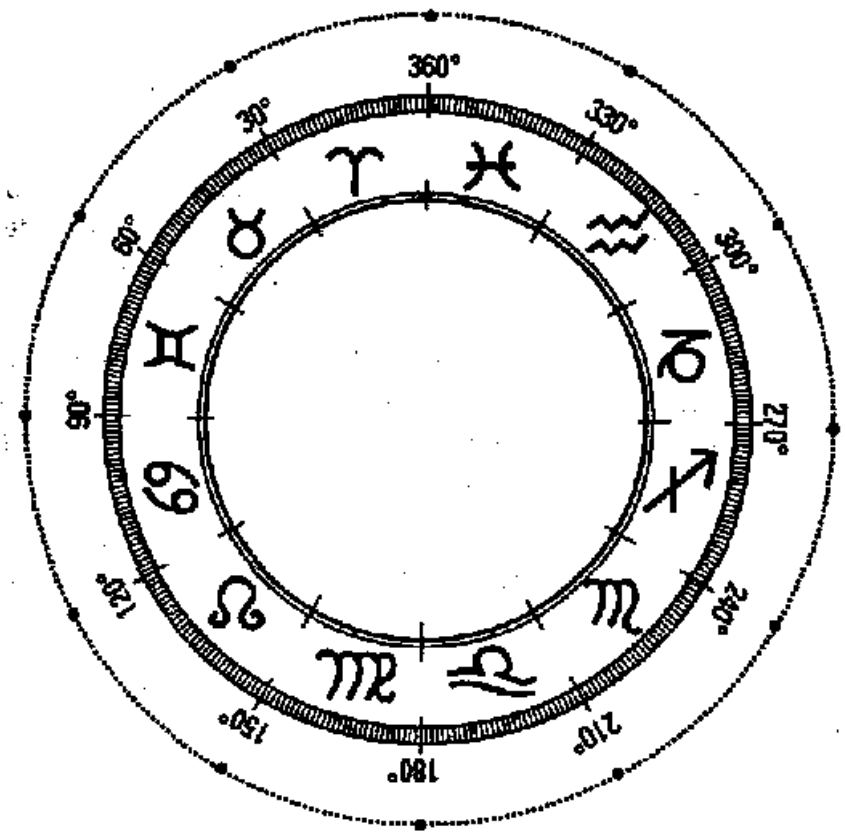

ASTRE		☉	☽	♆	♅	♇	♄	♃	♂	♀	☿
Soarele	☉										
Luna	☽										
Pluton	♆										
Neptun	♅										
Uranus	♇										
Saturn	♄										
Jupiter	♃										
Marte	♂										
Venus	♀										
Mercur	☿										

Modèle déposé. Éditions traditionnelles (Succ^e de Chacornac) Paris

Acest document este disponibil în librăriile specializate: oferim ca exemplu modelul de la Éditions Traditionnelles, reprodus alăturat. În afară de aceasta, din prudență, calculele pot fi verificate de o altă persoană (care să nu fie total certată cu cifrele...).

Am semnalat că se poate foarte bine stabili tema natală aplicând, scrupulos și fără a înțelege, prescripțiile tehnice de folosire. Bine înțeles, este mult mai interesant să înțelegeți bine ce ascund termenii astronomici utilizați. Este motivul pentru care vom insista ceva mai mult asupra acestui aspect, în general trecut sub tăcere. În afară de aceasta, necunoașterea bazelor astronomice contribuie la aruncarea practicanților astrologiei în categoria ghicitorilor și șarlatanilor.

– *A doua etapă:* tema astrală o dată stabilită, va urma interpretarea ei. Se trece atunci de la astronomia simplă și clasică la astrologia propriu-zisă (sau horoscopie).

Tehnica interpretării astrologice comportă în fapt mai multe niveluri, diferite stadii de complexitate și, în consecință, de precizie în diagnostic.

Este deci o disciplină în care fiecare poate intra progresiv și în ritmul propriu. Pe măsura depășirii acestor etape, descrierea se rafinează. Vom urca împreună cele câteva trepte care constituie din punct de vedere tehnic edificiul.

• **Primul stadiu de constituire a temei** este cel al desemnării semnului zodiacal de bază. Este vorba despre zona cerească pe care o traversează Soarele în timpul perioadei (a douăsprezecea parte dintr-un an) în care are loc nașterea.

Aici, o definiție tehnică este necesară. Din punctul de vedere al unui observator terestru, măsurarea zilnică a poziției Soarelui (la amiază), efectuată în tot cursul anului, dă impresia că acesta se deplasează pe bolta cerească (denumită astfel „sfera fixelor"), de-a lungul unui cerc al cărui plan este înclinat față de planul orizontului, și având ca centru Pământul.

• **Conduite tipice**

– Alternanța fazelor active și a fazelor depresive.
– Mare aptitudine de a reproduce modelele care îl înconjoară.

• **Exprimare morfologică**

– Retracția laterală a receptorilor.
– Tonus bun al părților cărnoase.

STADIUL ANAL

• **Sentimente și trăiri**

– Individul se teme să piardă, pentru că dacă pierde se simte distrus. Are plăcerea de a disimula, de a ascunde și se simte culpabil. Paradoxal – dar pentru a se pedepsi – aspiră să fie descoperit. Are deseori fobii, este superstițios.

– Suferă de un intens sentiment de inferioritate și în paralel se consideră o valoare necunoscută.

– Este în același timp atras și temător de forță și violență.

– Se hrănește bucuros din catastrofe și simte că trăiește atunci când trebuie să înfrunte ostilitatea și necazul.

– Complexul oedipian este trăit într-un climat de gelozie morbidă, partenerul fiind fie distrus pentru a și-l însuși, fie idealizat.

• **Motivații**

– Să acumuleze, să păstreze.
– Să controleze, să organizeze, să planifice, să calculeze, să perfecționeze.
– Să respecte normele, să le facă respectate, să pună în ordine.
– Să curețe, să purifice, să ispășească, să pedepsească, să se pedepsească, să domine, să fie dominat, să distrugă, să fie distrus.

• **Conduite tipice**

– Sadomasochismul este modul privilegiat de relație al individului, care se pune (inconștient) în poziția de a provoca violența celuilalt sau pentru a face din el victimă supusă.

Obiectul dragostei este, fără deosebire, un bărbat sau o femeie, important fiind ca individul să găsească raportul dominant-dominat.

– Individul se comportă ca un distrugător: structurează, claseează, raționalizează, posedă pentru a înlătura orice viață autonomă a lucrurilor. Este un obsedat al preciziei. El are de asemenea tendința de a-și distruge partenerul prin bănuieli permanente.

– Este atras de puterea pe care o reprezintă pentru el o ocazie de a-și exercita violența. Nu admite să fie învinovățit și se simte în permanență agresat de oricine, ceea ce îi permite să își justifice comportamentele tiranice.

– Culpabilitatea îl împinge la săvârșirea de acte de purificare. Are fobia microbilor. Dă dovadă de scrupule, de simțul datoriei, se arată perfecționist. Se sacrifică pentru alții, se identifică cu justiția și se comportă bucuros ca un cavaler.

Va avea de asemenea tendința să eșueze în acțiunile sale pentru a se pedepsi și a se deculpabiliza astfel.

– Păstrează totul, își ascunde obiectele de valoare și bănuiește fără încetare pe ceilalți că vor să-i fure, să-i ruineze („Avarul" lui Molière...).

– Are mania aranjării, a colecțiilor, a înculetorilor (regele Ludovic XVI), a secretului.
Realizează sistematic acumularea informațiilor și nu le transmite decât puțin câte puțin.

• **Exprimare morfologică**

– Retracție frontală a receptorilor.

STADIUL FALIC

• Sentimente și trăiri

– Mult egocentrism: individul este foarte centrat asupra lui însuși, preocupat de imaginea sa, anturajul fiind perceput ca un instrument de punere în valoare.

– Teama de „castrare" (pe plan simbolic, se înțelege); subiectul supraapreciază aspectul puterii, penisul este perceput ca un falus, simbol al forței brutale, și vaginul ca simbol al puterii suple).

Își cheltuie energia pentru cuceriri, trăind cu obsesia ca acestea să nu-i scape.

Trebuie fără încetare să-și dovedească lui însuși ca și celorlalți că este puternic, pentru că nu este sigur de acest lucru. De unde, la bărbați, tendința de a vrea să străpungă, să penetreze, să stăpânească, și tendința, la femei, să-și asigure puterea prin posesiune și prin promisiune.

– Frica și dorința de a se arăta: individului îi place să strălucească în public și, în paralel, se teme să se exprime în acest mod.

– Teama de a fi normal: bărbatul își refulează tendințele feminine temându-se că nu este suficient de viril iar femeia își refulează tendințele masculine.

• Motivații

– Să întreprindă, să creeze ceva nou, original.
– Să pătrundă secretele altora.
– Teama de a rata, de a se înșela, de a nu fi recunoscut ca bărbat.

• Conduite tipice

– Lupta competitivă: subiectul se simte permanent în competiție cu alții și dorește întotdeauna să arate că el este cel mai bun. El are cea mai mare mașină, copiii lui sunt cei mai inteligenți, el are cea mai bună situație profesională, el câștigă mai mulți bani decât ceilalți etc.

El nu încetează deci să-și dovedească superioritatea pe toate planurile, cu prețul inventării de fapte eroice.

– Exhibiționismul și voyeurismul: plăcerea de a se arăta, a spune sau a face ceva care precis va șoca, provocarea dorinței celuilalt și încercarea de a pătrunde în intimitatea lui.

– Conduite inspirate din simbolurile sexuale:

• Bărbatul își va compensa sentimentul de lipsă de vagin prin activități de creație pe plan social, de exemplu: să demareze afaceri, să scrie cărți etc.

• Gustul de a primi confidențele altora este, de asemenea, legat de simbolul vaginal: subiectului „falic" îi place să fie deținătorul secretelor altuia.

• Simbolul falic se va inspira din comportamente de tipul: pătrundere, penetrare etc.

• Exprimare morfologică

– 2 sau 3 receptori bogați, deci care au fiecare cele patru deplasări de bază (D, R, RL, RF).

STADIUL ADULT

Acest stadiu este rezultatul fericit al evoluției unei personalități. Deși rareori atins, el constituie totuși un punct de reper pentru a pune lucrurile în perspectivă. Este, într-un fel, un model de referință, „punctul de fugă" al tabloului comportamentelor umane. El reprezintă concret echilibrul găsit, înțelepciunea în sfârșit trăită, în activități constructive și dobândind respectul celuilalt.

• Sentimente

– Serenitate și ponderare păstrate chiar în dinamismul acțiunii.

– Indiferență în fața recunoașterii sau a nerecunoașterii de către ceilalți.

– Indiferență în fața negării specificităților virilității sau feminității.

– Neimplicare în competiție.

– Subordonarea exigențelor Supraeului la aprecierile Eului.

– Încredere profundă în sine.

– Autoapreciere realistă.

– Apreciere identică a solitudinii și a vieții în societate.

• **Conduita**

– Obiceiuri de a tria stimulii mediului și a-și alege răspunsurile.

– Conduita orientată de sensul dat vieții proprii.

– Respect absolut al personalității altuia și al comportamentelor sale.

– Bună integrare a afectivității, nici supraevaluată, nici subevaluată.

– Bună integrare a sexualității, nici supraevaluată, nici supraevaluată.

– Acceptarea, cu umor, a provocării altuia, dar refuzul de a răspunde prin justificare sau agresivitate.

– Acțiune condusă fără dificultăți în afara obiceiurilor proprii.

– Refuzul de a fugi în față, dar acceptarea responsabilităților pe toate planurile.

• **Exprimare morfologică**

– Bogăție a celor trei receptori (adică prezența celor patru deplasări).
– Bogăție a instrumentelor Eului (frunte și maxilar).
– Tonus bun la nivelul părților cărnoase.

Descrierile primelor patru stadii, care interesează marea majoritate a semenilor noștri, sunt foarte schematice pentru că ele corespund unor tipuri pure care se întâlnesc rareori. Însă, în ciuda acestui mare inconvenient, descrierile, sumare și stereotipe, permit să se înțeleagă mai bine, să se descâlcească, oricât de puțin, complexitatea și densitatea resorturilor obscure ale psihicului nostru cu rotunjimi abisale.

Se știe că, practic, niciodată nu s-a ținut seama de ele în manieră clară și directă. Or, tocmai aceste forțe, aceste impulsuri și multiplele tensiuni pe care le provoacă ne trag din interior în toate părțile sunt la originea comportamentelor noastre vizibile, care repre-

zintă deci doar partea mică, de la suprafață, a unui enorm știnvizibil aisberg.

Pentru a reveni la aspectul tehnic al celor patru mari stadii d dezvoltare a personalității, în realitate se constată, cel mai adesea că o persoană este la un anume stadiu la nivelul a doi receptori (ochii și gura, de exemplu) și la un alt stadiu – în general inferior – la nivelul celui de-al treilea receptor (nasul, în cazul de față).

Ea va avea deci comportamentul unui stadiu dat în domeniul intelectual și psihic și cel al unui alt stadiu în domeniul afectiv și relațional. În aceste condiții, ne apropiem de ființa concretă și problemele sale existențiale.

Cele patru complexe de bază

Termenul „complex" poate genera confuzii, pentru că i se atribuie cel mai adesea o semnificație negativă sau în orice caz peiorativă. În realitate, complexul desemnează pur și simplu o asociere de impulsuri: este o organizare de care avem nevoie pentru acțiunea noastră cotidiană. În sine, un complex nu este nociv: este chiar indispensabil funcționării noastre psihice.

Dar unele complexe sunt deranjante și este evident că la ele se face în general referire în conversațiile curente. Un complex deranjant este format dintr-un ansamblu de elemente cu o foarte mare încărcătură emoțională, adunate în jurul unui nucleu organizator inconștient. Astfel, va exista tendința de a se simți foarte adesea inferior, sau culpabil, sau abandonat, sau toate deodată, fără motiv obiectiv. Independent de voință, el este constituit dintr-o serie de asociații care, în împrejurări nefericite, s-au instalat în prima copilărie. Dotat cu un mod de funcționare autonomă, el tinde să se impună conștientului în mod imperativ și repetitiv.

Se vor observa deci pentru acest complex deranjant o serie de comportamente foarte tipice, perfect repertoriate și aproape stereotipe. Aceasta este măsura în care asimilăm unei caracterologii

originale descrierea sistemului comportamentelor corespunzătoare fiecăruia dintre cele patru mari complexe, pe care o vom aborda. Le vom denumi în ordinea cronologică a apariției lor mai frecvente la copilul mic: inferioritate, abandon, culpabilitate și oedipian.

Calificativul „deranjant" pentru un complex trebuie neapărat nuanțat deoarece, de fapt, el este mai mult sau mai puțin deranjant, după maniera în care este trăit, adică dacă este suportat, compensat sau supracompensat. În aceste ultime două cazuri, el se arată a fi o formidabilă pârghie de acțiune. Altfel spus, cineva poate fi jucăria a două, trei, chiar patru mari complexe și, cu toate acestea, să fie de o fantastică eficacitate în viața socială (dar, este adevărat, cu multă neliniște în suflet...). Suntem deci foarte departe de clișeele și imaginile „de-a gata" asupra acestui subiect.

• **Să precizăm maniera în care este trăit complexul:**

Complexul este *suportat* (sau acceptat) atunci când, așa cum indică și calificativul, persoana interesată suportă pasiv complexul, străduindu-se ca acesta să treacă neobservat, sperând că nimeni nu îi va remarca.

Complexul este *compensat* atunci când individul caută să-și camufleze complexul, de exemplu încercând să acționeze astfel încât ceilalți să se intereseze de un alt aspect, mai valorizant, al persoanei sale.

Complexul este *supracompensat* atunci când compensarea este exagerată. Persoana în cauză se comportă astfel încât nimeni să nu poată nici măcar bănui eventuala existență a complexelor.

Trăirea în modul supracompensat este cea mai frecventă dintre cele trei trăiri observabile.

• **Morfologic**, modul de trăire al unui complex se exprimă în aceeași manieră, oricare ar fi complexul:

– suportat: atonie grasă a părților cărnoase ale feței
– compensat: tonus al părților cărnoase, care sunt tensionate și dau feței un model plat
– supracompensat: atonie slabă a părților cărnoase.

În general, complexul este inconștient, dar aceasta nu îl împiedică întotdeauna să se exteriorizeze într-un mod sau altul. Altfel spus, manifestările sale constituie semnături. Este o remarcă importantă din punct de vedere comportamental. Se ajunge astfel la domeniul familiar al caracterologiei.

• **Manifestările unui complex deranjant sunt:**

– stereotipii, adică reacția de fond este mereu aceeași;
– repetiții, care facilitează exprimarea stereotipă;
– disproporționate față de situațiile reale;
– sursă de neliniște, ceea ce întărește și mai mult complexul;
– de tipul circuit închis, deoarece complexul se autoalimentează; de exemplu, cu cât reușește mai puțin, cu atât mai mult o ia de la capăt...

COMPLEXUL DE INFERIORITATE

• **Origine și manifestare**

Sentimentul de inferioritate este resimțit profund în timpul copilăriei timpurii (între 2 și 3 ani) deoarece copilul este, în mod obiectiv, mai puțin puternic, mai puțin experimentat decât adultul. La fel, un tânăr student se simte inferior în fața profesorului său în cunoștințe și maturitate, un tânăr responsabil într-o întreprindere se simte inferior în fața unui patron experimentat etc.

Astfel, acest sentiment de inferioritate, cu totul normal, va împinge copilul, studentul sau adultul să facă eforturi importante pentru a reduce progresiv diferența.

Dar deseori sentimentul de inferioritate, resimțit în prima copilărie, nu se șterge decât parțial. Copilul devenit adult s-a obișnuit, într-un fel, să se considere inferior și, mai ales, el acționează ca și cum ar fi într-adevăr inferior. *Sentimentul de inferioritate s-a transformat în complex de inferioritate.*

Astfel, când o persoană generalizează o inferioritate parțială (care poate fi reală) la ansamblul posibilităților sale, convinsă în acest fel

că se nu are nici o valoare, este atinsă de un complex de inferioritate. În permanență, evenimentele vieții curente fac să vibreze aceeași coardă, reactivează un fel de reflex condiționat.

• Exprimare morfologică

Complexul de inferioritate se traduce prin retracția accentuată a cadrului sau a unui etaj, contrastând cu dilatația unei alte părți a figurii.

• Trăirea complexului

– *Acceptare*: individul renunță să înfrunte obstacolele și încearcă să treacă neobservat. În același timp, este ros de neliniștea ca inferioritatea lui să nu fie descoperită.

– *Compensare*: este o tentativă de contrabalansare a inferiorității într-un domeniu, prin fapte deosebite în alt domeniu. De exemplu, inferioritatea fizică va fi compensată prin performanțe intelectuale destinate să provoace admirația celorlalți.

Denigrarea sistematică a celorlalți este de asemenea o formă de compensare. Totuși, compensarea este o fundătură pentru individul care își consacră majoritatea timpului temându-se ca inferioritatea sa să nu iasă la lumină, și aceasta consumă multă energie.

– *Supracompensare*: individului nu îi mai este suficient să fie superior într-un domeniu, el vrea să fie cel mai puternic în toate domeniile și să stârnească permanent admirația anturajului său. Este ceea ce se numește în general „complexul de superioritate".

• Motivarea complexului de inferioritate

Suportat	Compensat	Supracompensat
– Suportarea incapacității proprii de a face ceva. – Refuzul competiției, pierdută dinainte. – Supraevaluarea superiorității altora. – A trece neobservat. – Închiderea aprioric. – Teama de orice situație nouă. – Ascunderea complexului.	– Limitarea incapacității presupuse. – Combativitate într-un singur domeniu. – Ascunderea complexului. – Dezvoltarea unei competențe deosebite.	– Pretenția superiorității în toate domeniile. – Interpretarea rezultatelor pentru a dovedi superioritatea. – Căutarea inaccesibilului. – Cultivarea spiritului de sistem și refugiul în acesta. – Discuția despre faptele deosebite proprii sau cele ale apropiaților. – Dezvoltarea unei competențe ieșite din comun.

Le Visage, Voie Royale Vers l'Inconscient

COMPLEXUL DE ABANDON

• Origine și manifestare

Originea se întoarce de asemenea la sentimentul (adevărat sau fals) unei privări de dragoste (maternă, în majoritatea cazurilor) în perioada copilăriei timpurii, atunci când copilul are cea mai mare nevoie de ea pentru dezvoltare: despărțire, înțărcare, plecarea la școală, moartea unui părinte, mamă prezentă fizic dar absentă psihic etc. Consecința complexului de abandon este că absența celuilalt este insuportabilă psihologic. „Abandonistul" resimte un vid existențial. El are o permanentă nevoie de companie, o sete insațiabilă de dragoste. În afară de aceasta, el dramatizează semnele de dezinteres ale celuilalt față de el și le trăiește exact ca un abandon intolerabil.

• **Exprimare morfologică**

Se poate diagnostica un complex de abandon atunci când cel puțin doi dintre cei trei receptori (ochi, nas, gură) sunt în retracție laterală marcată (adică proeminente).

• **Trăirea complexului**

– *Acceptare*: constatare amară: „Sunt respins, negat." Este scenariul victimei care așteaptă un salvator ideal (Făt-Frumos). Abandonistul seduce, apoi provoacă direct sau indirect abandonul de către partenerul său.

– *Compensare*: aceasta se traduce prin: „Eu sunt cel care respinge." Individul evită orice atașare, schimbă partenerii de îndată ce simtă că s-ar putea crea o legătură de care se teme.

– *Supracompensare*: în acest caz, există proiecția sentimentului asupra celorlalți: „Oamenii sunt ingrați, după tot ce fac pentru ei." Abandonistul are grijă de „abandonați", se sacrifică pentru ei în speranța de a primi dragoste în schimb.

• **Motivația complexului de abandon**

Suportat	Compensat	Supracompensat
– Dramatizarea absenței celuilalt. – A-și dovedi că nu este recunoscut. – Admiterea că alții au motive de a-l abandona.	– Intrarea în contact. – Caută să se facă cunoscut. – Lasă baltă oamenii.	– A sări în ajutorul abandonaților. – Forțarea contactului. – Punerea în valoare pentru a fi admirat și recunoscut.

Le Visage, Voie Royale Vers l'Inconscient

COMPLEXUL DE CULPABILITATE

• **Origine și manifestare**

Complexul se formează tot în perioada copilăriei, având cauze diverse, mai ales:
– o culpabilizare excesivă a părinților, mai ales dacă este însoțită de amenințări sau de șantaj afectiv.
– o violență reținută contra unui adult perceput ca prea puternic sau o nefericire care vine în coincidență cu un gest de violență al copilului.
– persistența fenomenului oedipian.

Mai târziu, cel interesat va încerca, într-un mod mai mult sau mai puțin permanent și difuz, sentimentul dureros de a nu fi în acord cu normele mediului, chiar dacă aceasta nu corespunde realității.

• **Exprimare morfologică**

Complexul de culpabilitate traduce un Supraeu prea puternic. El va corespunde deci:

– fie unui Supraeu invadator: receptori dilatați (ochi, nas și gură) într-un cadru retractat,
– fie unui Supraeu rigid:
  • receptori retractați în raport cu cadrul
  • sau retracție frontală accentuată a frunții (frunte dreaptă)
  • sau amândouă deodată, ceea ce întărește diagnosticul.

• **Trăirea complexului**

– *Acceptare*: autopedepsire pasivă, conduită de eșec: individul prevede neliniștit eșecul și face totul pentru ca acesta să se întâmple.

– *Compensare*: individul face greșeli și aruncă răspunderea asupra altora.

– *Supracompensare*: există o autojustificare permanentă și o agresivitate orientată asupra unui obiect exterior, unei persoane, unui grup, acuzate de a fi responsabile de toate relele, care devin „pata neagră". Individul se identifică bucuros cu virtutea care alungă viciul.

• **Motivația complexului de culpabilitate**

Suportat	Compensat	Supracompensat
– Acceptarea pedepsei meritate. – A se simți vinovat. – A se simți victimă în permanență. – Plăcerea de a fi pedepsit. – A așua pentru a se pedepsi.	– Refuzarea culpabilității exclusive. – Aruncarea întregii responsabilități asupra altuia.	– Pedepsirea vinovaților. – Manipularea pentru a arunca responsabilitatea asupra altuia. – Căutarea perfecțiunii. – Proslăvirea severității. – Denunțarea injustiției.

Le Visage, Voie Royale Vers l'Inconscient

COMPLEXUL LUI OEDIP

Origine și manifestare

Acest complex se naște mai ales din raporturile dintre copil și părinți. Apare în mod normal în timpul copilăriei, dar trebuie mai apoi să dispară progresiv, dacă se realizează un bun echilibru între părinți și copii.

Acest complex este cel mai încâlcit, cel mai anevoios de descâlcit, cel mai tabu, cel care are consecințele cele mai intense pentru că implică trei persoane: copilul și cei doi părinți de sexe opuse.

Impactul său fundamental a fost resimțit încă din Antichitate și tradus în manieră alegorică în *Legenda lui Oedip*. Într-adevăr, pe atunci oamenii nu dispuneau de conceptele și vocabularul elaborate (la începutul secolului al XX-lea) de psihologia profunzimilor și mai ales de psihanaliza de obediență freudiană.

Să reamintim, în câteva cuvinte, această celebră legendă. Oedip s-a căsătorit cu mama sa Iocasta (fără să știe că era mama sa) după ce a ucis pe tatăl său Laios (fără să știe că era tatăl său). Apoi aflând de înspăimântătoarea lui eroare, Oedip își scoate ochii (pentru a se pedepsi) și fuge din Teba, orb și condus de fiica sa, Antigona.

Legenda exprimă în manieră simbolică realitatea care, bineînțeles, nu are acest caracter tragic și sângeros. Dar, prin această punere în scenă spectaculoasă și înspăimântătoare, legenda traduce bine intensitatea explozivă a complexului. În realitatea cotidiană, rezultă, schematizând:

– un băiat care își iubește mama, o vrea numai pentru el, devine gelos pe tatăl său și vrea să îl îndepărteze, devenind agresiv față de el; are remușcări și se simte vinovat;

– o fată care își iubește tatăl, îl vrea numai pentru ea, devine geloasă pe mama sa și vrea să o îndepărteze, devenind agresivă față de ea; ea are remușcări și se simte vinovată.

Pornind de la această situație de bază, pe care orice copil o cunoaște pentru că este un punct obligatoriu de trecere, dezvoltarea interioară se va realiza în mod normal sau anormal. Va depinde de atitudinea (profundă și inconștientă) a părinților săi și va fi în funcție de maniera în care copilul va imagina realitatea (adică a o travesti, a o construi în mod total imaginar).

Dacă evoluția se produce într-o manieră adaptată, se spune că există o „lichidare" a complexului lui Oedip, ceea ce va permite stabilirea de legături satisfăcătoare și constructive cu persoanele de sex opus.

Evoluția și descrierea complexului lui Oedip lasă loc unor dezvoltări destul de tehnice pe care nu le putem aborda în cadrul acestei lucrări. Recomandăm deci consultarea lucrărilor lui Pierre Daco pe care le prezentăm la sfârșitul capitolului.

Să spunem doar că, la băiat, conflictul oedipian provine din dorința lui de a-și zdrobi tatăl și din sentimentul că această dorință îi împiedică să se identifice cu el. Rezolvarea este deci renunțarea la dorința de a-și zdrobi tatăl, pentru a-l putea lua drept model.

Pe de altă parte, conflictul oedipian al fetei provine din dorința sa de a-și zdrobi mama și din sentimentul că această dorință o împiedică

se identifice cu ea. Rezolvarea este de asemenea renunțarea la
rința de a-și zdrobi mama, pentru a se identifica cu ea.

Exprimare morfologică

și receptori din trei trebuie să fie bogați, altfel spus, doi receptori
i cele patru deplasări de bază iar al treilea (care este foarte
lesea nasul) nu are decât trei (chiar două) deplasări.

Dacă există o atonie grasă sau slabă la nivelul părților cărnoase,
easta corespunde complexului de „castrare" (este termenul clinic
entru complexul oedipian) de către tată sau mamă.
Dacă există un tonus al părților cărnoase, se va vorbi despre frica
e castrare (dar nu despre „complex"). Această distincție este
oasă modo de același tip cu cea prezentată anterior între senti-
entul și complexul de inferioritate.

entru a înțelege acest paragraf cu aspect tehnic, sfârșim printr-un
ot la originea presupusă a poveștii lui Oedip.
entru aceasta, ne vom inspira din interesanta lucrare a lui Emmanuel
elikovsky, Oedipe et Akhenaton, (Oedip și Akhenaton), publicată
Londra în jurul anului 1960 la Sedgewik and Johnson.

menophis al IV-lea, rege al Egiptului (sec XIV î.Hr.), care s-a
otronumit Akhenaton („cel care place lui Aton"), nu ar fi altul decât
dip, regele Tebei, care a descifrat enigmele Sfinxului înainte de
-și scoate ochii în urma descoperirii înspăimântătoarei sale erori.

Cercetările de la Tell-el-Amarna și din Valea Regilor, ca și studiile
ctelor lui Sofocle și Euripide, ar fi permis să se descopere în
giptul Antic toate personajele faimoasei legende grecești.
Aceasta este cu atât mai credibil, cu cât, în general, cultura
ntichității grecești datorează mult culturii vechiului Egipt.

Din punct de vedere istoric, Akhenaton este primul faraon care a
ubstituit cultului zeului Amon (și al cohortei de zei egipteni care îl
nsoțeau) religia lui Aton, monoteistă și universală, fiind inițiatorul
redinței într-un zeu unic.

Pentru aceasta, Akhenaton a pus să se distrugă toate scrierile care
onțineau numele lui Amon și deci toate scrierile care conțineau

numele tatălui său, Amenophis. Or, a fost un act paricid și chiar mai rău decât paricidul pentru că, după modul de gândire egiptean, a distrus chiar sufletul tatălui său.

Pe de altă parte, așa cum arată toate efigiile sale, faraonul Akhenaton era chinuit de boală; având picioarele anormal de umflate. Or, în *grecește, ce și în araba Egiptului, cuvântul „oedip" semnifică „labă* umflată" (termenul „edem" este de altfel destul de apropiat). În afară de aceasta, laba și piciorul sunt, în cele două limbi, desemnate *printr-un singur cuvânt.*

Regina egipteană Tiyi este personajul-cheie al tezei lui E. Velikovsky. Este vorba despre mama lui Akhenaton, cu care acesta din urmă s-a căsătorit efectiv. Astfel, Tiyi ar fi chiar Iocasta. Această uniune extravagantă ar fi fost posibilă pentru că Akhenaton era înrudit cu familia regală Medic, unde asemenea căsătorii n-aveau nimic blamabil, în timp ce ele erau sever condamnate în Egipt și Grecia. Și de altfel nici o urmă din copilăria lui Akhenaton n-a putut fi descoperită. El apare imediat după moartea tatălui său. Tiyi-Iocasta este atunci regentă, cu concursul fratelui său Aï, unchiul lui Akhenaton, unchi care corespunde deci lui Creon din legenda greacă.

Tânărul Akhenaton se căsătorește întâi cu verișoara sa Nefertiti, fiica lui Aï. Dar regina mamă Tiyi nu renunță la prerogativele sale din perioada regenței. Ea sfârșește prin a triumfa asupra lui Nefertiti, rivala, nora și nepoata sa. Pe lângă toate acestea, Aï-Creon se întoarce contra nepotului său Akhenaton, declarat rege nelegiuit și ale cărui idei pacifiste provocaseră între timp ruina țării. În final, Akhenaton este înlăturat de pe tron.

Cei doi fii ai lui Akhenaton, frați-dușmani Tutankamon și Semenkhare, *au fost de asemenea identificați corespunzând cu Eteocle și Polynice.* Sora lor, prințesa Meritaton, ar corespunde deci cu legendara și admirabila Antigona. Deci și la a doua generație personajele egiptene *corespund celor din extraordinara legendă greacă.*

De altfel, în Valea Regilor, între mormântul destinat inițial reginei Tiyi (unde, de fapt, se pare că a fost îngropat în grabă Semenkhare) și mormântul plin de comori al ilustrului Tutankamon (protejatul lui Aï-Creon), se găsește un al treilea mormânt. Acesta, o simplă

groapă căreia nu i s-a acordat nici o atenție la descoperirea sa, ar fi locul ascuns în care a fost zidită de vie prințesa Meritaton. Antigona Egiptului ar fi fost condamnată la moarte lentă pentru a fi ascuns pe fratele său Semenkhare de care era legată prin căsătorie...

La încheierea acestui capitol, se poate estima că abordarea psihologiei profunzimilor este destul de anevoioasă dar efortul merită făcut, ținând cont de bogăția și rezonanța noțiunilor care o compun.

Dată fiind încrustația infantilă a comportamentelor noastre, riscăm să fim tentați să ne pierdem speranța că putem schimba ceva. Dar de fapt totul rămâne deschis deoarece conștientizarea aprofundată asociată cu voința de a evolua ne permit cu certitudine să avansăm. Astfel este posibil să trecem progresiv de la un stadiu la altul. A fel, devine posibilă nu numai debarasarea de complexe dar și utilizarea lor mai bună, întregrarea lor mai bună, altfel spus, de a nu lucra sistematic în voia lor.

Și, bineînțeles, aceasta se va traduce printr-o evoluție sensibilă a proporțiilor, a trăsăturilor și a modelării părților cărnoase ale feței. În particular, modelarea părților cărnoase ale feței, tonusul lor mai mult sau mai puțin bun, este posibil a înregistra o evoluție importantă într-un termen foarte scurt: de ordinul câtorva săptămâni, chiar mai puțin. Într-adevăr, tonusul sau atonia părților cărnoase este reflexul foarte fidel al manierei în care este gestionat ansamblul tensiunilor noastre interne generate de cele trei instanțe ale personalității, de stadii și de complexe.

Putem deci în măsură să notăm în mod obiectiv semnele vizibile ale propriei evoluții sau a celorlalți. Aceasta nu este cea mai mică între performanțele morfopsihologiei conștientului și inconștientului.

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre structura psihanalitică a personalității

- **Lucrări recente de sinteză despre psihanaliză**

– *La Psychanalyse à l'écoute de l'inconscient* (Psihanaliza în cercetarea inconștientului), Chawki Azouri, Marabout, 1993.

– *Les triomphes de la psychanalyse* (Triumfurile psihanalizei), Pierre-Déco, Marabout.

– *La psychanalyse* (Psihanaliza), Daniel Lagache, P.U.F., colecția „Que Sais-Je?", ediția a 17-a, 1993.

– *L'inconscient* (Inconștientul), Jean-Claude Filloux, P.U.F., colecția „Que Sais-Je?", ediția a 17-a, 1991.

– *Dictionnaire de la psychanalyse* (Dicționar de psihanaliză), sub direcția lui Roland Chemawa, Larousse, 1993.

– *Le Ça, le Moi, le Surmoi*, la personnalité et ses instances (Acesta, Eul, Supraeul, personalitatea și instanțele ei), Sand.

– *Les stades de la libido de l'enfant à l'adulte* (Stadiile libidoului de la copil la adult), Tchou.

- **Câteva lucrări de Sigmund Freud**

– *Abrégé de psychanalyse* (Psihanaliza pe scurt), Bibliothèque de psychanalyse, Presses Universitaires de France, 1967.

– *Le rêve et son interpretation* (Visul și interpretarea sa), Gallimard, 1951.

– Essais de psychanalyse (Eseuri de psihanaliză), Petite Bibliothèque Payot, 1963.

– *Psychopathologie de la vie quotidienne* (Psihopatologia vieții cotidiene), Petite Bibliothèque Payot.

- **Lucrări despre complexe**

– *Les complexes* (Complexele), Adolfo Fernandez-Zoila, P.U.F. colecția „Que Sais-Je?", ediția 1, 1993.

– *Les complexes personnelles* (Complexele personale), Roger Mucchielli, E.S.F., ediția a 4-a, 1988.

– *Le complexe de castration* (Complexul de castrare), André Green, P.U.F. colecția „Que Sais-Je?", ediția 1, 1990.

– *Le tempérament nerveux* (Temperamentul nervos), Alfred Adler, Petite Bibliothèque Payot, 1948 (ediție nouă 1976).
(A. Adler abordează aici mai ales complexul de inferioritate.)

– Alfred Adler et son oeuvre, Libération du complexe d'infériorité (Alfred Adler și opera sa, Eliberarea de complexul de inferioritate), Hertha Orgler, Librairie Stock, 1955.

• **Despre abordarea morfopsihologică a inconștientului**

– *Le visage, voie royale vers l'inconscient* (Fizionomia, cale sigură spre inconștient) 4e génération de morphopsychologie, Georges Billard-Madrières și Brigitte Guthmann, cu colaborarea lui Jean-Paul Jués, Tomul 1 – Montorgueil, 1992.

– *Se connaître par la morphopsychologie* (Cunoașterea prin morfopsihologie), Lucrare în pregătire, prevăzută să apară la începutul anului 1995, la Marabout, Brigitte Guthmann și Jean-Paul Jués.

Cele două lucrări dezvoltă metoda pusă la punct în cadrul Institutului de Morfopsihologie Aplicată (I.M.P.A.) și, cu această ocazie, prezintă principalele noțiuni operaționale ale psihologiei profunzimilor.

IV

Tabele cu câteva corespondențe între diversele abordări caracterologice

Această traiectorie solară (aparentă și nu reală) este numită *„ecliptică"*. Acest cerc a primit numele de ecliptică pentru că eclipsele se produc atunci când Luna este suficient de aproape de el.

De fapt, este bine cunoscut faptul că deplasarea reală a Pământului în jurul Soarelui este cea care produce mișcarea aparentă a Soarelui prin cele 12 semne zodiacale.

Pentru ca reprezentarea să fie mai practică, se consideră o bandă care acoperă, de o parte și de alta, cercul (fictiv) al eclipticii pe o lățime de 8 grade de fiecare parte. Banda este ea însăși decupată în douăsprezece părți egale de 30^0 fiecare ($360/12 = 30^0$), adică aproximativ 30 de zile, care corespund celor douăsprezece semne zodiacale (conform schiței semnelor Zodiacului). Denumirea lor provine din figurile pe care par că le desenează stelele, când această tehnică a primit un început de formalizare. Fiecare semn este divizat în trei părți denumite „decani" (de 10 zile).

De notat că deplasarea planetelor Sistemului Solar este și ea reperată în raport cu ecliptica. Într-adevăr, mișcarea aparentă a planetelor (cu excepția lui Venus și Pluton) se produce în preajma eclipticii. *Ele trec deci prin faimoasele douăsprezece semne zodiacale.* Vom avea ocazia să abordăm această particularitate ceva mai departe.

Cuvântul „Zodiac" vine din grecescul „zôdion", figură de animal. Într-adevăr, majoritatea constelațiilor Zodiacului poartă nume de animale.

La origine, astronomul grec Hipparque este cel care a împărțit zona zodiacală în 12 felii sau semne ale Zodiacului, de 30 de grade fiecare. Apoi a dat fiecăreia din aceste felii numele constelației pe care o ocupa. Vom vedea mai departe că aceste constelații nu mai sunt, actualmente, în semnele indicate de Hipparque.

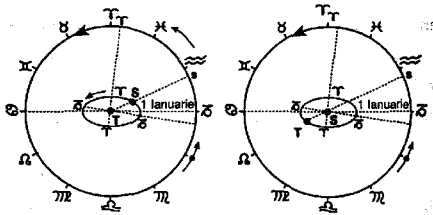

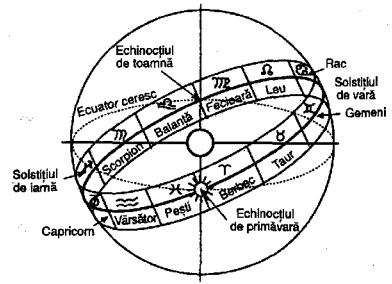

Petit Manuel d'astrologie, André Barbault, Seuil.

Corespondențe între cele 4 temperamente hipocratice și cele 8 tipuri planetare

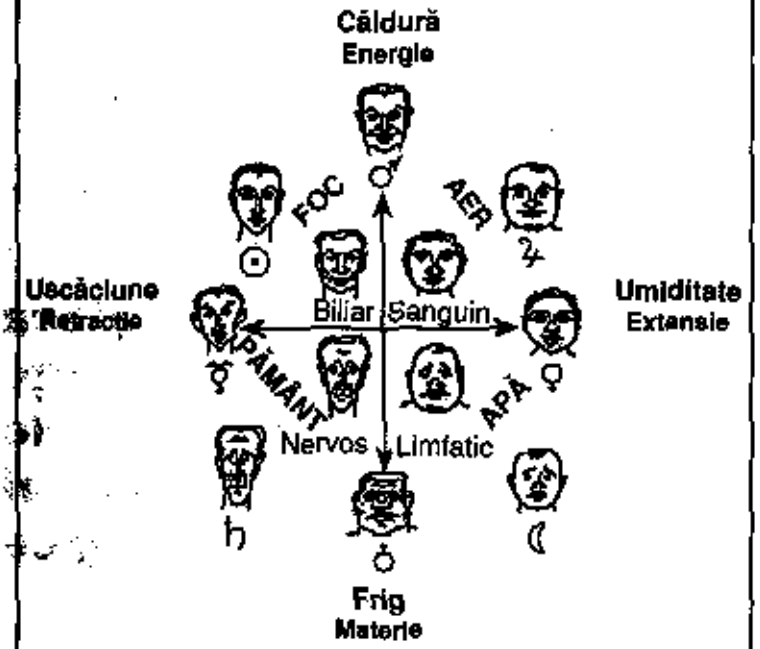

Traité pratique d'astrologie, André Barbault, Seuil

Corespondențe între cele 4 temperamente hipocratice și cele 8 tipuri planetare
(Cu morfologia generală a figurilor și scrisului, pentru fiecare dintre cele din urmă)

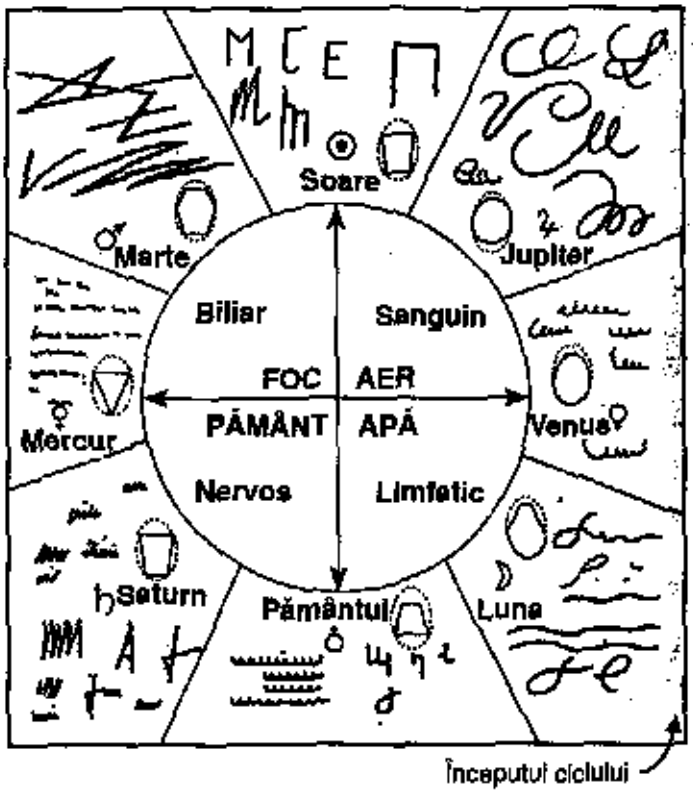

Ciclul începe cu Apa la trezirea senzației și a receptivității copilăriei și se termină cu elementul Pământ la nivelul conștientizării de către bătrân.

Tabel alcătuit de H. Saint Morand în colaborare cu M. Munziger (L'écriture et la typologie planétaire)

Corespondențe morfologice între câteva tipologii

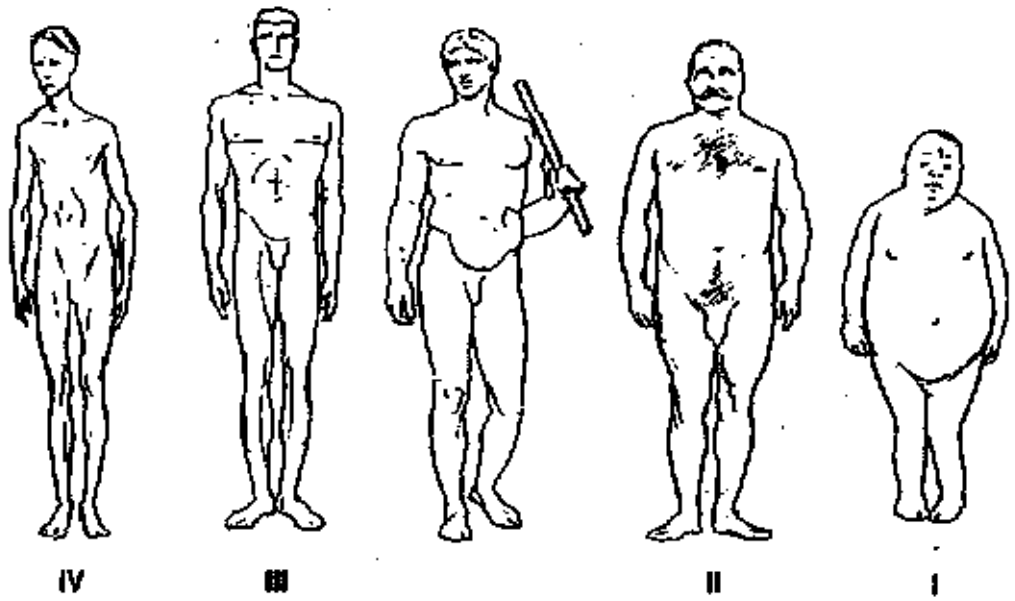

Tipologia hipocratică	Nervos sau Cu bilă neagră	Biliar sau Coleric	Tip echilibrat	Sanguin	Limfatic sau Flegmatic
Morfopsihologie	Retractat astenic	Retractat stenic sau Retractat proeminent	Dilatat-Retractat echilibrat	Dilatat stenic	Dilatat astenic
Kretschmer	Leptosom	Atletic	Medioliniar	Picnic	Displazic
Pende	Longilin astenic	Longilin stenic		Brevilin stenic	Brevilin astenic
Sheldon	Ectomorf Cerebrotonic	Mezomorf Somatotonic		Endomorf Viscerotonic	
Caracterologie Heymans-Le Senne	Senzitiv: Nervos și Sentimental	Pasional		Coleric, Sanguin și Flegmatic	Atonic: Amorf și Apatic

Iată reprezentate cele patru temperamente ale clasificării antice hipocratice (după cartea *Connaissance des tempéraments par la morphologie*).
În limbajul morfologiei sigaudiene moderne, tipurile 1 și 2 sunt dilatați, cu cele două variante: Dilatat atonic, anterior numit Limfatic, și Dilatatul stenic, numit Sanguin.
Celelalte două tipuri, 3 și 4, sunt Retractați, cu cele două variante: Retractat stenic sau Biliar și Retractat astenic sau Nervos.
În mijloc, în echilibru între cele două tendințe contrare, se află *Canonul*, caracterizat prin proporții armonioase.

***Connaissance des enfants par la morphopsychologie*, Louis Corman, P.U.F.**

EXEMPLE DE CORESPONDENȚE ÎNTRE PSIHANALIZĂ ȘI ASTROLOGIE

TEME PSIHANALITICE	SIMBOLISTICA ASTRALĂ
INCONȘTIENTUL COLECTIV	ZODIACUL
TENDINȚELE INCONȘTIENTULUI PERSONAL (rezultate din instincte)	PLANETELE
COMPLEXELE PSIHOLOGICE (sau tendințele de ex: ambivalența în dragoste	ASPECTELE PLANETARE careul sau opoziția lui Venus și Marte
TRANSFERUL PSIHOLOGIC ȘI AUTOMATISMUL DE REPETIȚIE (clavicula noastră afectivă)	ROTAȚIA ASTRELOR ÎN ZODIAC Planetele trec prin locul planetei de la naștere (fenomenul de tranzit)
CONFLICTELE ÎNTRE ACEST A ȘI SUPRAEU - afirmare în manieră negativă: • prin isterie (cele două tendințe se exprimă prin același simptom)	ASPECTE DISONANTE NEGATIVE
• prin nevroză obsesivă (cele două tendințe se opresc prin-un simptom în două faze) - afirmare în manieră pozitivă: • prin sublimare	Careu sau opoziție între planete ASPECTE DISONANTE POZITIVE Careu sau opoziție între planete
ASTERMELE SIMBOLICE	
atât	Soare
tatăl	Lună
mama	Venus
sinele	Marte
strămoșii (în sens larg)	Saturn
TABUILE	
ațâre și întârcare	Saturn
acliu oral	Jupiter
acliu oral activ (sau sado-oral)	Marte
acliu anal	Fecioară
(al retentiv-anal relaxat)	Scorpion
acliu fatic	nu există corespondență bine definită

Iată foarte schematic stabilit de autor pornind de la lucrarea lui André Barbault *De la psychanalyse à l'astrologie* (Seuil), în care se găsește explicația detaliată a acestor corespondențe, împreună cu alte exemple.

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre corespondențele între diversele abordări caracterologice

– *De la psychanalyse à l'astrologie* (De la psihanaliză la astrologie), André Barbault, Seuil, 1961.
(Remarcabil eseu al unui mare specialist în cele două discipline.)

– *Types de Jung et tempéraments psychobiologiques* (Tipuri jungiene și temperamente psihobiologice), Jean-Charles Gille-Maisani, Maloine, 1978.

– *L'âme et l'écriture* (Sufletul și scrisul), Anla Teillard, Stock, 1948, Éditions Traditionnelles, Nouvelle Édition 1990.
(Tratat de grafologie bazat pe psihologia analitică, ținând cont de conceptele lui Freud și Jung.)

– *La caractérologie,* Psychanalyse et caractérologie (Caracterologia, Psihanaliză și caracterologie), Numărul 6 al „Revue Internationale de Caractérologie", Presses Universitaires de France, 1964.

Concluzie

Ajuns la capătul acestei călătorii exploratorii, se constată că știința psihologică dispune de o largă paletă de abordări caracterologice ale personalității. Totuși, ținând cont de extrema complexitate și de imensa bogăție a subiectului, acest lucru nu poate fi de mirare.

Personalitatea prezintă numeroase fațete și, pentru abordarea ei, sunt necesare numeroase căi.

Diferitele tehnici de studiere a comportamentului uman nu sunt deloc rezultatul hazardului. Bazate pe o teorie a structurii personalității, ele au fiecare logica lor proprie și deci eficacitatea lor specifică. Și, de altfel, în trecere, am notat că există câteva puncte comune între mai multe dintre ele.

Acestea fiind zise, este puțin probabil ca cercetările și practicile să ajungă într-o zi la o viziune unică sau la o concepție unificată asupra funcționării concrete a personalității umane. În orice caz, în așteptare, diversitatea metodelor și tehnicilor permite oricui se interesează de această problemă să aleagă demersul care i se potrivește intelectual cel mai bine și în care are, afectiv, mai multă încredere.

Pe această temă, și pentru a face o deschidere asupra dezvoltării care poate urma acestei lecturi inițiatice, vom formula câteva sfaturi practice, privind eventuala aprofundare a celor aproximativ zece caracterologii, cărora le-am trasat, în mare, principiile de bază.

1. Astrologia poate fi studiată separat pornind de la lucrările de bază. Totuși, participarea la un curs colectiv (dar cu puțini cursanți) va face munca mai vie și mai ales va permite progresul mai rapid.

Dată fiind fantastica bogăție pe care o ascunde această tehnică milenară, vor fi necesare mai multe luni și probabil ani pentru a deveni cu adevărat operațional în acest domeniu. Dar este foarte posibil să vă mulțumiți cu informarea aprofundată, fără a viza profesionalismul în materie. Oricare ar fi direcția aleasă, este foarte probabil că veți fi captivat și pasionat de această extraordinară mecanică.

2. Tipurile planetare sunt foarte ușor de abordat în principiu, dar utilizarea lor efectivă presupune familiarizarea cu studiul meticulos logic al figurilor.

3 și 4. Asimilarea caracterologiei hipocratice și a celei rezultate din grupele sanguine este extrem de simplă. Lectura atentă a lucrării doctorului Paul Carton pentru prima și a celei a doctorului Bernard Montain privitoare la a doua este suficientă pentru a fi capabil să identificați rapid câteva comportamente-tip.

5. Metoda profilurilor cerebrale este de asemenea foarte ușor de abordat. În plus, ea are avantajul de a permite oricui să înceapă un eventual proces de dezvoltare personală, pornind de la conștientizarea propriului mod de funcționare în această privință.

6. Din contră, pe cât de pasionant de descoperit intelectual sunt conceptele P.N.L., pe atât punerea lor în aplicație se dovedește delicată. Într-adevăr, utilizarea P.N.L. reclamă un antrenament foarte aprofundat și deosebit de tehnic. Practica sa cu adevărat profesională presupune de altfel dobândirea unor niveluri de competență foarte codificate. Astfel, există trei grade de certificare P.N.L. recunoscute internațional:

– Practician P.N.L., ceea ce permite dobândirea conceptelor și principalelor tehnici ale P.N.L. pentru integrarea în practica lor profesională.

– Master P.N.L., în vederea stăpânirii tehnicilor avansate ale P.N.L. și dobândirii strategiilor de schimbare.

– Profesor P.N.L.

u toate acestea, o pregătire scurtă dar de cel puțin două ăptămâni este posibilă pentru cei care doresc să stăpânească ncepțele și tehnicile de bază ale P.N.L. în cadrul profesiunii lor, ră a simți nevoia să se angajeze într-o pregătire conducând la ertificare.

e de altă parte, există stagii de inițiere simplă în P.N.L. (2 sau 3 le) care permit să se determine utilitatea sau inutilitatea integrării, e termen scurt sau mediu, a P.N.L. în practica profesională sau rsonală și deci pregătirea corespunzătoare.

Utilizarea clasificării Heymans-Le Senne este ușor accesibilă, puțin în ce privește identificarea celor trei factori de bază motivitate, activitate și sentiment). Lectura uneia sau a două rii specializate sau un stagiu de inițiere de câteva zile sunt pe puțin suficiente pentru a fi capabil să efectuați observații perti-nte asupra anturajului profesional sau familial.

Utilizarea acestei tehnici este deosebit de motivantă pentru ețitul în caracterologie, pentru că ea se pretează la o asimilare pidă, termenii utilizați fiind foarte apropiați de limbajul curent.

e menționat: caracterologia H.L.S. a dat naștere unei foarte ogate literaturi care a înflorit în anii 1960-1970. Și, de altfel, ulori, caracterologia în ansamblul său este confundată (pe ncept) doar cu caracterologia H.L.S.

Clasificarea junglană este deosebit de atractivă. Într-adevăr, ea rmite familiarizarea, fără dificultăți, cu psihologia profunzimilor, rnind de la concepte simple dar foarte puternice și utilizând un ron tehnic. Este o abordare pragmatică și deschisă, care îmbră-ază toate aspectele unei personalități, inclusiv dimensiunea rituală, fără exclusivisme de tip dogmatic.

sfârșit, din concepțiile jungiene se degajă multă umanitate și o traordinară poezie, ansamblul ajutând mult în progresul per-anei. Aceasta este și atmosfera gândirii jungiene după care nsiderațiile teoretice permit pătrunderea, puțin câte puțin, în cunzișurile psihologiei umane.

9. La rândul său, analiza tranzacțională este un minunat instrument de sensibilizare în psihologia concretă de zi cu zi. Asimilarea practică a principalelor sale concepte este foarte rapidă. Într-adevăr, schema diferitelor stări ale Eului permite să dispuneți imediat de o grilă de lectură operațională. Utilizarea acestui instrument simplu și eficace poate constitui o primă sensibilizare în problema conceptelor psihanalitice.

10. În sfârșit, abordarea psihanalitică a personalității rămâne actualmente cea mai complexă, cea care pătrunde cel mai adânc. Dar plonjarea în lucrările de psihanaliză freudiană necesită o foarte mare investiție de timp și multă concentrare intelectuală, ținând cont de multitudinea și tehnicitatea conceptelor utilizate.

Singura manieră de a aborda cu eficiență și seninătate acest câmp imens și pasionant este de a porni pe drumul deschis de morfopsihologia conștientului și a inconștientului, dezvoltată de la începutul anilor optzeci de Institutul de Morfopsihologie Aplicată (I.M.P.A.). Într-adevăr, pregătirea distribuită permite avansarea simultană pe două fronturi: inițierea în psihologia profunzimilor și manevrarea unei tehnici morfopsihologice originale, amalgamul celor două permițând accesul la esențialul unei personalități.

Bibliografie generală

Este vorba despre un supliment la bibliografiile specifice deja indicate pentru fiecare dintre cele zece abordări caracterologice prezentate în această lucrare.

– *La caractérologie* (Caracterologia), Guy Palmade, P.U.F. colecția „Que Sais-Je?", ediția a 14-a, 1989.

– *Les malades et les médicaments* (Bolnavii și medicamentele), André Le Gall și René Bonu, P.U.F. colecția „Que Sais-Je?", 1968.
(Conține o parte importantă ce abordează tema „medicamente și caractere").

– *Les prodigieuses victoires de la psychologie* (Prodigioasele reușite ale psihologiei), Pierre Daco, Marabout (3504), 1973.

– *Qui êtes-vous?*, Toutes les méthodes pour se connaître soi-même (Cine sunteți? Toate metodele pentru a vă cunoaște), Groupe Diagram, Marabout (1155), 1966.

– *Les théories de la personnalité* (Teoriile personalității), Simone Clapier-Valladon, P.U.F. colecția „Que Sais-Je?", ediția a 2-a, 1991.

– *Dictionnaire de la psychologie* (Dicționar de psihologie), Norbert Sillamy, Larousse, Nouvelle Édition 1991.

Cuprins

Cuvânt înainte 6

Introducere 9

I. CELE DOUĂ ABORDĂRI SIMBOLICE 13

Introducere la prima parte 14

1. Terminologia tehnică și cele patru stadii ale constituirii temei astrale 18

Primul stadiu: desemnarea semnului zodiacal de bază / Al doilea stadiu: determinarea ascendentului și operația de domificare / Al treilea stadiu: poziționarea planetelor în cele douăsprezece semne zodiacale / Al patrulea stadiu: definirea Aspectelor

2. Cele șase niveluri de interpretare caracterologică 36

Primul nivel: caracteristicile celor douăsprezece semne zodiacale / Al doilea nivel: combinația semnului zodiacal cu ascendentul / Cele opt tipuri ale caracterologiei planetare / Al treilea nivel: influența planetelor în semne / Caracteristicile celor douăsprezece Case / Al patrulea nivel: influența planetelor în Case / Al cincilea nivel: influența Caselor în semne / Al șaselea nivel: analiza aspectelor

. **Răspuns detractorilor astrologiei** 68

. **CELE PATRU ABORDĂRI BIOLOGICE AU ORGANICE** 75

troducere la partea a doua 76

Al treilea pilon: cele patru temperamente pocratice 80

Biliar / Nervos / Sanguin / Limfatic

Al patrulea pilon: cele patru grupe sanguine 89

Grupa sanguină A / Grupa sanguină O / Grupa sanguină B / Grupa sanguină AB

Al cincilea pilon: cele patru profiluri cerebrale 104

Cortical stâng / Limbic stâng / Cortical drept / Limbic drept

Al șaselea pilon: cele trei sisteme de reprezentare senzorială ale Programării uro-Lingvistice (P.N.L.) 114

Vizual / Auditiv / Kinestezic

CELE PATRU ABORDĂRI PSIHOLOGICE 129

oducere la partea a treia 130

l șaptelea pilon: cele opt tipuri ale clasificării reiba-Le Senne (H.L.S.) 131

Pasionat / Coleric / Sentimental / Nervos / Flegmatic / Sanguin / Apatic / Amorf

2. Al optulea pilon: cei zece factori ai psihologiei jungiene 15

Structura psihică: Conștient și Persona; Inconștientul individual Inconștientul colectiv / Cele două tipuri de atitudini: Extraversiune; Introversiune / Cele patru funcții psihice: Senzație; Gândire; Sentiment; Intuiție / Cei doi poli psihologici: Animus; Anima

3. Al nouălea pilon: cele trei stări ale Eului în cadrul Analizei Tranzacționale 88

Starea Eului Părinte (Normativ și Binevoitor) / Starea Eului Adult / Starea Eului Copil (Adaptat, Creator sau Liber)

4. Al zecelea pilon: cele douăsprezece componente ale structurii psihanalitice a personalității 181

Cele trei instanțe psihice ale personalității: Acesta, Supraeul, Eul / Cele cinci stadii de dezvoltare ale personalității: Oral, Oral activ, Anal, Falic, Adult / Cele patru complexe de bază: Inferioritate, Culpabilitate, Oedipian, Abandon

IV. TABELE CU CÂTEVA CORESPONDENȚE ÎNTRE DIVERSELE ABORDĂRI CARACTEROLOGICE 217

Corespondențe între cele 4 temperamente hipocratice și cele 8 tipuri planetare / Corespondențe morfologice între câteva tipologii / Exemple de corespondențe între psihanaliză și astrologie

Concluzie 224

În acest stadiu nu sunt necesare calcule complicate, pentru că fiecare semn corespunde unei plaje de timp acoperind treizeci de *zile, cu două limite practit imuabile:*

Semn	Date	Longitudine
Berbec	21 martie la 20 aprilie	0 -30^0
Taur	21 aprilie la 20 mai	31-60^0
Gemeni	21 mai la 21 iunie	61-90^0
Rac	22 iunie la 22 iulie	91-120^0
Leu	23 iulie la 22 august	121-150^0
Fecioară	23 august la 22 septembrie	151-180^0
Balanță	23 septembrie la 22 octombrie	181-210^0
Scorpion	23 octombrie la 21 noiembrie	211-240^0
Săgetător	22 noiembrie la 20 decembrie	241-270^0
Capricorn	21 decembrie la 19 ianuarie	271-300^0
Vărsător	20 ianuarie la 18 februarie	301-330^0
Pești	19 februarie la 20 martie	331-360^0

Raportând la schița bandei zodiacale, se remarcă:

– Joncțiunea între semnele Peștilor și Berbecului corespunde cu echinocțiul de primăvară (durata zilei este egală cu cea a nopții): este *punctul vernal*, în care ecliptica intersectează ecuatorul ceresc, ce indică *punctul zero al Zodiacului*, de la care se măsoară (în grade) „longitudinea" elementului ceresc pe ecliptică.

– Joncțiunea între semnele Gemenilor și Racului corespunde solstițiului de vară (ziua atinge durata sa maximă).

– Joncțiunea între semnele Fecioarei și Balanței corespunde echinocțiului de toamnă (durata zilei este din nou egală cu cea a nopții): este celălalt punct în care ecliptica intersectează ecuatorul ceresc.

– Joncțiunea între semnele Săgetătorului și Capricornului corespunde solstițiului de iarnă (ziua atinge durata sa minimă).

Ca urmare, apare deja relația strânsă între caracteristicile fiecărui semn și anotimpul în care se situează.

Dispunem astfel de **o tipologie caracterologică sumară**, dar deja utilizabilă într-o primă abordare, pentru că ea cuprinde douăsprezece caractere specifice, bine identificate și diferite unul de altul. Vom preciza ceva mai departe trăsăturile principale, cu trimitere la lucrările specializate (indicate în bibliografie) pentru mai multe detalii.

• **Al doilea stadiu de constituire a temei** echivalează pe de o parte cu determinarea „ascendentului" și pe de altă parte cu lucrul la „domificare" (desemnarea „Caselor" sau „sectoarelor"). Pentru domificare, trebuie mai întâi convertită ora legală a nașterii în „oră locală".

Această ultimă operație este foarte bine descrisă:
– în *Mic manual de astrologie* de André Barbault, Seuil
– ca și în *Dicționar de astrologie* de Jean-Louis Brau, Larousse.

a. **Ascendentul** corespunde intersecției eclipticii cu orizontul oriental, adică punctul de la orizont (spre est) unde răsare Soarele, în ziua nașterii (conform schiței corespunzătoare copilului, alăturată).

Ascendentul, situat pe ecliptică, aparține astfel bandei zodiacale și se găsește deci pe unul din cele douăsprezece semne zodiacale. Este motivul pentru care ascendentul este desemnat în general prin unul din cele douăsprezece semne ale Zodiacului. De exemplu, se va spune despre o persoană că este Taur ascendent Leu (conform schiței copilului născut la 15 mai 1959).

Ascendentul va veni să completeze și să nuanțeze datele brute *furnizate de primul nivel de interpretare. Începând de la acest* doilea nivel de interpretare, se poate desemna *dominanta Zodiacală*, care este un binom format din cele două semne mai importante ale temei: unul fiind semnul nașterii (sectorul zodiacal prin care tranzitează Soarele), celălalt fiind cel în care se găsește ascendentul.

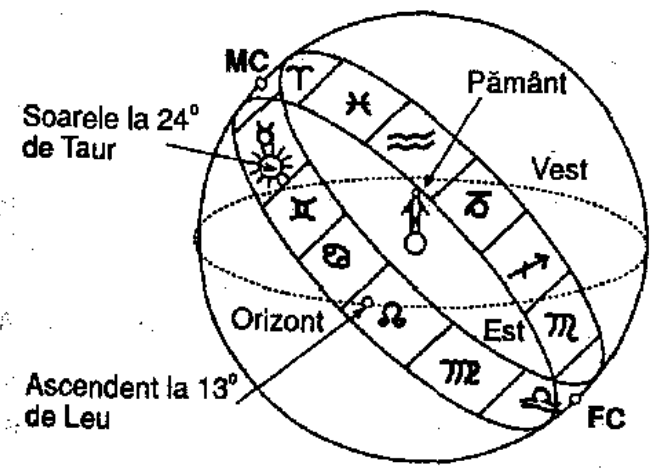

Acest copil, născut la 15 mai 1959, în Franța, la ora 10 (solară), adică ora 11 (legală), este născut sub semnul Taurului, semnul său ascendent fiind Leul. Ascendentul, pe desen, este la intersecția cercului zodiacal cu planul orizontului.

Petit Manuel d'astrologie, André Barbault, Seuil.

Atribuirea semnului ascendent implică cunoașterea datei și orei exacte a nașterii. Se poate obține pornind de la cele 12 tabele cu ascendent publicate în *Cunoașteți-vă prin semnul dumneavoastră astral* (Marabout M.S. 1400).

b. În ce privește **domificarea**, ea comportă două operații succesive și, o dată cu executarea lor, aspectul cel mai tehnic este încheiat.

– *Prima operație:* se completează punctul ascendentului (AS) prin alte trei puncte capitale:

– descendentul (DS) în opoziție cu ascendentul: este punctul în care apune Soarele (în ziua nașterii);
– Mijlocul Cerului (MC), care este punctul în care meridianul locului întâlnește ecliptica;
– Fundul Cerului (FC), punctul opus Mijlocului Cerului.

– *A doua operație:* se împarte „sfera locală" în *douăsprezece sectoare sau Case* (desemnate prin cifre romane). Împărțirea se face astfel încât fiecare taie ecuatorul ceresc din 30 în 30 de grade. Este vorba deci de un decupaj orar, care atribuie fiecărei Case o întindere corespunzând cu două ore ale zilei. Aceste fusuri biorare sunt repartizate de o parte și de alta a orizontului, șase dintre ele fiind deci mereu sub linia orizontului.

Prin convenție: punctul ascendent (locul intersecției eclipticii cu orizontul la răsărit), corespunde cu începutul Casei I; punctul de Fund de Cer (FC) corespunde cu intrarea în Casa IV; punctul descendent (DS) cu începutul Casei VII; punctul Mijlocul Cerului (MC) cu intrarea în Casa X.

Pe desenul alăturat, Soarele care apune (la vest) se apropie de „vârful" (sau începutul) Casei VII pentru a intra în Casa VI.

Concret, domificarea se realizează cu ajutorul unui „tabel al Caselor" care oferă, în grade, poziția Caselor cu indicarea începutului și sfârșitului fiecăreia. Este suficient atunci să se transpună ansamblul pe imprimatul temei astrale.

De notat că numerotarea Caselor se face în sens opus mișcării diurne.

Pe documentul temei astrale, Casa I începe întotdeauna lipită de săgeata care indică ascendentul (conform schiței temei astrale); celelalte Case urmează în ordinea numerotării lor și în sens invers mișcării acelor de ceasornic. Casa XII are deci ca sfârșit aceeași săgeată ca și ascendentul. Astfel cercul s-a închis.

Se remarcă faptul că suprafețele ocupate de Case pe tema astrală nu sunt egale; ceea ce este normal, ținând cont de modul în care sunt obținute: pe de o parte ele intersectează ecuatorul ceresc la fiecare 30 grade, dar pe de altă parte sunt trasate pornind din punctul ascendentului situat, cum se știe deja, pe ecliptică (al cărei plan face un unghi de aproximativ 23° cu cel al ecuatorului ceresc).

În definitiv, Casele sunt delimitate de divizarea mișcării cotidiene a Soarelui în douăsprezece etape, după imaginea mișcării anuale urmărind cele douăsprezece semne ale Zodiacului.

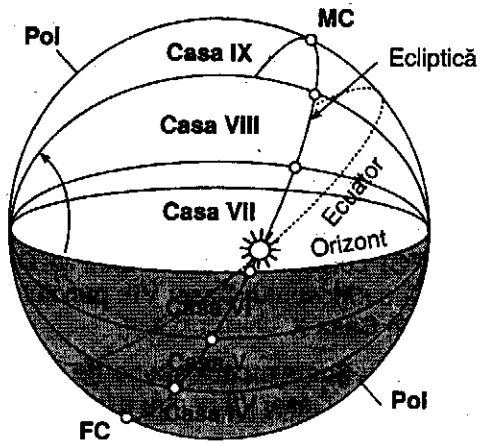

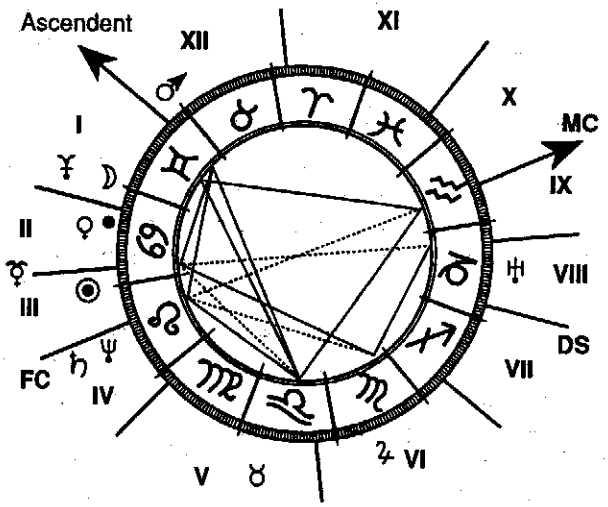

Petit Manuel d'astrologie, André Barbault, Seuil.

• **Al treilea stadiu de constituire a temei** corespunde poziționării planetelor Sistemului Solar în cele douăsprezece semne zodiacale la momentul nașterii. Când vorbim despre planete, vorbim de fapt despre Lună și cele opt planete propriu-zise (Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun și Pluton).

„Pozițiile planetare" sunt indicate, în grade și minute, în tabelele Efemeridelor. Este suficient atunci să se transpună cu grijă aceste diferite date pe imprimatul temei astrale.

În acest reper geocentric, duratele în care diferitele astre parcurg Zodiacul sunt următoarele:

Soarele	1 an
Luna	27 zile
Mercur	87 zile
Venus	224 zile
Marte	687 zile
Jupiter	11,86 ani
Saturn	29,44 ani
Uranus	83,80 ani
Neptun	163,83 ani
Pluton	246,49 ani

Bineînțeles, este vorba despre revoluții aparente, pentru că de fapt acestia sunt timpii necesari pentru ca planetele să se rotească în jurul Soarelui, Luna în jurul Pământului și acesta în jurul Soarelui.

Micul Manual de astrologie de André Barbault conține:

– toate pozițiile planetare de la 1901 la 1985;
– tabelele Caselor (cu timpii siderali ai unei zile complete, exprimați în ore, minute și secunde).

Dispunând planetele în semne, ele sunt dispuse și în Casele care au fost indicate anterior.

În acest stadiu, tema astrală este aproape completă, în ce privește indicarea diferitelor piese care o constituie. Ea se prezintă sub forma a trei bande concentrice:

– cele douăsprezece semne zodiacale (egale);

– cele douăsprezece Case (inegale);
– cele opt planete împreună cu Soarele și Luna (adică zece elemente).

Astfel dispunem deja de trei grile de lectură fundamentale:

– planetele în semne;
– planetele în Case;
– Casele în semne.

• **Al patrulea (și ultimul) stadiu de constituire a temei** va fi reprezentat de studierea poziției diferitelor piese ale temei, unele în raport cu altele, adică definirea **„Aspectelor"** (planetare și angulare).

Mai precis, se vor determina distanțele angulare între Soare, Lună și planete, distanțele acestor astre între ele și față de două puncte remarcabile ale cerului: ascendentul și Mijlocul Cerului.

Astronomul german Johannes Keppler (1571-1630) este primul care a formulat o teorie de ansamblu a aspectelor.

Se disting aspecte armonice și aspecte disonante.

– *Principalele Aspecte armonice sau benefice* sunt:

• conjuncția, când astrele au aceeași longitudine;
• trigonul, când unghiul dintre ele este 120⁰ (împărțirea cercului în trei părți egale);
• sextilul, cu un unghi de 60⁰, care împarte cercul în șase părți egale, ceea ce formează un hexagon
(la care se poate adăuga semi-sextilul = 30⁰).

– *Principalele Aspecte disonante* sunt:

• opoziția, cu o distanță de 180⁰, care împarte cercul în două părți egale;
• careul, cu o distanță de 90⁰, care împarte cercul în patru părți egale;
• semi-careul sau semi-cuadratura: distanță de 45⁰
(la care se poate adăuga sesqui-careul = 135⁰).

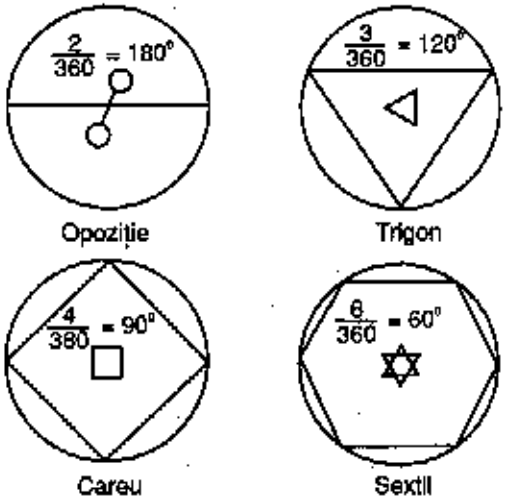

Opoziție Trigon

Careu Sextil

Se tolerează o oarecare abatere de câteva grade în considerarea Aspectului: aceasta este denumită orbită:

11⁰ pentru conjuncție
8⁰ pentru trigon
4⁰ pentru sextil
9⁰ pentru opoziție
6⁰ pentru careu

Aspectul disonant nu este în mod obligatoriu negativ. Într-adevăr, aceasta semnifică esențial o stare de tensiune sau de criză, care va obliga subiectul la rezolvarea acestei dificultăți, dând dovadă de imaginație și prin eforturi personale.

Crizele depășite permit maturizarea, o conștiință de sine mai intensă și o mai mare încredere în sine: ele îl determină atunci pe cel interesat să evolueze, să se dezvolte psihologic, să își afirme personalitatea.

Pentru a concretiza operațiile tehnice care aparțin celor patru stadii de constituire a unei teme, veți găsi, în continuare, un exemplu complet de temă astrologică: în cazul de față, cel al autorului însuși, stabilită cu ajutorul lucrărilor citate în bibliografie. Această temă conține, de asemenea, indicarea cifrată a Aspectelor armonice și disonante.

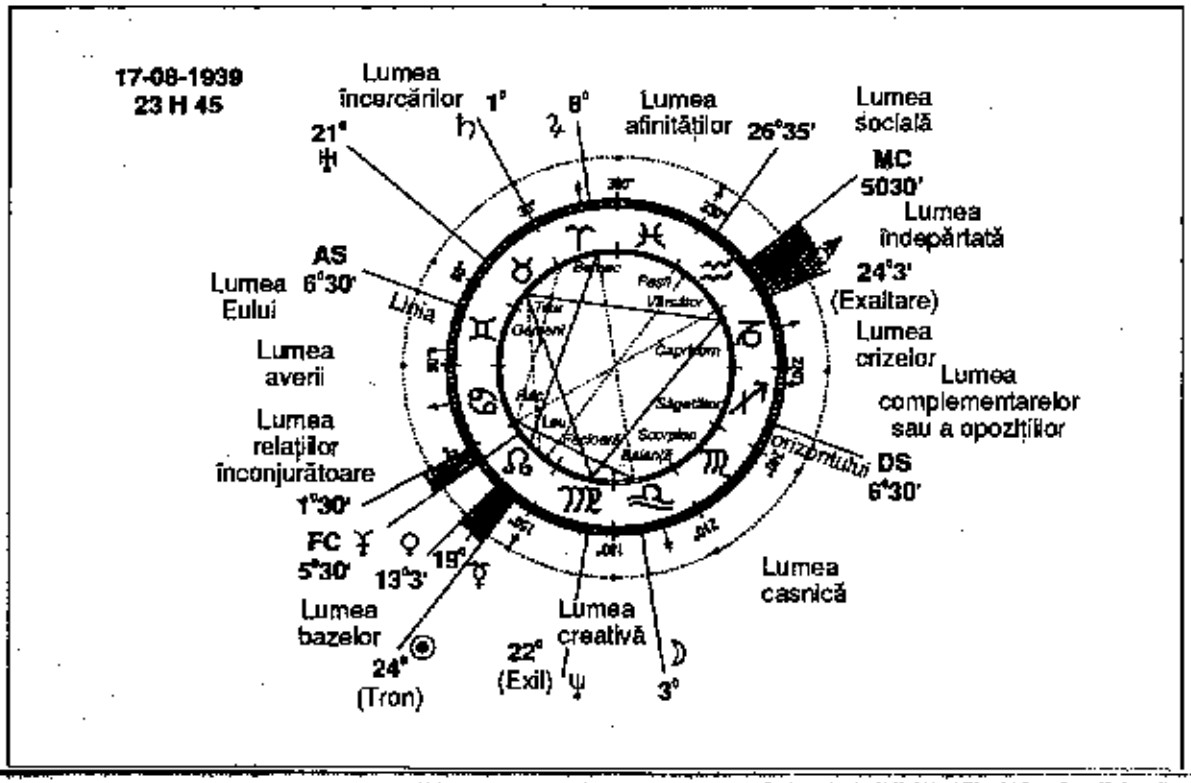

Aspecte armonice

Conjuncții
- Venus-Mercur (5°30')
- Soare-Venus (5°)
- Pluton-FC (4°)
- Marte-MC (11°)

Sextile
- Lună-Pluton (61°30')
- Jupiter-MC (62°30')
- Jupiter-AS (58°30')
- Lună-DS (63°30')
- Lună-FC (57°30')

Trigoane
- Jupiter-FC (117°30')
- Jupiter-DS (121°30')
- Jupiter-Mercur (125°)
- Neptun-Uranus (119°)
- Uranus-Marte (116°)
- Neptun-Marte (122°)

Aspecte discordante

Opoziții
- Lună-Jupiter (175°)
- Pluton-Marte (172°30')
- Lună nouă-Soare (177°25')

Careuri
- Saturn-Pluton (90°30')
- Uranus-Soare (93°)
- Uranus-Venus (88°)
- Saturn-MC (86°30')

Sesqui-Careu
- Jupiter-Soare (132°)

Modèle déposé – Éditions traditionnelles (Succrs de Chacornac) Paris

Esențialul termenilor astronomici a căror semnificație trebuie cunoscută pentru a ști despre ce se vorbește *în practica astrologiei este redat prescurtat în schița* de mai jos cu legenda explicativă corespunzătoare.

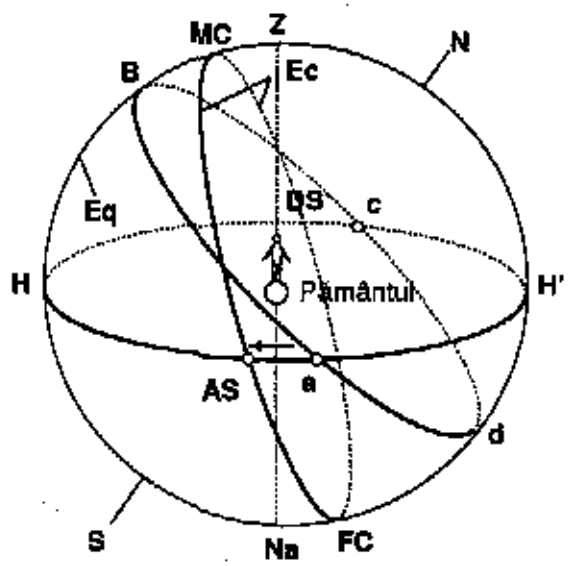

Traité pratique d'astrologie, André Barbault, Seuil.

Legendă

• **Sfera locală**: este o figură teoretică desenată de mersul aparent al Soarelui în cursul zilei terestre de 24 de ore, al cărei centru este locul de naștere al subiectului pentru care se dorește stabilirea hărții cerului.

Această sferă permite să se determine **cele patru puncte remarcabile ale temei:**

– *Ascendentul (AS)*, care este punctul în care Soarele se ridică la orizontul oriental sau, mai precis, intersecția eclipticii cu planul orizontului unde răsare Soarele.

– *Mijlocul Cerului (MC)*, care este punctul în care Soarele culminează la amiază sau, în termeni astronomici, punctul în care *meridianul* locului întâlnește ecliptica (atunci când este amiaza adevărată, după Soare). Meridianul locului este un cerc perpendicular pe orizont și trecând prin zenit, nadir și poli.

– *Descendentul (DS)*, la opusul ascendentului, este punctul de pe orizont în care Soarele apune în ziua nașterii.

– *Fundul Cerului (FC)*, care este punctul opus Mijlocului Cerului sau punctul în care Soarele se află virtual la miezul nopții, ora solară.

• **Sfera cerească** înglobează sfera locală: este o extrapolare a bolții cerești, care pare că pivotează, cu o rotație pe zi, de la est spre vest, în jurul axei polilor tereștri, antrenând astrele. Mișcarea aparentă a astrelor este numită „mișcare diurnă".

Cercul HH' = Orizontul

Punctul Z = zenitul, care este verticala locului de observare

Punctul Na = nadirul, opusul zenitului

Punctul N = polul Nord

Punctul S = polul Sud

Cercul Eq = ecuatorul ceresc: este planul perpendicular pe axa cerească, ce trece prin polii Nord și Sud ai Pământului.

Cercul Ec = ecliptica: mișcarea (aparentă) a Soarelui pe sfera cerească în timpul unui an.

2

Cele șase niveluri de interpretare caracterologică

- *Primul nivel: caracteristicile celor douăsprezece semne zodiacale*
- *Al doilea nivel: combinația semnului zodiacal cu ascendentul*
- *Cele opt tipuri ale caracterologiei planetare*
- *Al treilea nivel: influența planetelor în semne*
- *Caracteristicile celor douăsprezece Case*
- *Al patrulea nivel: influența planetelor în Case*
- *Al cincilea nivel: influența Caselor în semne*
- *Al șaselea nivel: analiza aspectelor*

Interpretarea unei teme constă în descifrarea configurației astrelor și punctelor particulare ale cerului, cărora le sunt asociate un ansamblu de corespondențe caracterologice. Vor fi, deci, studiate mai întâi caracteristicile factorilor simpli, apoi cele ale elementelor compuse ale acestor configurații.

Elementele simple sunt în număr de trei:

Zodiacul
Planetele
Casele

Elementele compuse sunt în număr de patru:

Planetele în semne
Planetele în Case
Casele în semne
Aspectele

Titlul original: LES 10 PILIERS DE LA CARACTEROLOGIE

Translation Copyright © 1999, 1998 **Teora**
Retipărită: mai 1999
Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin editurii Teora. Reproducerea integrală sau parțială a textului sau a ilustrațiilor din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil scris al editurii Teora.

© 1994, **Marabout**, Alleur (Belgique)
Toute reproduction d'un extrait quelconque de ce livre par quelque procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm est interdite sans autorisation écrite de l'éditeur.

Distribuție
București: B-dul Al. I. Cuza nr. 39; tel./fax: 222.45.33
Sibiu: Șos. Alba Iulia nr. 40; tel.: 069/21.04.72; fax: 069/23.51.27

Teora – Cartea prin poștă
CP 79-30, cod 72450 București, România
Tel./fax: 252.14.31
e-mail: cpp@teora.kappa.ro

Teora
CP 79-30, cod 72450 București, România
Fax: 210.38.28
e-mail: teora@teora.kappa.ro

Șef de redacție: Mihaela Ștefan
Redactare: Dorina Armie
Tehnoredactare: Techno Media
Coperta: Gheorghe Popescu
Director general: Teodor Răducanu
NOT 3255 PSI CARACTEROLOGIA, 10 SISTEME
ISBN 973-601-942-x
Printed in Romania

Cuprins pe scurt

I Cele două abordări simbolice 13

II Cele patru abordări biologice sau organice 75

III Cele patru abordări psihologice 129

IV Tabele cu corespondențe între diversele abordări caracterologice 217

Primul nivel de interpretare:

Caracteristicile celor douăsprezece semne zodiacale

Fiecare dintre cele douăsprezece semne zodiacale corespunde unui caracter deosebit, larg popularizat și pentru care vom oferi un simplu rezumat. Este vorba despre **tipologia zodiacală** care întocmește portrete foarte generale. Ele nu sunt totuși lipsite de interes, pentru că descriu câteva tendințe de fond ale personalității și nu elemente superficiale.

• Mai înainte, vom nota **o primă relație** care este stabilită între un semn zodiacal și unul din cele patru elemente naturale desemnate de Empedocle: Apa, Aerul, Focul și Pământul. Este **teoria elementelor**.

La începutul erei creștine, Claudiu Ptolemeu a aplicat această teorie în astrologie. Astfel, a atribuit fiecare din cele patru elemente la trei semne, este *principiul „triplicității"*.

– *Apa* este elementul Racului, Scorpionului și Peștilor. Ea simbolizează disciplina, conformismul, aviditatea, sensibilitatea și reveria.
Apa este „umedă și rece".

– *Aerul* caracterizează Gemenii, Balanța și Vărsătorul. Îi corespunde supleţea, imaginația, inteligența dar și dispersia.
Aerul este „umed și cald".

– *Pământul* condiționează Taurul, Fecioara și Capricornul, ceea ce conferă simț practic, înclinarea spre concentrare, stabilitatea și raționalismul, cu riscul de fanatism și pesimism.
Pământul este „rece și uscat".

– *Focul* animă Berbecul, Leul și Săgetătorul. Aceasta se traduce prin forță, voință, încrederea în sine, care pot merge până la despotism și agresivitate.
Focul este „cald și uscat".

De altfel, Zodiacul este împărțit în șase semne masculine și șase semne feminine:

– semnele Focului și Aerului sunt masculine;
– semnele Pământului și Apei sunt feminine.

În afară de aceasta, semnul situat la începutul anotimpului este numit „cardinal" (dinamismul este cel care deschide o fază nouă), cel situat în mijlocul anotimpului este numit „fix" (el dezvoltă și concretizează promisiunile semnului precedent), iar cel situat la sfârșit de anotimp este denumit „mutabil" (el anunță un declin și pregătește o mutație).

În acest stadiu, combinația binarului, a terțiarului și a cuaternarului poate fi recapitulată prin intermediul tabelului de mai jos:

	CARDINAL	FIX	MUTABIL	
FOC	Berbec	Leu	Săgetător	MASCULIN
PĂMÂNT	Capricorn	Taur	Fecioară	FEMININ
AER	Balanță	Vărsător	Gemeni	MASCULIN
APĂ	Rac	Scorpion	Pești	FEMININ

• În fine, nu trebuie să pierdem din vedere **a doua relație naturală** care există între caracteristicile unui semn și anotimpul de care este legat: Iarnă, primăvară, vară, toamnă.

Primăvară	:	Berbec	Taur	Gemeni
Vară	:	Rac	Leu	Fecioară
Toamnă	:	Balanță	Scorpion	Săgetător
Iarnă	:	Capricorn	Vărsător	Pești

BERBEC
(0 la 30°, din 21 martie în 20 aprilie)

Este primul semn al Zodiacului, corespunzând primei luni a primă verii, care se exprimă prin trezirea naturii. Berbecul, începând di ziua echinocțiului de primăvară, reprezintă debutul unui nou cic anual (semn *cardinal*).

Elementul său este *Focul*. Planeta *Marte* este stăpânul acest semn (noțiunea de planetă stăpână a unui semn va fi precizat când vom aborda influența legată de planete). Marte simbolizează lupta, războiul, rivalitatea, energia și agresivitatea.

Nativul Berbec este un activ, mereu în căutare de noi experiențe Factorul dominant al structurii sale psihologice este *primaritatea* adică foarte puternica implicație în momentul prezent. Comporta mentul său este dominator. Este semnul cel mai masculin. Dar e este curajos, franc, „brut de turnătorie" și deci cu un caracter ma cutând dificil.

Natura sa de Foc îl predispune la orgoliu. Într-adevăr, sigur de sin vrea întotdeauna să aibă dreptate. Însă, el muncește din greu, des cu o tendință de disipare a eforturilor. I se potrivesc toate profe siunile care implică spirit de inițiativă, de acțiune bineînțeles, s chiar de risc. În domeniul dragostei, întâmpină dificultatea de a ș fixa, cu atât mai mult cu cât caracterul său nu este deloc conciliant.

Esențialul pentru BERBEC

Foc inițial, elan instinctiv primar. Impulsivitate, vitalitate, forță vie, ascuțită, dură, violență.

TAUR
(31 la 60°, din 21 aprilie în 20 mai)

Al doilea semn al Zodiacului, care corespunde celei de-a doua luni a primăverii (semn *fix*), atunci când copacii reîncep să înverzească și se deschid primele flori. Elementul său este *Pământul*, similar Fecioarei și Capricornului (principiu *feminin*). Planeta sa dominantă este *Venus*, care simbolizează sentimentele, dragostea, armonia, frumusețea și artele (exaltare *Luna*). În rest, este semnul cel mai feminin (noțiunea de „exaltare" va fi definită ceva mai departe).

De altfel, se constată că Taurul este semnul cel mai hotărât dintre cele douăsprezece semne ale Zodiacului. Altfel spus, nativii acestui semn sunt cei care seamănă cel mai mult tipologiei lor astrale, care se apropie cel mai mult de portretul-robot desenat în decursul timpurilor de tradiția astrologică.

Principala caracteristică a structurii sale psihologice este *secundaritatea*, pentru că acest semn rămâne timp îndelungat sub impresia emoțiilor căpătate: este un „rumegător" psihic.

Atracția pentru frumos, fervoarea și imaginația și, de altfel, un oarecare egocentrism și o senzualitate debordantă caracterizează nativul Taur. Dar este de asemenea o ființă răbdătoare și chibzuită care rămâne constant cu picioarele pe pământ. Este dintr-o bucată, iubitor de sinceritate și angajament absolut. Căutând întotdeauna pacea, liniștea și securitatea, este o ființă fundamental pașnică, iubitoare de ordine. În activitatea profesională, dă dovadă de o foarte mare consecvență și de multă hărnicie.

Esențialul pentru TAUR

Static din fire. Apetență instinctivă, stare greoaie, grosolan, lent, solid, fix, durabil.

GEMENI
(61 la 90°, din 21 mai în 21 iunie)

Al treilea semn al Zodiacului corespunde ultimei luni a primăverii (semn *mutabil*), epoca tunsului oilor. Elementul său este *Aerul*, similar Balanței și Vărsătorului (principiu *masculin*). Planeta *Mercur* este stăpâna semnului. Ea simbolizează sistemul mental și funcțiile de relație.

Se consumă cam fără rost, atât fizic cât și mental. Foarte intuitiv, este deseori un adolescent întârziat. În timp ce Berbecul este hipermasculin și Taurul hiperfeminin, Gemenii sunt androgini.

Rapiditatea de spirit și suplețea mentală îl fac avid de cunoștințe și curios de orice. Are nevoie să împărtășească convingerile sale cu cei care îl înconjoară. Mișcarea, schimburile și contactele îi sunt indispensabile. Dacă Berbecul este cel mai impulsiv dintre semne, Taurul cel mai fix, Gemenii sunt cei mai mobili. Reușește foarte bine în profesiuni liberale sau în reprezentanța comercială.

Are puternice tendințe spre aventuri amoroase. Dar mai curând partea intelectuală a dragostei este cea care îl interesează.

Esențialul pentru GEMENI

Mobilitate aeriană, modulații ale spiritului. Deschidere, suplețe, lejeritate, ușurință, joc, circulație, schimburi.

RAC
(91 la 120°, din 22 iunie în 22 iulie)

Al patrulea semn al Zodiacului corespunde primei luni a verii (semn *cardinal*), la vremea cositului. Elementul său este *Apa* (principiu *feminin*), caracteristică pe care o împarte cu Scorpionul și Peștii. Stăpânul său este *Luna*, care simbolizează emoțiile, sensibilitatea, viața cotidiană și feminitatea (exaltare *Jupiter*).

Complexul matern constituie problema psihică a acestui tip. Instinctul familial este foarte dezvoltat, ca și atașamentul față de căminul. Este un visător, imaginativ, sensibil și introvertit (adică întors spre interior, spre trecut și având conștiința de sine dezvoltată) care are mare nevoie de solitudine. Dar nativul Rac poate uneori să se opună influenței materne și să se revolte contra familiei și imaginii materne.

În dragoste, Racul are nevoie să fie protejat. Pe plan profesional reușește deseori în meserii care necesită multă imaginație și subiectivitate.

Esențialul pentru RAC

Viață psihologică profundă. Stări sufletești, emotivitate, senzații, sensibilitate, vis, fantezie.

LEU
(121 la 150°, din 23 iulie în 22 august)

Al cincilea semn al Zodiacului corespunde celei de-a doua luni a verii (semn *fix*), care este vremea secerișului. Elementul său este *Focul* (principiu *masculin*), ca pentru Berbec și Săgetător. *Soarele* este stăpânul acestui semn. El simbolizează facultățile individuale, vitalitatea, voința și masculinitatea.

Este semnul *deplinei afirmări a individualității sale*, a lui „eu", a suveranității egocentrice, a orgoliului, a voinței dirijate. Dotat cu un oarecare magnetism, îi place să strălucească în societate. Generos, uneori cu ostentație, știe să plătească cu propria persoană. Are tendința de a se identifica cu profesia sa, cu titlul său sau cu misiunea sa, care poate ajunge până la un oarecare exhibiționism.

Este un pasionat, care merge în întâmpinarea vieții și a reușitei. Puțin exaltat, are dorință avidă pentru perfecțiune și absolut, precum și gustul frumosului.

Profesional se orientează bucuros către posturile de conducere, îi place să fie șef, chiar și la un nivel mai modest. Pe plan amoros, leul este înclinat spre dorința de a realiza numeroase cuceriri, dar, altfel, în domeniul familial, copiii sunt foarte importanți pentru el.

Esențialul pentru LEU

Trăirea intensă a vieții, afirmarea eului, voință, caracter, autoritate, ambiție, strălucire, lumină, putere.

FECIOARĂ
(151 la 180°, din 23 august în 22 septembrie)

Al șaselea semn al Zodiacului corespunde lunii a șasea a verii (semn *mutabil*), în timpul căreia culesul este în toi. Elementul său este *Pământul* (semn *feminin*) ca pentru Taur și Capricorn. *Mercur* este stăpânul acestui semn.

Mai curând rece la prima vedere, este înclinat spre intelectualizare. Refuzul instinctului stă la baza personalității sale. Va căuta mai curând o viață liniștită într-un cadru care îi oferă securitate.

Va putea atunci să dezvolte gustul pentru ordine, clasificare metodică și analiză. Are simțul concretului și al aspectului practic al lucrurilor.

Pe plan profesional, va excela în activități care necesită răbdare, precizie, concentrare și o mare suplețe mentală. În domeniul amoros le lucrurile foarte în serios și nu este deloc înclinată spre frivolitate.

Esențialul pentru FECIOARĂ

„Cuget, deci exist." Rațiunea care controlează, supraveghează, reține, rezervă, reglează, organizează, ordonează, perfecționează.

BALANȚĂ
(181 la 210° din 23 septembrie în 22 octombrie)

Al șaptelea semn al Zodiacului corespunde primei luni a toamnei (semn *cardinal*), care este vremea semănatului. Elementul său este *Aerul* (principiu *masculin*), ca și semnele Gemenilor și Vărsătorului. Stăpânul său este planeta *Venus* (exaltare de către *Saturn*).

În opoziție cu Berbecul, brutal, colțuros, pătrat, Balanța este semnul mediei, al măsurii, al semitonurilor, al nuanțelor, al justiției și echilibrului. Natură de „cale de mijloc", este înclinată spre compromis și concesii. Caracterul va fi deci sociabil, amabil, adaptabil, chiar oportunist, mai curând indecis.

În diferitele domenii ale vieții, dă dovadă de o agresivitate cuceritoare și va căuta să-și construiască o existență agreabilă și armonioasă. În general, pentru el, valorile lui „a fi" vor avea prioritate asupra valorilor lui „a avea". Ținând cont de influența saturniană, vicisitudinile vieții îi pot face grijuliu și chiar melancolic.

Principalul său defect este egocentrismul (și nu egoismul), adică tendința care constă în a judeca tot ceea ce îl înconjoară, tot ce i se întâmplă, prin prisma propriei persoane.

Facultatea sa de analiză minuțioasă și simțul său de echilibru îi avantajează atunci când alege profesiuni juridice sau care fac frecvent apel la decizii de arbitraj.

Esențialul pentru BALANȚĂ

„Iubesc, deci exist." Sentimente, modulația inimii, schimbări afective. Lume temperată, nuanțată, rafinată.

În opoziție cu Berbecul, impulsiv, pătrat, care nu face concesii, Balanța are nevoie de armonie, sinceritate și echilibru.

SCORPION
(211 la 240°, din 23 octombrie în 21 noiembrie)

Al optulea semn al Zodiacului corespunde mijlocului toamnei, perioadă în care predomină ultimele lucrări agricole înaintea iernii (semn *fix*). Elementul său este *Apa* (ca și pentru Rac și Pești). Principiu *feminin*, face parte din natura lui *Marte* și *Pluton*. Această din urmă planetă simbolizează inconștientul, lucrurile ascunse, marginalitatea.

Scorpionul este, din întreg Zodiacul, semnul cel mai puțin penetrabil, pentru că este foarte secret. Are aceeași combativitate ca și Berbecul dar, spre deosebire de nativii acestui semn, este mult mai puțin brutal și dinamismul său este îndelung chibzuit. Este semnul care are coloratura sexuală cea mai puternică. Viața sa afectivă este deci marcată de plăcere fizică și sentiment, indisolubil legate.

Această natură cu temperament biliar este creată de un foc interior, de ambivalența celor două instincte care se înfruntă fără încetare în ea: agresivitatea și erotismul. Este, de asemenea, o ființă emotivă, extrem de receptivă la tot ce o înconjoară, deși extrem de individualistă. Intuitivă, este dotată cu o imaginație adeseori foarte aprinsă.

Esențialul pentru SCORPION

„Diavolul cu trup", ambivalența dragostei și a morții. Individualism, pasiune, revoltă, dramă, mister.

În opoziție cu Taurul, care are nevoie de a poseda concret, de a nu pune lucrurile sub semnul întrebării, Scorpionul respinge, expulzează, distruge, pune totul la îndoială.

SĂGETĂTOR
(241 la 270°, din 22 noiembrie în 20 decembrie)

Al nouălea semn al Zodiacului corespunde ultimei luni a toamnei când nu mai există vegetație (semn *mutabil*). Elementul său este *Focul* (similar Berbecului și Leului). Principiu *masculin*, face parte din natura lui *Jupiter*, care exprimă coeziunea, coordonarea și globalizarea.

Tonalitatea jupiteriană a semnului este în acord cu vârsta adultă. Nativul trebuie deci să aștepte trecerea perioadei dificile a adolescenței pentru a se putea realiza pe deplin. Săgetătorul este un individualist căruia îi plac aventura și marile spații: nu își găsește locul. Este evident că trebuie să evite alegerea unei ocupații sedentare. La baza acestei naturi trepidante există un eu care își caută propriile limite și aspiră la depășirea lor, ca pentru atingerea unui „dincolo de eu".

Esențialul pentru SĂGETĂTOR

Adeziunea la lume prin acord simfonic sau prin intensitate în înfruntarea cu ea.

În opoziție cu Gemenii, care se risipesc, Săgetătorul caută să unifice, să îmbrățișeze.

CAPRICORN
(271 la 300°, din 21 decembrie în 19 ianuarie)

Al zecelea semn al Zodiacului corespunde începutului iernii, când lucrul la câmp este întrerupt. Semn al *Pământului*, și *cardinal*, al cărui principiu este *feminin*. *Saturn* îl stăpânește și *Marte* este în exaltare.

Nativul Capricorn este un introvertit, mai curând timid și înclinat spre neliniște, care are nevoie să fie apărat. Extrem de conștiincios, este foarte exigent cu sine însuși. Manifestă o oarecare ambiguitate de comportament: de exemplu, impulsiv și autoritar, știe totuși să dea dovadă de tact, de răbdare și prudență.

Pe plan profesional, se va simți în largul lui în profesiunile juridice, în cele care necesită studierea dosarelor mai mult decât contactul cu publicul. Este un muncitor, un mare zelos. Fire rece, la el dragostea este mai ales cerebrală. În general, se va exprima cu adevărat și va reuși în plan social în a doua parte a existenței sale: reușita sa este deci târzie.

Esențialul pentru CAPRICORN

Viața concentrată într-un nucleu, redusă, dezvelită, densă, esențială. Răceală, liniște, lentoare, profunzime.

În opoziție cu semnul Racului, care simbolizează copilăria, instinctul, mama, Capricornul simbolizează maturitatea, obligația de dominare a instinctelor propril pentru a se supune constrângerilor și a acționa (el simbolizează tatăl).

VĂRSĂTOR
(301 la 330°, din 20 ianuarie în 18 februarie)

Al unsprezecelea semn al Zodiacului corespunde celei de-a doua luni a iernii. Gospodăria trăiește în ritm lent și fiecare așteaptă începerea primăverii pentru reluarea lucrului. Semn al *Aerului* și *fix*, al cărui principiu este *masculin*. *Uranus* și *Saturn* sunt stăpânii lui.

Vărsătorul este menit să înțeleagă și să-i facă pe ceilalți să profite de pe urma cunoștințelor sale. Are o nevoie extremă de libertate și de independență, ceea ce nu îl împiedică să aibă un comportament agreabil. Născut într-un semn mental prin excelență, va reuși în profesiunile care necesită foarte bune capacități intelectuale și păstrează individualitatea (profesiuni liberale sau meșteșugar, de exemplu).

Totuși, prea adesea, nu ia în considerare detaliile și îi lipsește simțul practic. De altfel, în domeniul amoros și afectiv, nativii din acest semn încearcă unele dificultăți în găsirea unui echilibru durabil.

Esențialul pentru VĂRSĂTOR

Modulație aeriană a sufletului, cu afinități elective și elan spiritual sau aventură prometeică originală.

În opoziție cu semnul Leului, unde domnește „eul" și unde individualismul este la apogeu, în semnul Vărsătorului subiectul spune „noi" și își pierde simțul de individualitate topindu-se în universal.

PEȘTI
(331 la 360°, din 19 februarie în 20 martie)

Al doisprezecelea și ultimul semn al Zodiacului, corespunde celei de-a treia luni a iernii: este încheierea unui ciclu înainte de începerea următorului. Semn al *Apei* și *mutabil*, al cărui principiu este *feminin*. *Neptun* și *Jupiter* domiciliază aici (Venus în exaltare).

Nativul acestui semn este intuitiv, înțelegător și simpatic, deși este dificil de comunicat cu el („Mut ca un Pește", se spune). Este mereu agitat de forțe contradictorii (simbolul grafic al semnului reprezintă doi pești înotând în direcții opuse, dar pe care o legătură îi împiedică să se depărteze unul de altul).

Nu este făcut pentru meserii cerând un mare consum fizic, dar va reuși în cariere cu caracter social sau caritabil, toate acelea care necesită încorporarea individului în colectivitate. Gratie farmecului său și ținând cont de instabilitatea sa afectivă, are o viață sentimentală foarte agitată.

Esențialul pentru PEȘTI

Plasticitate psihică, topind individualul și universalul. O lume sensibilă în difuziune, evadare, expansiune sau fuziune.

În opoziție cu semnul Fecioarei, care analizează, se gândește la detalii, are simțul limitelor, nativul Pești este irațional, fără limite, neclasabil.

	SEMNE CARDINALE	SEMNE FIXE	SEMNE MUTABILE
SEMNE ALE FOCULUI	**Berbec** ♈ Își utilizează energia pentru a face lucrurile *să se miște*	**Leu** ♌ Își stabilizează energia pentru a crea	**Săgetător** ♐ Își adaptează energia pentru a explora viața
SEMNE ALE AERULUI	**Balanță** ♎ Utilizează ideile pentru a-și forma o opinie	**Vărsător** ♒ Stabilizează ideile pentru a schimba lumea	**Gemeni** ♊ Adaptează ideile la comunicare
SEMNE ALE PĂMÂNTULUI	**Capricorn** ♑ Utilizează resursele pentru a-și realiza obiectivele	**Taur** ♉ Stabilizează resursele pentru a realiza o structură permanentă	**Fecioară** ♍ Adaptează resursele pentru a ameliora circumstanțele
SEMNE ALE APEI	**Rac** ♋ Își utilizează emoțiile pentru a acționa cu compasiune	**Scorpion** ♏ Își stabilizează emoțiile înainte de a acorda încredere	**Pești** ♓ Își adaptează emoțiile pentru a putea simpatiza
CĂRUI TIP ÎI APARȚINEȚI?			
	Un semn cardinal pasional?	Un semn fix, fiabil?	Un semn mutabil și suplu care se adaptează cu ușurință?

Qui êtes-vous? Groupe Diagram, Marabout (MS 6).

Al doilea nivel de interpretare:

Combinația semnului zodiacal cu ascendentul

Variantele pe care le aduce ascendentul caracteristicilor generale ale semnului zodiacal sunt determinante. Astfel, combinația semn zodiacal-ascendent permite un diagnostic mult mai fin decât cel realizat de primul nivel de interpretare. Într-adevăr, dintr-un foc, se trece de la 12 caractere-tip la 12 x 12 = 144 „amestecuri" de posibilități.

Bineînțeles, nu poate fi vorba, în cadrul acestei lucrări, de a trece în revistă cele 144 de caractere-tip. Din contră, invităm pe cititor să consulte lucrarea simplă și practică *Connaissez-vous par votre signe astral* (Cunoașteți-vă prin semnul dumneavoastră astral), redactată special în acest scop de Joëlle de Gravelaine (Marabout, MS 1400). El va găsi 12 tabele care permit determinarea, fără efort, a ascendentului.

În afara celor 144 de paragrafe speciale, lucrarea cuprinde un excelent rezumat al comportamentului general al fiecărui semn zodiacal (al primului nivel de interpretare) cu o distincție binevenită pentru fiecare semn între specificitățile masculine și cele feminine.

Un punct important: pentru fiecare combinație binară semn solar-ascendent sunt semnalate, la început, cele două planete care guvernează cei doi termeni, ca și cele două elemente care le corespund. Aceasta dă, de exemplu:

– Gemeni, ascendent Capricorn (Mercur-Saturn)-Aer-Pământ, sau,
– Berbec, ascendent Leu (Marte-Soare)-Foc-Foc.

Simpla amestecare a principalelor caracteristici ale semnului solar, ascendentului, celor două planete și celor două elemente (ceea ce reprezintă șase factori de bază) permite dintr-o dată să se contureze marile trăsături ale unui portret, să se formuleze un prim diagnostic caracterologic corespunzând esențialului comportamentului *aparent*.

În cele două paragrafe care urmează, vom aborda pe de o parte caracteristicile legate de cele zece astre de referință (opt planete plus Soarele și Luna) și pe de altă parte noțiunea de stăpânire a unei planete asupra unui semn solar. Vom fi atunci în măsură să utilizăm pe de-a-ntregul abordarea prin cei șase factori de bază menționați mai sus.

Cele opt tipuri ale caracterologiei planetare

Înainte de a aborda, în capitolul următor, al treilea nivel de interpretare prin intermediul poziției celor opt planete (și a Lunii) în cele douăsprezece semne zodiacale, trebuie să precizăm principalele atribute simbolice ale fiecărula dintre astre.

Vom profita de această ocazie pentru a aminti caracterologia planetară care poate fi folosită în mod independent, adică în afara stabilirii unei teme astrologice. Să notăm, mai întâi, că, în astronomie, planetele sunt definite drept corpuri cerești neluminoase prin ele însele și care se rotesc în jurul Soarelui. Anticii nu cunoșteau decât planetele vizibile cu ochiul liber:

– cele două planete inferioare (situate între Pământ și Soare): Mercur și Venus;

– trei dintre cele șase planete superioare (a căror orbită este exterioară celei a Pământului): Marte, Jupiter și Saturn.

Uranus a fost descoperit în 1781 de Herschel, iar Neptun în 1846 (în urma calculelor lui Le Verrier, care determinase poziția planetei înainte ca aceasta să fie observată prin telescop). În sfârșit, ultima planetă, Pluton (calificată drept „transneptuniană") a fost descoperită în 1930 de Percy Lowell și Clyde Tombaugt.

Sistemul caracterologic planetar, de inspirație mitologică dar a cărui origine nu este clar determinată, este bazat pe noțiunea de tendință dominantă. Bineînțeles, este vorba despre o abordare destul de sumară dar care furnizează câteva jaloane interesante.

În acest sistem sunt descrise opt tipuri de bază. Combinarea lor, în proporții variabile, ar putea, la rigoare, reproduce întreaga diversitate a tipurilor observabile.

Opunând aceste opt tipuri două câte două, se realizează o descriere care permite sesizarea dintr-o privire a esențialului. Pentru aceste reprezentări în pereche, ne inspirăm aici din prezentarea clară și sintetică făcută de Dr L. Corman în al său *Nouveau Manuel de morphopsychologie* (Nou manual de morfopsihologie).

Opozițiile sunt în număr de patru:

– Marte-Venus: opoziția tipului viril și a tipului feminin;
– Pământ-Mercur: opoziția tipului material și a tipului spiritual
– Jupiter-Saturn: opoziția tipului expansiv și a tipului interiorizat;
– Soare-Lună: opoziția tipului imaginativ-activ, creator și a tipului imaginativ-pasiv, visător.

MARTE-VENUS

Este opoziția tipului viril și a tipului feminin. Aceste noțiuni temperamentale sunt, de altfel, independente de sex.

Tipul Marte este caracterizat prin dominanta instinctului combativ. Morfologic, fața sa este mai degrabă scurtă, cu aspect dur și osos. Maxilarul este colțuros, iar bărbia este îndreptată înainte. Pometii sunt proeminenți, nasul în general acvilin și fruntea înclinată spre înapoi. Din profil, fața apare ca proiectată înainte.

Psihologic, Marte este făcut pentru acțiune, mișcare, luptă, viață fizică intensă. Este un pasionat, un excesiv în toate, impulsiv, capabil să antreneze pe alții spre obiective dificil de atins.

• **Tipul Venus** exprimă instinctul feminin, care, invers decât Marte, se impune prin seducție, blândețe și tandrețe. Morfologic, fața sa este dilatată și rotunjită. Ochii și gura sunt mari și nasul mai curând mic.

Psihologic, Venus se caracterizează prin instinctul maternității și al familiei. Comportamentul său este conciliant, calm. Lentă dar activă, ea are simțul realităților concrete. Abordează problemele într-o manieră foarte intuitivă și deloc într-un mod intelectual.

PĂMÂNT-MERCUR

Este opoziția tipului material și a tipului spiritual.

• **Tipul Pământ**
Morfologic, fața sa este masivă, cu o osatură și musculatură grosolane. Bărbia este mare și fruntea îngustă. Nasul și gura sunt mari, în timp ce ochii sunt mai curând mici.

Psihologic, nu se interesează decât de partea materială și utilitară a lucrurilor. La el cantitatea primează asupra calității. Este dotat cu o mare forță fizică și de ritm lent. Foarte instinctiv, are mult bun simț, dar puțină imaginație.

• **Tipul Mercur**
Morfologic, prezintă o expansiune cerebrală și o osatură ușoară. Fața sa este de formă triunghiulară cu vârful în jos. Receptorii (adică ochii, nasul și gura) sunt fini.

Psihologic, este un intelectual, cu spirit viu, care asimilează ideile cu rapiditate, dar cu o tendință de superficialitate. Sensibilitatea sa este foarte vie și caută în orice calitatea (și nu cantitatea, ca opusul său, semnul Pământ).

JUPITER-SATURN

Este opoziția tipului expansiv și a tipului interiorizat.

La aceste două tipuri cele trei etaje ale feței sunt dezvoltate aproape egal. Opoziția apare între tendința spre extraversiune a lui Jupiter și spre introversiune a lui Saturn, între dilatația primului și retracția celui de-al doilea.

• **Tipul Jupiter**
Morfologic, fața este largă, de formă dreptunghiulară, dar cu colțurile rotunjite. Construcția osoasă, solidă, este îmbrăcată de rotunjimi. Receptorii au dimensiuni mari.

Psihologic, tipul Jupiter este un extravertit, foarte adaptat vieții în societate. El are gustul și simțul „reprezentării". Foarte atașat bunurilor materiale, el este de asemenea deosebit de sensibil la onoruri. Inteligența sa practică este foarte bine adaptată conducerii afacerilor.

• **Tipul Saturn**
Morfologic, fața sa este osoasă și alungită, marcată de adâncituri și ridicături. Receptorii sunt retractați. Maxilarul este solid, dar mai degrabă înalt decât larg.

Psihologic, este orientat către viața sa interioară. De o mare sensibilitate, este dotat pentru reflecție și speculații abstracte, luând puțin societatea, este înclinat spre solitudine.

SOARE-LUNĂ

Este opoziția tendinței imaginativ-active și a tendinței imaginativ-pasive.

• **Tipul Soare**
Morfologic, el seamănă cu Mercur, dar formele feței sunt mai pline și mai blânde. Receptorii sunt ceva mai cărnoși. Fruntea este mai mare și dreaptă, expresia privirii este sinceră și luminoasă.

Psihologic, viața spiritului predomină. Inteligența este mai dezvoltată, intuitivă, imaginativă și sintetică. Acest tip este foarte sensibil la frumusețea lucrurilor. Instinctele sunt sublimate.

- **Tipul Lună**

Morfologic, fața este rotunjită și trăsăturile căzute, cu prezența unei bărbii duble sau chiar triple. Receptorii sunt lipsiți de tonicitate. Fruntea este mare, în formă de ogivă.

Psihologic, imaginația sa îl poartă spre reverie și uneori spre creația artistică. Caracterul său este lipsit de fermitate.

De notat că în lucrarea deja citată, dr. L. Corman prezintă de asemenea combinațiile (de două sau trei componente) ale celor opt tipuri planetare de bază.

„Cronocratoria" planetară

Acest termen tehnic acoperă un fenomen uimitor. Într-adevăr, referitor la cele șapte astre ale lumii vizibile (Lună, Mercur, Venus, Soare, Marte, Jupiter și Saturn), se remarcă faptul că ordinea în care se desfășoară curba vârstelor urmărește pe cea a distanțelor astrale, de la Lună (cea mai apropiată) la Saturn (cea mai depărtată).

– Tipul Lună trăiește în rezonanță cu copilăria.
– Tipul Mercur trăiește în rezonanță cu adolescența, care se prelungește în el.
– Tipul Venus trăiește în rezonanță cu vârsta primăvăratică a ființei, în floarea primei sale tinereți.
– Tipul Soare trăiește în rezonanță cu tinerețea care ia caracterul adult. Este stadiul ambițiilor proiectate.
– Tipul Marte trăiește în afinitate cu psihologia deplinei forțe a vârstei, cea a realizărilor efective.
– Tipul Jupiter trăiește în afinitate cu psihologia vârstei mature. Corespunde perioadei când omul se instalează în confortul material și moral.
– Tipul Saturn este în relație cu psihologia bătrâneții.

Figurile celor 8 tipuri planetare

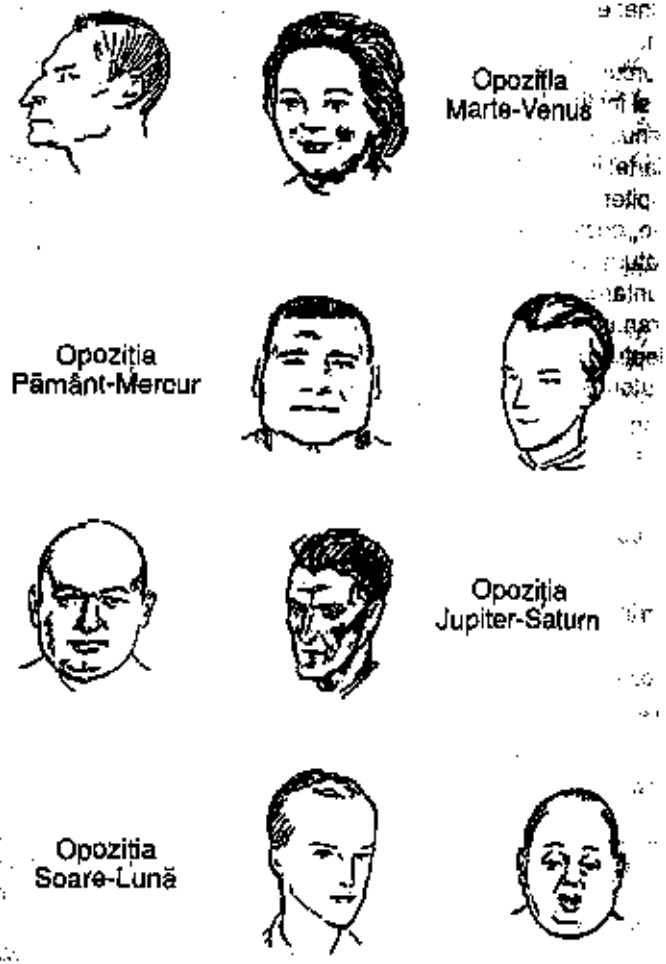

...de A. Protopazzi, zis Pazzi, extras din lucrarea Doctorului Louis Corman ...*manuel de Morphopsychologie*, Stock, 1970

„Smintitul se plânge că nu este cunoscut de oameni;
Înțeleptul, că nu îi cunoaște."

Confucius

Cuvânt înainte

Secretul dezvoltării personale constă, în esență, într-o bună cunoaștere a propriei persoane și a celor cu care suntem în relație permanentă. Reușita în viață trece deci prin aceste două mari *etape prealabile ale descoperirii psihologiei umane de bază.*

Or, acumularea problemelor existențiale și relaționale, care poate fi observată în jurul nostru, este mărturia unei extraordinare necunoașteri de sine și a celorlalți. Și, de altfel, învățământul oficial, care oferă în prezent o multitudine de posibilități de formare pentru toate gusturile și toate nivelurile, continuă să ignore practic acest domeniu (cu câteva rare excepții)

Această monumentală și paradoxală anomalie culminează, într-o manieră impresionantă, la majoritatea tinerilor absolvenți ai învățământului superior (cei ai universității și, într-o măsură mai mică, cei ai politehnicii).

Într-adevăr, incontestabila lor aptitudine de a gândi profund apoi de a decortica intelectual problemele tehnice este alăturată unei uluitoare carențe în cunoașterea funcționării psihice și a modurilor de organizare a relațiilor interpersonale.

Această ignoranță cvasigenerală întâlnită la contemporanii noștri este cu atât mai uimitoare cu cât, de la începutul secolului al XX-lea, științele psihologice și psihosociologice au progresat enorm.

Bineînțeles, puțin câte puțin, datorită împrejurărilor și încercărilor vieții și în urma lecturilor mai mult sau mai puțin sumare, fiecare se străduiește, în felul său, să își creeze o oarecare cultură personală în acest domeniu. Dar câtă energie, cât timp pierdut și câte existențe irosite în parte de prea lunga necunoaștere a principalelor mecanisme psihologice!

În afară de aceasta, din nefericire, oricine încearcă să se apropie ceva mai mult de psihologie riscă să fie foarte repede descumpănit, apoi descurajat, în fața volumului și a complexității lucrărilor care tratează acest imens subiect.

În afara cazurilor în care se efectuează studii de specialitate, pare indispensabilă *existența unui prim mod de abordare, simplu și practic.*

Astfel, având ca sprijin, încă de la început, câteva noțiuni fundamentale concrete și atractive, veți fi în măsură să aprofundați mai ușor problema și, ca urmare, să vă îndreptați spre abordări mai sofisticate, și aceasta într-un mod metodic și progresiv.

Or, diferitele abordări caracterologice oferă această posibilitate de inițiere și de sensibilizare prin intermediul unor concepte și mijloace de operare simple, și deci la îndemâna tuturor cititorilor.

După cum indică și numele, **caracterologia este studiul caracterului**, adică a felului de a fi, de a simți și de a reacționa al unui individ sau grup.

Mai precis, caracterologia încearcă să identifice proprietățile *constitutive ale unui caracter, altfel spus, să precizeze factorii care îl* compun. Caracterul este astfel definit pornind de la aceste diferite proprietăți, de proporția și de interacțiunile lor.

Fiecare caracterologie se bazează deci pe o tipologie, adică pe trăsături de comportament grupate și interdependente, care se manifestă, ca regulă generală, prin ceea ce este denumit în mod obișnuit calitățile și defectele unei persoane. Ca exemplu, se poate cita *Les Caractères* publicată (la finele secolului al XVII-lea) de Jean de la Bruyère, care tradusese *Caracterele*, o culegere de studii morale și de portrete pitorești, ale filosofului și savantului grec Theophrast (sec al IV-lea î.Hr.).

În mod practic și foarte condensat, **simbolismul legat de fiecare dintre cele zece astre** se poate clasifica în modul următor:

– Soarele: facultăți individuale, forță de viață, voință, masculinitate.
– Luna: emoții, sensibilitate, viață cotidiană, feminitate, eul cel mai intim.
– Mercur: sistem mental, funcții de relație, intermediarul între gândire și instinct.
– Venus: sentimente, dragoste, armonie, frumusețe, arte.
– Marte: luptă, război, rivalitate, energie, agresivitate, virilitate.
– Jupiter: maturitate, autoritate, societate, reușită, bogăție, expansiune, dezvoltare, simț al organizării.
– Saturn: timp, experiență, reflecție, solitudine, retracție, lentoare, renunțare.
– Uranus: schimbări, direcționare, originalitate, invenție, progres.
– Neptun: inspirație, intuiție, maleabilitate, vis.
– Pluton: subconștient, lucruri ascunse, marginalitate.

Al treilea nivel de interpretare:

Influența planetelor în semne

Primele constatări ale anticilor i-au făcut să plaseze fiecare semn sub tutela unei planete sau a Soarelui sau Lunii, aceasta independent de faptul că planeta tranzitează sau nu în semn în momentul nașterii. Această operă inițială a fost completată ulterior, după descoperirea planetelor îndepărtate.

Este **principiul stăpânirii** planetelor și Soarelui sau Lunii asupra semnelor. Acest principiu se enunță astfel: o planetă posedă un *„tron"* (sau domiciliu) într-un semn (căruia îi este „stăpân") și un *„exil"* în semnul opus (adică în cel situat în fața lui pe Zodiac). La un mai mic grad de intensitate, o planetă este în *„exaltare"* într-un semn și în *„cădere"* în semnul opus. Când o planetă feminină este stăpânul unui semn, se utilizează uneori expresia „doamna semnului". Tronul și exaltarea sunt valori de „demnitate", exilul și căderea sunt valori zise de „slăbiciune".

Exprimarea mai concretă este furnizată de definițiile următoare:

– Tron: planeta este la maximul său de putere.
– Exaltare: planeta nu face decât să dobândească o putere mai mare.
– Cădere: planeta pierde putere, este o slăbire.
– Exil: Activitatea planetei este împiedicată, tulburată, puterea ei binefăcătoare este slăbită în timp ce ea câștigă putere pentru a face rău.

Veți găsi, mai jos, **tabelul „demnităților" și „slăbiciunilor" planetelor**:

PLANETE	TRONURI	EXIL	EXALTARE	CĂDERE
Soare	Leu	Vărsător	Berbec	Balanță
Lună	Rac	Capricorn	Taur	Scorpion
Mercur	Gemeni Fecioară	Săgetător Pești		
Venus	Taur Balanță	Scorpion Berbec	Pești	Fecioară

Marte	Berbec Scorpion	Balanță Taur	Capricorn	Rac
Jupiter	Săgetător Pești	Gemeni Fecioară	Rac	Capricorn
Saturn	Capricorn Vărsător	Rac Leu	Balanță	Berbec
Uranus	Vărsător	Leu		
Neptun	Pești	Fecioară		
Pluton	Scorpion	Taur		

Nici în acest caz nu putem dezvolta cele nouă serii de poziții planetare și a Lunii în cele 8 semne zodiacale, ceea ce are ca rezultat un număr de: 9 x 8 = 72 caracteristici caracterologice suplimentare.

Dar, în legătură cu această problemă, puteți consulta cu folos:

– fie la *L'abc de l'astrologie* (ABC-ul astrologiei) de Daniële de Caumon Paoli, care oferă o listă succintă, dar practică;

– fie la *Traité pratique d'astrologie* (Tratat practic de astrologie) de André Barbault, care propune o descriere mai detaliată.

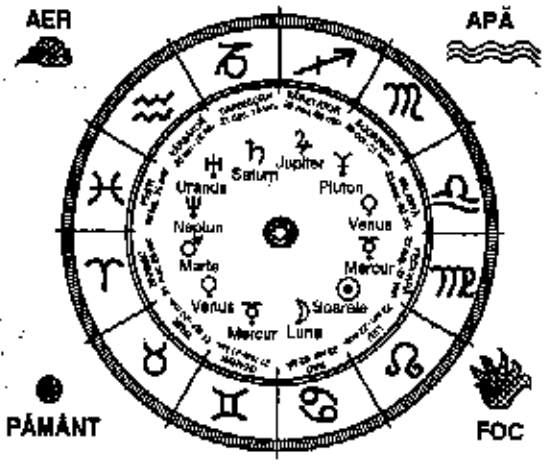

Simbolul semnelor

Ajunși în acest punct, ne putem referi la tabelul de mai jos: „Simbolismul semnelor" care rezumă în manieră limpede și foarte sintetică o bună parte a noțiunilor tehnice abordate.

Zodiacul	Elementele	Planetele
Berbec: curajos, întreprinzător. *Coleric.* **Taur**: gânditor, senzual. *Încăpățânat.* **Gemeni**: sensibil, cerebral. *Schimbător.* **Rac**: efectuos, imaginativ. *Introvertit.* **Leu**: puternic, inteligent. *Orgolios.* **Fecioară**: practic, devotat. *Neliniștit.* **Balanță**: idealist, încântător. *Diletant.* **Scorpion**: energic, pasionat. *Distructiv.* **Săgetător**: deschis, filosof. *Dezinvolt.* **Capricorn**: ambițios, prudent. *Auster.* **Vărsător**: altruist, inventiv. *Imprevizibil.* **Pești**: generos, visător. *Veleitar.*	**Focul**: element al Berbecului, Leului și Săgetătorului, determină un temperament biliar. **Pământul**: element al Taurului, Fecioarei și Capricornului, definește un temperament nervos. **Aerul**: element al Gemenilor, Balanței și Vărsătorului, marchează un temperament sanguin. **Apa**: element al Racului, Scorpionului și Peștilor, caracterizează un temperament limfatic.	**Soarele**: viață, voință, masculinitate. *Orgoliu.* **Luna**: emoție, feminitate. *Lene.* **Mercur**: inteligență, comunicare. *Instabilitate.* **Venus**: armonie, dragoste. *Ipocrizie.* **Marte**: energie, inițiativă. *Agresivitate.* **Uranus**: originalitate, independență. *Revoltă.* **Jupiter**: autoritate, loialitate. *Pretenție.* **Neptun**: idealism, imaginație. *Confuzie.* **Saturn**: realism, integritate. *Pesimism.* **Pluton**: voință de putere, regenerare, *Distrugere.*

L'Express, 27 mai 1963.

Caracteristicile celor douăsprezece Case (sau sectoare)

Știm deja că bolta cerească a sferei locale este divizată după locul și ora nașterii în douăsprezece Case, luând ecuatorul (cercul mare de bază al mișcării diurne) drept cerc de echipartiție (un sector la fiecare 30^0).

Șase Case sunt deasupra orizontului și șase dedesubt. Aflarea longitudinii „vârfurilor" sau „spinilor" (adică a începuturilor) lor, exprimată în grade pe ecliptică, este operația de „domificare" (de la cuvântul latin „domus" care înseamnă casă).

Aceste informații sunt extrase dintr-un „tabel al Caselor". Întinderea fiecărei Case variază în funcție de latitudinea terestră a locului nașterii (ea este de $15\text{-}60^0$ în zona temperată), ceea ce explică faptul că o Casă poate cuprinde două sau trei semne ale Zodiacului.

Cu cât latitudinea crește (o dată cu apropierea de pol), cu atât este mai mare inegalitatea întinderii Caselor pe ecliptică.

În afară de acest aspect tehnic, sistemul Caselor se bazează în esență pe simbolistica derulării zilei. Într-adevăr, cele douăsprezece Case corespund celor douăsprezece ore duble ale zilei babiloniene.

Casele sunt, într-un anume fel, semnele unui Zodiac terestru. Astfel, semnificația lor decurge dintr-o materializare a tendințelor indicate de Zodiacul ceresc. De exemplu, Taurului (al doilea semn), simbolul digestiv al ingerării, al achiziționării, îi corespunde Casa II, sectorul averii și al bunurilor materiale.

Și astfel, Caselor *I*, II, ..., XII, le corespund, în ordine, semnele *I*, II, ..., XII.

• Iată **rezumatul semnificațiilor fiecăreia dintre cele douăsprezece Case:**

– Casa I: lumea eului; subiectul față în față cu el însuși și pentru el însuși; personalitatea vizibilă.

– Casa II: lumea averii, a banilor câștigați, dobândiți prin sine însuși, noroc.

– Casa III: lumea relațională înconjurătoare: schimburi cu semenii (frați, veri, vecini, apropiați); contacte epistolare, telefonice, comunicație și deplasări, studii.

– Casa IV: lumea bazelor sale: familie, casă natală, țară de origine, apoi domiciliu familial, acasă.

– Casa V: lumea creativă și recreativă: jocuri, sărbători, amor, copii.

– Casa VI: lumea domestică: corvezi în general, constrângeri ale lucrului, griji de sănătate, subalterni, animale.

Această Casă, care guvernează sănătatea, bolile și infirmitățile, este numită de asemenea „Spitalul Zodiacului".

– Casa VII: lumea complementarului sau a opusului: uniune, colaborare, asociere; dușmani, procese, lupte.

– Casa VIII: lumea crizelor: moarte, operații, distrugeri și metamorfoze; bani în raport cu ceilalți (partener, asociat, moștenire...).

– Casa IX: lumea de departe.

• Interior: achizițiile superioare ale spiritului și ale sufletului, viața spirituală, marile opțiuni.

• Exterior: marile călătorii în străinătate.

– Casa X: lumea socială: carieră, situație, reputație.

– Casa XI: lumea afinităților: prietenii, protecție.

– Casa XII: lumea încercărilor: boli, captivitate, dușmănii ascunse, trădări.

Această Casă mai este denumită „Infernul Zodiacului".

Fiecare Casă trebuie studiată ținând cont de cea care îi este opusă.

• **În rezumat**, rezultă următoarele perechi:

Casa I: eu
Casa VII: ceilalți

Casa II: banii pe care eu îi câștig
Casa VIII: banii care îmi vin de la alții

Casa III: gândirea practică
Casa IX: gândirea superioară

Casa IV: copilăria eului
Casa X: maturitatea, realizarea eului

Casa V: viața sentimentală
Casa XI: viețe amicală

Casa VI: încercările eului în viața cotidiană
Casa XII: marile crize, încercările care ne obligă să trăim singuri.

Al patrulea nivel de interpretare:

Influența planetelor în Case (sau sectoare)

În acest stadiu, ne aflăm în fața a 120 de posibilități noi: într-adevăr, Soarele și Luna + cele 8 planete în fiecare dintre cele 12 semne zodiacale determină: 10 x 12 = 120.

Astfel, în ciclul parcursului său diurn și nocturn, fiecare astru se găsește succesiv într-o serie de departamente ale existenței practice, defilând în cele douăsprezece sectoare.

La fiecare trecere într-un nou sector, proprietatea specifică a astrului tinde să intre în activitate în domeniul particular al vieții pe care îl reprezintă sectorul.

De exemplu, se consideră că subiectul are un comportament solar în sectorul pe care îl ocupă Soarele, lunar în cel pe care îl ocupă Luna, mercurian în cel în care Mercur este prezent etc.

Veți găsi cele 120 de descrieri rezumate în *L'abc de l'astrologie* (ABC-ul astrologiei) de Danièle da Caumon Paoli (Marabout 4026) sau în *Petit Manuel d'astrologie* (Mic manual de astologie) de André Barbault (Seuil).

Ele sunt dezvoltate în *Traité pratique d'astrologie* de André Barbault (Seuil).

Al cincilea nivel de interpretare:

Casele în semne

Să semnalăm, pentru informarea dumneavoastră, că unii autori completează acest nivel de interpretare considerând poziția Caselor în semnele zodiacale: este, de exemplu, cazul Daniélei da Caumon Paoli în *L'abc de l'astrologie* (Marabout).

Al șaselea nivel de interpretare:

Analiza aspectelor

În pragul acestui al șaselea și ultimul nivel de interpretare, caracterologia astrologică oferă deja o extraordinară paletă de posibilități de combinare a unor factori multipli. Într-adevăr, descompunându-le pe niveluri, se constată:

– primul nivel (cele 12 semne ale Zodiacului): 12 caractere de bază
– al doilea nivel (ascendentul combinat cu semnul zodiacal): 12 x 12 = 144 binomuri de bază
– al treilea nivel (cele 8 planete și Luna în cele 12 semne): 9 x 12 = 108 alte posibilități

– al patrulea nivel (Soarele, Luna și cele 8 planete în cele 12 sectoare): 10 x 12 = 120 posibilități suplimentare
– al cincilea nivel (cele 12 Case în cele 12 semne zodiacale): 12 x 12 = 144 nuanțe complementare.

În acest stadiu, se obțin deci: 144 x 108 x 120 x 144 = 268.738.560 posibilități de cazuri individuale diferite!...

Acestea fiind spuse, abordând al șaselea nivel de interpretare, adică analiza „aspectelor" semnificative ale unei teme astrale, de fapt se părăsește domeniul simplei caracterologii pentru a intra în cel al sintezei psihologice de înalt nivel.

Într-adevăr, această ultimă fază implică stăpânirea artei astrologice și solide cunoștințe de psihologie. Examenul atent și complet al aspectelor temei va permite cu adevărat creionarea unui tablou exhaustiv al modului de funcționare a unei personalități și deci crearea unei viziuni dinamice și deschise.

Departe de avântarea în preziceri imprudente, este vorba de a contribui la înțelegerea unei ființe, de a-i sublinia resorturile, chiar de a-i lumina unele zone de umbră.

În aceste condiții, portretul astrologic devine o mare artă. Nici o abordare nu dispune de o astfel de bogăție de elemente, de care este nevoie pentru a reuși sinteza.

Pentru aceasta, se va căuta **„dominanta" temei**, ce o orientează global. Or, trecerea unui astru la orizont sau la meridian, în particular la ascendent și la Mijlocul Cerului, adică răsăritul și culminația, *este fenomenul astrologic cel mai marcant.*

Vom vedea, mai întâi, dacă un astru, sau mai multe astre trec la marginile cerului. În acest caz, astrul sau astrele vor constitui foarte probabil dominanta simplă sau compusă a temei. Se regăsește deci aici caracterologia planetară.

În continuare se consideră poziția pe care o ocupă în semne astrele rapide (Soare-Lună-Mercur-Venus). Dacă, de exemplu, Taurul și Balanța sunt foarte încărcate cu poziții, se va trage concluzia unor note venusiene importante (într-adevăr, se știe că Venus este stăpânul Taurului și Balanței).

În sfârșit, se procedează la studiul *aprofundat al aspectelor* pro-priu-zise:

– aspectele tutror astrelor cu ascendentul (AS) și Mijlocul Cerului (MC);
– aspectele celor opt planete cu Soarele și Luna;
– aspectele planetelor lente (Marte, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun, Pluton) cu planetele rapide (Mercur și Venus).

Dacă, de exemplu, o aceeași planetă realizează aspecte puternice cu AS, MC și Soarele și Luna, ea va juca rolul de dominantă sau de codominantă.

Corespondențele caracterologice ale aspectelor sunt bine prezentate în:

– *L'abc de l'astrologie* (ABC-ul astrologiei) de Danièle de Simon Paoli;
– *Traité pratique d'astrologie* de André Barbault.

3

Răspuns detractorilor astrologiei

Se știe că, de la mijlocul secolului al XVIII-lea, astrologia este *expusă nu numai la obișnuitele critici, ci mai ales la atacuri virulente*, aproape dușmănoase din partea unor personalități pretinzând că aparțin unui raționalism pur și dur, și deci sectar, dacă nu chiar puțin morbid. Trebuie cunoscut faptul că „raționalismul morbid" *este definit de psihiatrie drept „un joc steril de raționament* care, rupt de rădăcinile sale afective, se învârte în gol în abstracție".

Din fericire, această încrâncenare suspectă nu a împiedicat astrologia să continue a suscita pasiune sau, mai moderat, un viu interes, ori simpla curiozitate a majorității contemporanilor noștri, *din toate păturile populației și indiferent de nivelul cultural.*

În introducerea la această primă parte, am subliniat ulmitoarea *modificare a climatului științific actual în sensul unei mai mari* deschideri în ceea ce privește spiritul, care nu mai apare ca ireconciliabil cu rigoarea raționamentului. Profitând de această însemnare, vom aduce câteva comentarii personale pe marginea acestei polemici de cursă lungă.

1. *În primul rând trebuie notată extraordinara coerență internă a* sistemului astrologic, remarcabila sa „logică" (să nu le displacă raționaliștilor). Acestea îi permit să conducă, cu o foarte mare măiestrie, investigații psihologice extrem de fine și aprofundate. *A vorbi de „șarlatanie" față de o construcție atât de măiestuoasă ține* de un fel de cecitate intelectuală, pe care un discurs pedant o mascheză cu mare dificultate.

Bineînțeles, unii practică astrologia într-un mod fantezist și abuziv. Dar nu este decent să se condamne ansamblul din cauza unor *inevitabile derivări punctiforme.*

2. Mai departe, este necesar să se constate că, parcă din întâmplare, *defăimătorii astrologiei, în majoritatea lor, s-au ferit să în*cerce a înțelege din interior abordarea astrologică: nici măcar asimilând cele câteva cunoștințe tehnice și psihologice necesare pentru a fi capabili să stabilească propria temă, pentru a-i interpreta

liniile generale. Acesta ar fi fost într-adevăr singurul mod serios, adecvat, de a fi efectua o judecată detaliată.

Pe de o parte, această atitudine nu este din punct de vedere intelectual foarte cinstită, pe de altă parte ea traduce, evident, o extremă jenă din partea protagoniștilor săi. Or, nu este nevoie să fii mare specialist în psihologia profunzimilor pentru a bănui că subterfugiile gesticulatii raționaliste acoperă o teamă mai mult sau mai puțin inconștientă în fața fenomenului astrologic.

Desigur, acest lucru este foarte tulburător, dar nu este deloc responsabilă, nici prea științifică, încercarea de a face să dispară negându-le prin intermediul condamnărilor și imprecațiilor demne de procedeele defunctei Inchiziții...

3. În afară de aceasta, argumentul șoc (și de altfel realmente științific) al „precesiei echinocțiilor", scos în mod constant în față încă de la Voltaire, de adversarii declarați ai astrologiei, nu rezistă deloc, în pofida unor aparențe înșelătoare.

Este vorba despre un decalaj care, de-a lungul timpului, s-a produs între constelații și semne din cauza mișcării de precesie a echinocțiilor. Astfel, de exemplu, semnul Leului acoperă acum constelația Racului. Într-adevăr, punctul vernal (unul dintre cele două puncte în care ecuatorul ceresc taie ecliptica) se deplasează în mod continuu ca urmare a mișcării lente a axei de rotație a Pământului. Astfel, punctul vernal reculează pe Zodiac cu aproximativ 1^0 la fiecare 72 de ani.

Dar de fapt, cum am precizat deja la începutul acestei mari prime părți, principalele caracteristici ale semnelor Zodiacului sunt esențial în relație cu cele ale anotimpurilor și nu cu cele atribuite constelațiilor de origine. Or, anotimpurile sunt imuabile.

Și, de altfel, încă din primul secol al erei noastre, Manilius în *Astrologicele* sale scria că Zodiacul este „un Zodiac fix al semnelor acordat anotimpurilor":

– Balanța „egalizează durata zilei și a nopții": acesta este motivul pentru care semnul este numit astfel, constelația cu același nume neavând nici un amestec.

– Semnele „duble" (care încheie un anotimp și deschid un altul: Gemeni-Fecioară-Săgetător-Pești) sunt „forțe combinate a două anotimpuri"; Racul și Capricornul sunt „semne topice ale solstițiilor" etc.

În rezumat și contrar opiniei răspândite, Zodiacul nu are nimic a face cu stelele și constelațiile, cu atât mai puțin cu cât acestea, privite mai de aproape, nu seamănă cu nimic precis și în orice caz nu evoacă absolut deloc obiectele care denumesc semnele: un bovideu (Taurul și Berbecul), gemeni (Gemenii), sau un crab (Racul)...

De fapt, încă de la origini, Zodiacul reprezintă anul solar în legătură directă cu echinocțiile și solstițiile. Orice s-ar spune, decalajul precesiei echinocțiilor nu va împiedica niciodată primăvara să revină în fiecare an la aceeași dată. Or, ceea ce ne interesează este psihologia primăverii, expresie naturală a celei a Berbecului.

În afară de aceasta, am văzut că în demersul astrologic, semnul zodiacal de bază joacă în final un rol redus, în raport cu ansamblul factorilor luați în calcul la stabilirea unei teme: domiciliare, planete în Semne și Case, Aspecte.

De altfel, tehnica astrologică acordă mult mai multă importanță relațiilor care există între principiile utilizate decât acelorași principii considerate izolat. Prin aceasta, ea este foarte modernă și se înscrie în mod natural între abordările „sistemice" utilizate drept ajutor la înțelegerea sistemelor hipercomplexe.

4. Aceste importante precizări metodologice fiind făcute, rămâne neatins misterul evidentei valori operatorii a astrologiei, în timp ce nu este posibil să i se demonstreze temeinicia în mod științific (adică cu ajutorul unui aparat matematic).

Ca o modestă tentativă de înțelegere, se poate presupune că foarte devreme oamenii au avut intuiția genială că există o inexplicabilă dar reală corespondență între baletul (obiectiv și vizibil) al astrelor pe cer și combinarea multiplilor factori psihologici (subiectivi și invizibili) într-o personalitate. Acești factori au fost scoși în evidență de psihologia profunzimilor (mai ales de Freud și Jung). Astfel, psihologia modernă a venit să confirme observațiile antice.

De altfel, s-a putut constata că abordările mitologice sunt foarte adesea precunoașteri ale lumii. Într-adevăr, ele exprimă în mod imaginativ și analogic realități, care au fost explicate științific mult mai târziu sau care poate că nici nu vor putea fi vreodată explicate. Nu ne putem deci priva deliberat de o asemenea bogăție, rațiunea noastră trebuind să simtă oarecare iritație.

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre astrologia descriptivă

• **Lucrări de inițiere**

– *Connaissez-vous par votre signe astral* (Cunoașteți-vă prin semnul astral), Joëlle de Gravelaine, Marabout (MS 1400), 1992.
(Prezentare a celor 12 semne, cu cei 12 ascendenți posibili, pentru fiecare semn, adică în total 12 x 12 = 144 caractere.)

– *L'abc de l'astrologie*, Danièle de Caumon Paoli, Marabout (4026), 1991.
(Lucrare care prezintă modul de stabilire a propriei teme, dezvoltând un caz concret.)

– *Petit Manuel d'astrologie* (Mic manual de astrologie)
(cu pozițiile planetare 1901-1985 și tabelul Caselor)
André Barbault, Seuil, 1972.
(Lucrarea permite stabilirea temelor astrologice.)

– *L'Astrologie*, Suzel Fuzeau-Braesch (Doctor în Științe), PUF, Colecția „Que Sais-Je?", ediția a 2-a, 1982.

– *Dictionnaire de l'astrologie* (Dicționar de astrologie), Jean-Louis Brau, Larousse, 1987.
(Lucrare practică și concisă, care definește cu precizie toți termenii astronomici și astrologici.)

• **Lucrări pentru publicul larg, în culori**

– *L'Astrologie, Encyclopédie pratique* (Astrologia, enciclopedie practică), Julia și Derek Parker, Sélection du Reader's Digest, 1983.

– *Astrologie Passion*, Carmen Teissier, Hachette.

• **Lucrări fundamentale**

– *Traité pratique d'astrologie* (Tratat practic de astrologie), André Barbault, Seuil, 1961

– *Le Dictionnaire d'astrologie* (Dicționar de astrologie), H. G. Gonebon, Editions Deroy.

• **Lucrări de referință în astronomie**

– *The New International Ephemerides, 1900-2050*, Éditions St-Michel, 1993

– *Table des Maison* (Tabelul Caselor), Latitude 0 à 66°, Éditions St-Michel, 1993.

Bibliografie specifică

Pentru a şti mai mult despre caracterologia planetară

– *Nouveau manuel de morphopsychologie* (Nou manual de morfopsihologie), Dr Louis Corman, Stock, ediţia a 3-a, 1991.
(Pag. 123 la 132 şi 158 la 166.)

– *Le diagnostic de l'intelligence par la morphopsychologie* (Diagnosticul inteligenţei prin morfopsihologie), Dr Louis Corman, Presses Universitaires de France, 1970.
(Pag.197 la 252.)

– *Guide de la morphopsychologie* (Ghidul morfopsihologiei), Diane Perceval şi Georges Sainte Marie, Les Éditions d'Organisation, 1992
(Pag. 105 la 139.)

– *Petit Manuel d'astrologie* (Mic manual de astrologie), André Barbault, Seuil, 1972.
(Pag. 49 la 57.)

– *Ces visages qui en disent long* (Aceste feţe care spun multe), o metodă simplă şi eficace pentru descoperirea personalităţii interlocutorilor dumneavoastră cu ajutorul astrologiei, al morfologiei şi al psihologiei, Jeanne-Élise Alézar, Les Éditions de l'Homme, 1991.

– *Pratique et application de la morphopsychologie, Traits et portraits* (Practica şi aplicarea morfopsihologiei, trăsături şi portrete), Dr Jean Sterne, Maloine, 1990.

II

Cele patru abordări biologice sau organice

- *Al treilea pilon: cele patru temperamente hipocratice*
- *Al patrulea pilon: cele patru grupe sanguine*
- *Al cincilea pilon: cele patru profiluri cerebrale*
- *Al şaselea pilon: cei trei vectori senzoriali ai programării neuro-lingvistice (P.N.L.)*

Introducere la partea a doua

Abordările caracterologice care se referă la noțiuni biologice sau organice au particularitatea de a acoperi o mare parte a lungii istorii a studiului caracterelor. Mai mult, ele au fost în general elaborate de medici, pornind de la experiența profesională a practicienilor ce fiind efectua numeroase observații pe viu.

• Una din primele mari tipologii caracterologice a fost definită de *Hipocrate*, medic grec al Antichității, care a trăit din 460 până în 377 înainte de Christos. El a creat faimoasa clasificare zisă hipocratică, ce distinge **patru temperamente de bază** în sânul naturii umane:

– nervos
– biliar
– sanguin
– limfatic

Această tipologie practică a traversat secolele aproape fără neplăceri și rămâne încă utilizată. Îi vom consacra deci primul capitol al acestei a doua părți.

• Mai aproape de noi, în Franța, *Claude Sigaud*, pornind de la observațiile sale clinice, a prezentat **o tipologie cuaternară** având unele înrudiri cu cea a lui Hipocrate și fundamentată pe predominanța unuia dintre cele patru mari aparate organice:

– respirator, cu torace dezvoltat,
– muscular, cu membre lungi,

– cerebral, cu corpul mai curând subțire și cu craniul dezvoltat în raport cu fața,
– digestiv, la care abdomenul predomină.

• La rândul său, *William Herbert Scheldon*, medic și psiholog american, a propus în 1942 (în colaborare cu S. S. Stevens) o clasificare cuprinzând **trei tipuri de personalitate**, fondată pe dezvoltarea țesuturilor derivate din cele trei foițe blastodermice (blastodermul este ansamblul celulelor care constituie pereții blastulei, formă primitivă a embrionului, care apare sub forma unei mici goale):

– *endodermul* (sau endoblastul) care va furniza tubul digestiv, glandele sale anexe (ficat, pancreas) și aparatul respirator;
– mezodermul (sau mezoblastul) care va furniza sângele, scheletul și *rinichii*;
– ectodermul (sau ectoblastul) care va furniza pielea și anexele sale, ca și sistemul nervos.

Rezultă:

– viscero-tonia, legată de endoderm, care se traduce printr-o personalitate *centrată pe viscere*,
– somato-tonia, legată de mezoderm, căreia îi corespunde o predominanță a activității musculare,
– cerebro-tonia, legată de ectoderm, care se manifestă *printr-o* activitate mentală intensă.

Tabelul sinoptic următor oferă o idee concretă asupra acestei tipologii ternare și deci foarte simple, dar departe de a fi simpliste. El constituie chiar o excelentă introducere în studiul sistemelor mai sofisticate.

Astfel, tipologiile încearcă să definească elementele structurale ale personalității, adică baza relativ permanentă prin intermediul căreia se va exprima personalitatea. Fiecare tipologie se referă la o teorie diferită asupra personalității. Există deci, practic, tot atâtea tipologii câte teorii asupra personalității.

Ca urmare, interesându-ne de caracterologie, vom face cunoștință, absolut natural și fără mare dificultate, cu știința psihologiei și principalele sale concepte.

Obiectivul acestei lucrări este prezentarea în manieră ordonată a principalelor sisteme caracterologice, vechi și moderne. Va oferi astfel cititorului posibilitatea nu numai de a se informa asupra ansamblului tehnicilor existente, ci și de a se decide să aprofundeze ulterior studiul acelor abordări care corespund cel mai bine *manierei sale de a simți lucrurile*.

„În ce privește opera mea, ea a fost mai puțin produsul inteligenței mele cât al caracterului meu."

Sigmund Freud
(scrisoare către Stephan Zweig)

Introducere

Caracterologia, o știință foarte veche, continuă să se dezvolte și să se rafineze utilizând descoperirile și lucrările diferitelor ramuri ale *psihologiei. Ea nu este încă definitivată, ceea ce determină întregul* interes pe care-l suscită și diversitatea sa.

Acest demers, foarte pragmatic, se traduce prin existența a numeroase concepte, care, curios, departe de a introduce confuzie, fac această disciplină foarte vie și accesibilă tuturor.

De altfel, interesul acordat acestor diferite sisteme caracterologice este o manieră, foarte practică, de inițiere facilă în majoritatea noțiunilor de bază ale psihologiei științifice.

Mai mult decât atât, cu ocazia parcurgerii cărții, sunteți obligatoriu pus în situația de a vă pune întrebări asupra propriei persoane, de a înțelege maniera în care acționați, chiar a o ameliora în mod progresiv. Studiul caracterologiei oferă astfel ocazia „de a împușca trei iepuri dintr-un foc":

– descoperirea diferitelor metode caracterologice, atractive și ușor de utilizat;
– *inițierea, fără dificultate, în câteva mari concepte ale psihologiei* generale;
– începerea, treptat și fără efort, a unui proces natural de dezvoltare personală.

VISCERO-TONIE	SOMATO-TONIE	CEREBRO-TONIE
Atitudine și mișcare destinse.	Siguranță în atitudine și mișcare.	Atitudine și mișcare pline de rezervă.
Preferință pentru confort.	Căutarea aventuri fizice.	Reacții psihice exagerate.
Lentoarea reacțiilor.	Reacții energice.	Reacții prea rapide.
Preferință pentru hrană.	Preferințe pentru exerciții.	Caută singurătatea.
Caută mese bune luate în comun.	Nevoia de dominare și de putere.	Activitate mentală prea mare, mereu în alertă.
Plăcerea digestiei.	Gustul riscului și jocului.	Sentimente ascunse și refulate.
Caută societatea.	Curaj fizic și gustul luptei.	Ură față de societate.
Amabilitate mare.	Căutarea competiției agresive.	Timiditate.
Nevoie de afecțiune și aprobare.	Duritate d.p.d.v. psihic.	Ură față de obiceiuri, caracter puțin rutinier.
Dragoste față de aproape.	Frică de spații închise (claustrofobie).	Frică de spații deschise (agorafobie).
Dispoziție egală.	Maniere directe, fără delicatețe.	Atitudine imposibil de prevăzut.
Spirit tolerant.	Vorbe sclipitoare.	Voce reținută; oroare de zgomot.
Caută întotdeauna plăcerea.	Stoicism în fața durerii.	Sensibilitate foarte mare la durere.
Somn profund.	Turbulență.	Tulburări ale somnului, oboseală cronică.
Apetit de moderație, excese.	Aspect prea matur.	Maniere și atitudini juvenile.
Alcoolul produce o destindere și sociabilitatea.	Alcoolul produce afirmarea agresivă a eului.	Alcoolul deprimă; respingerea drogurilor.
La greu, caută societatea.	La greu, necesitatea de a trece la acțiune.	La greu, caută singurătatea.
Iubește copiii și familia	Îi plac activitățile tinerilor.	Preferă oamenii de vârstă matură.

Les Prodigieuses Victoires de la psychologie, Pierre Daco, Marabout (3504).

• Trebuie cunoscut faptul că au fost elaborate **două tipologii**, destul de sumare, pornind doar de la considerații morfologice, adică bazându-se doar pe forma generală și proporțiile exterioare ale corpului uman.

– clasificarea lui *Viola* și a școlii italiene, care distinge două tipuri: brevilin și longilin;

– clasificarea psihiatrului german *Ernst Kretschmer* (1880-1964), identificând trei tipuri:

- atletic
- astenic
- picnic (de la un cuvânt însemnând „gros")

• Menționăm în final alte **trei abordări**, pe care le vom prezenta după cea a lui Hipocrate, recente și deosebit de fructuoase:

– caracterologia celor patru grupe sanguine dezvoltată de doctorul Bernard Montain, pornind de la lucrările lui Léone Bourdel;

– cele patru profiluri de dominanță cerebrală, puse la punct, la începutul anilor '70, de americanul Ned Herrmann, pornind de la lucrările profesorului Sperry asupra creierului drept și creierului stâng;

– cei patru vectori senzoriali ai programării neuro-lingvistice (P.N.L.), izvorând din cercetările lui Richard Bandler și John Grinder, care au elaborat această nouă metodă tot la începutul anilor '70.

„Un fluviu ieșea din Eden pentru a uda grădina și de acolo se împărțea în patru."

Geneza

1

Al treilea pilon: cele patru temperamente hipocratice

- *Temperamentul biliar*
- *Temperamentul nervos*
- *Temperamentul sanguin*
- *Temperamentul limfatic*

Patru secole înainte de Iisus Christos, medicul grec Hipocrate distingea deja patru temperamente fundamentale: biliar, nervos, sanguin, limfatic, dând naștere la patru umori (în sensul substanței fluide): bila verde, bila neagră, sângele și flegma, corespunzând celor patru elemente ale materiei: căldura, uscăciunea, umezeala și răceala. În treacăt, recunoaștem unele dintre punctele de reper cuaternare utilizate dintotdeauna de astrologia occidentală.

Să regrupăm după temperament aceste diferite relații și vom obține schița primei mari tipologii comportamentale:

– Pământului cald și umed îi corespunde sângele, umoare responsabilă de temperamentul sanguin.

Morfologic, sanguinul este de talie mijlocie, musculos, cu tenul colorată, râde bucuros și cu voce tare. Este impulsiv, activ și suportă greu să fie contrazis.

– Aerului rece și uscat îi corespunde bila neagră, responsabilă de temperamentul melancolic sau nervos.

Morfologic, tipul nervos este longilin și cu musculatură redusă. La el domină viața interioară și intelectuală.

– Focului, cald și uscat, îi corespunde bila verde, care se află la originea temperamentului coleric al biliarului.

Construcția biliarului este solidă, colțuroasă, mușchii sunt bine reliefați, grăsimea practic absentă.

Este un individ activ, combativ, rapid, organizator, care se poate arăta violent sau sectar.

– Apei, semn al umidității, îi corespunde limfa sau flegma, care se traduce în temperamentul flegmatic sau limfatic.

Morfologic, limfaticul este corpolent, cu o clară tendință spre adipozitate. *La nivelul comportamentului, este lent, calm, puțin emotiv, perseverent și mai curând fatalist.*

Apoi, mult mai târziu, s-au pus în relație aceste patru temperamente de bază cu patru mari tipuri morfologice (Husson la sfârșitul secolului al XVIII-lea și Sigaud la începutul secolului al XX-lea):

– muscular (biliar)
– cerebral (nervos)
– respirator (sanguin)
– digestiv (limfatic)

Ținând cont de vechimea clasificării hipocratice și de perenitatea ei de-a lungul secolelor, să încercăm să clarificăm într-un mod mai precis originea celor patru temperamente și deci considerațiile și observațiile subiacente.

Pentru aceasta, ne-am inspirat din lucrarea doctorului Paul Carton, *Diagnostic et conduite des tempéraments* (Diagnosticul și conduita temperamentelor), remarcabilă lucrare de psihologie „holistică" avant la lettre, adică abordând personalitatea ca pe un tot nedisociabil.

→ *Pentru început, s-a estimat că există* **patru instincte dominante** la om:

– un instinct material, de nutriție și reproducător (sau abdominal) care îl determină să mănânce pentru a se construi fizic;

– un instinct vital (sau toracic) care îl determină să respire, să se dezvolte și să-și urmeze scopurile;

– *un instinct vital psihic (sau cerebral) care îl îndeamnă să gândească, să reflecteze, să raționeze, să caute și să înțeleagă;*

– un instinct motor sau unificator, care îi determină mișcarea și decizia, în funcție de aptitudinile, de gusturile, de posibilitățile sale intelectuale și fiziologice.

→ Apoi, s-au identificat **patru aparate anatomice dominante** care permit celor patru instincte să se exprime:

– Aparatul digestiv, în sens larg, care cuprinde organele de absorbție (stomac, intestin), de transformare (ficat, pancreas, splină), de eliminare (rinichi, vezică) și de reproducere (organe genitale).

Ansamblul constituie o uzină intestinală, însărcinată cu lucrările de construcție și de întreținere fizică.

– Aparatul respirator, cu inima, vasele și plămânii, uzină toracică însărcinată să absoarbă viața și oxigenul atmosferic și să le repartizeze apoi tuturor țesuturilor corpului.

– Sistemul nervos cu, pe de o parte, axul cerebro-spinal voluntar (creier, cerebel, bulb, măduvă și rețea nervoasă) și pe de altă parte sistemul mare simpatic, automat (ganglioni și plexuri). Este o veritabilă uzină cefalică. Aceasta distribuie curentul nervos și coordonează ansamblul economiei organismului.

– Sistemul osteomuscular furnizează scheletul, care susține ansamblul edificiului, și mușchii, care îi permit să se deplaseze: este o uzină motrice unificatoare.

→ *În sfârșit, există* **patru umori în corp.**

Cu vocabularul epocii, anticii afirmau că patru umori intrau în *compoziția sângelui și că fiecare temperament era rezultatul predominanței uneia dintre umori asupra celorlalte trei. Clasificarea lor nu era deci rigidă, pentru că ea decurgea dintr-un dozaj, mai mult sau* mai puțin accentuat, între cele patru elemente.

Ei numeau cele patru umori:

– bila verde
– bila neagră
– sângele
– mucusul sau flegma

cu corespondențele temperamentale pe care le-am prezentat anterior.

Bineînțeles, anticii nu dispuneau de nici un element de investigare biologică. Nu era vorba decât de o intuiție. În același mod, filosoful grec *Democrit (secolul al IV-lea î.Hr.), deși nu dispunea de nici un* instrument științific, a emis ipoteza că materia este constituită din atomi invizibili, animați de o mișcare perpetuă. *Prezicere extraordinară*, ipoteză genială, care a fost verificată experimental douăzeci și patru de secole mai târziu.

Or, pentru a reveni la tema umorilor, analizele microscopice și chimice efectuate la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secо-

ului al XX-lea au permis să se recunoască în sânge patru categor de componenți corespunzând în mare celor patru umori antice:

– globulele (= sângele)
– colemia (= bila)
– limfa (= mucusul)
– componentele serice, anticorpii și toxinele (= bila neagră)

Și mai ales, constatare la fel de stupefiantă ca și în cazul lu Democrit, descoperirile de la începutul secolului al XX-lea asupr *transfuziei sanguine și a celor patru grupe sanguine (pe care le* vom aborda în capitolul următor), au confirmat de o manieră strălu cită antica distincție a celor patru umori.

În concluzie, se poate defini temperamentul în sensul hipocratic al termenului, ca „tendință, înnăscută sau dobândită, de a face să domine în sine unul sau mai multe instincte fundamentale ale vieț umane și, în consecință, de a face să se dezvolte și mai mul aparatul anatomic corespunzător acestor particularități fiziologice" (dr. Paul Carton, 1947).

Dar, bineînțeles, pentru a se construi integral și dezvolta armonios, omul trebuie să cultive, să echilibreze și să ierarhizeze în el cele patru funcții esențiale ale vieții umane:

– energia voluntară a biliarului (B)
– înțelegerea chibzuită a nervosului (N)
– puterea vitală a sanguinului (S)
– sângele rece al limfaticului (L)

Aceste patru funcții sunt deci complementare unele altora și nic una nu este superioară celeilalte. În realitate, se vor observa în general temperamente mixte și, rar, temperamente pure. După ordinea în care cele patru temperamente de bază (sau numai o parte dintre ele) se exprimă la un individ, dispunem deci, de fapt, de o tipologie cuprinzând 64 de clase de temperamente.

Într-adevăr, de exemplu, tipul biliar B (sau predominant biliar) poate da cele șaisprezece combinații care urmează:

= biliar pur
N-BS-BL = biliar nuanțat de o a doua componentă
NB-BNL
N-BSL = biliar completat de două componente
LS-BLN
NSL-BNLS
BNL-BSLN
LNS-BLSN = temperament cu dominantă biliară cuprinzând patru componente.

Același tip de combinații este valabil pentru tipul nervos N, tipul sanguin S și tipul limfatic L și, se obțin deci: 16 x 4=64.

Pentru a ilustra afirmația noastră, ne rămâne să oferim o descriere succintă a fiecărula dintre aceste patru temperamente pure, știind că în realitate ele coabitează în ființa umană după unul din cele șaizecișipatru de dozaje posibile.

TEMPERAMENTUL BILIAR

Temperament de tip motor, are influență asupra lui însuși și a celorlalți: este o „locomotivă".

Morfologic, fața și mâinile sale sunt rectangulare, tenul mat și părul alungiți și dur. Gesturile sunt rapide și directe.

Activitatea voluntară și gustul pentru a comanda domină la acești subiecți. Dacă posedă calitățile intelectuale și morale necesare, vor deveni creatori sau directori de întreprindere sau chiar șefi militari; în caz contrar, vom găsi indivizi susceptibili, neînduplecați, sectari, despoți și brutali.

TEMPERAMENTUL NERVOS

Sensibilitatea și emotivitatea sunt caracteristicile esențiale ale temperamentului nervos. Excitantul mental este cel care îi susține existența.

Fața și mâinile sale sunt de tip triunghiular (cu vârful în jos pentru figură), *mai mult sau mai puțin alungite*, după caz. Tenul este mat

curând pal și mușchii puțin dezvoltați pe membre noduroase. Gesturile sunt scurte și sacadate.

Mai ales în cadrul acestui tip de temperament se întâlnesc intelectualii, savanții, matematicienii, filosofii, ocultiștii, artiștii, muzicienii, inventatorii și lucrătorii de artă. Dacă nu au anvergură, avem de-a face cu ființe instabile și inconstante.

TEMPERAMENTUL SANGUIN

Sanguinul este plin de viață, viguros, jovial, optimist și entuziast foarte în largul lui în contactele umane. Are nevoie de spații mari, de largi perspective profesionale.

Fața sa este largă, *cu predominanța etajului mediu (nazal)*, ten colorat, toracele și abdomenul sunt dezvoltate, palmele mari hexagonale, gesturile ample și numeroase.

Va străluci deci în toate meseriile de reprezentare și care implică numeroase deplasări.

TEMPERAMENTUL LIMFATIC

Caracterul său este calm, mai curând nepăsător și placid. Lentoa rea este trăsătura sa dominantă.

Corpul este grosolan și masiv, deseori umflat. Etajul inferior al fe este în general predominant și îi dă o formă de pară. Carnea es moale, mâinile flasce și masive.

În cadrul unei evoluții favorabile, limfaticul va da dovadă de mă sânge rece, de stăpânire de sine, de metodă și de răbdare. Altfel v avea tendință spre inacțiune sau cel puțin spre o delăsare generală.

Contemplativii, pictorii, poeții, dar și pescarii sunt deseori limfatici.

Pentru a rezuma într-o manieră plină de imagine și contra principalele caracteristici psihologice ale celor patru temperamen hipocratice, nu putem face ceva mai bun decât să reluăm foarte în imbasa frescă realizată de doctorul Paul Carton.

„Regrupând în câteva linii caracteristicile psihice ale celor patru temperamente, vedem că biliarul este o flacără, nervosul un gând, sanguinul o pasăre, limfaticul un pește.
Biliarul decide, execută și antrenează, nervosul caută, combină și stimulează, sanguinul imaginează, descoperă și revoluționează, iar limfaticul compară, ajustează și frânează.
Biliarul întreprinde, nervosul se agită, sanguinul se înfurie, limfaticul stationează.
Biliarul explorează; nervosul inspectează; sanguinul face digresiuni; limfaticul privește.
Un biliar poate fi dominat cu fermitatea, un nervos cu rațiunea, un sanguin cu sentimentul, un limfatic cu blândețea. Biliarul are nevoie de acceptare, nervosul de liniște, sanguinul de măsură și limfaticul de elan."

(Diagnostic et conduite des tempéraments, Dr Paul Carton, Librairie le François, 1961, p. 34.)

În concluzie, semnalăm ultimul „tabel de corespondențe ale celor patru temperamente" elaborat de același doctor Paul Carton, care nu doar rezumă abordarea hipocratică, dar o și prelungește în mai multe domenii.

TABEL DE CORESPONDENȚE ALE CELOR PATRU TEMPERAMENTE

Temperamente	Biliar	Nervos	Sanguin	Limfatic
Elemente	Foc	Pământ	Aer	Apă
Stările materiei	Eter	Solid	Gazos	Lichid
Materia organică	Azot	Carbon	Oxigen	Hidrogen
Calități vitale	Uscat	Rece	Cald	Umed
Forțe	Unificatoare	Spirituale	Vitale	Materiale
Sfere	Volitivă	Intelectuală	Animică	Instinctivă
Segmentele corpului	Membre	Cap	Torace	Abdomen
Sisteme	Osteo-muscular	Nervos	Cardio-pulmonar	Digestiv
Umori	Bilă verde	Bilă neagră	Sânge	Mucus
Reacții	Execuție	Reflecție	Respirație	Digestie
Manifestări	Voință	Inteligență	Sentiment	Instinct
Impresii	Sinteză	Gândire	Viață	Materie
Vârste	Bătrânețe	Adultă	Adolescență	Copilărie

Anotimpuri	Toamnă	Vară	Primăvară	Iarnă
Vicii	Indisciplină	Prostie	Ură	Senzualitate
Calități	Știința	Geniu	Dragoste	Ascetism
Rase	Albă	Galbenă	Roșie	Neagră
Țări	Guvern	Capitală	Căi de comunicație	Agricultură
Industrie	Direcție	Biroul de studii	Serviciu comercial	Fabricație
Catedrală	Bolte, piloni	Sanctuar	Cor	Naos
Aritmetică	Adunare	Scădere	Înmulțire	Împărțire
Culori	Alb	Galben	Roșu	Albastru

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre caracterologia hipocratică

– *Diagnostic et conduite des tempéraments* (Diagnosticul și conduita temperamentelor), Dr Paul Carton, Librairie Le François, ediția a 4-a, 1961. (Este lucrarea cea mai completă în acest domeniu.)

• **Utilizarea tipologiei hipocratice în grafologie:**

– *Écriture et psychologie des tempéraments* (Scrisul și psihologia temperamentelor), Suzanne Delachaux, Delachaux et Niestle.

– *Écriture d'enfants*, Temperaments – Problèmes affectifs, (Scrisul copiilor, temperamente – probleme afective) Suzanne Delachaux, Delachaux et Niestle, 1955.

2

Al patrulea pilon: cele patru grupe sanguine

- *Grupa sanguină A*
- *Grupa sanguină O*
- *Grupa sanguină B*
- *Grupa sanguină AB*

Descoperirea biologică a celor patru grupe sanguine umane de către Landsteiner este foarte recentă, pentru că el și-a efectuat lucrările pe această temă în cursul primei jumătăți a secolului al XX-lea.

Cu toate acestea, încă din epoca Chinei antice, a existat dubla *intuiție, pe de o parte a existenței particularităților sanguine proprii* fiecărui individ, iar pe de altă parte a unei corelații între caracteristicile biologice și temperament și prin urmare comportamentul caracterologic.

Acesta este motivul pentru care, în acea epocă, se amesteca sângele viitorilor soți pentru a se observa reacția. Dacă amestecul obținut precipita (altfel spus, dacă se forma rapid un fel de cheag), se concluziona că exista o incompatibilitate între „umori", nu numai în primul sens al termenului (substanțe lichide sau semilichide care se găsesc în organismul uman), dar și în al doilea sens al termenului (dispoziție obișnuită de temperament și deci de comportament). În aceste condiții, căsătoria nu avea loc.

Să amintim pe scurt observațiile lui Landsteiner, esențiale pentru dezvoltarea ulterioară a medicinei, a biologiei și a chirurgiei:

– umanitatea se împarte în patru grupe sanguine, independente de culoarea pielii, sex, și vârstă: A, O, B și AB;

– transfuziile sanguine s-au putut face de atunci fără mari pericole, cu condiția respectării stricte a schemei lui Landsteiner, din care decurg noțiunile fundamentale de *compatibilități și incompatibilități* sanguine:

Concret și de manieră operațională, schema se traduce în modul următor:

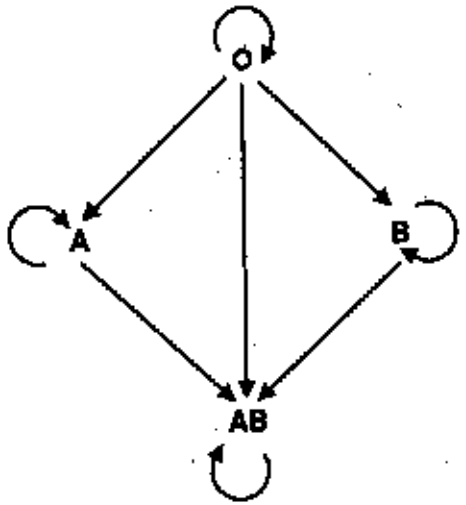

– Doi indivizi din aceeași grupă sangvină pot dona și primi sânge unul de la altul:

– A și A
– B și B
– O și O
– AB și AB

– Grupa O, denumită „donator universal", este singura care poate dona sânge tuturor celorlalte grupe sanguine, dar nu poate primi decât sânge O.

– Grupa AB, zisă „primitor universal", poate primi sânge de la cele patru grupe, dar nu le poate dona.

– Grupele A și B sunt total incompatibile.

Aceste grupe sanguine respectă de legile mendeliene ale eredității prin intermediul genelor.

Pe lângă cunoașterea grupelor sanguine, trebuie ținut cont în transfuziile sanguine, de trei subgrupe: factorii M și N și factorul Rhésus pozitiv sau negativ (Rh+ sau Rh–). De exemplu, factorii Rh+ și Rh– sunt incompatibili.

Curios, remarcabila concepție chineză s-a pierdut de-a lungul secolelor. Cel puțin în Franța, abia la începutul secolului al XX-lea doctorul Paul Carton s-a interesat din nou de această pasionantă problemă. El a căutat să stabilească o corespondență între grupele sanguine și faimoasa clasificare hipocratică pe care el însuși o aprofundase și o dezvoltase; conform celor patru temperamente pe care le-am abordat anterior (nervos, biliar, sanguin, limfatic).

Mai târziu, în lume, alți cercetători s-au străduit să identifice relații stabile între grupa sanguină și comportament dar Léone Bourdel (1907-1966) este cel care a reușit cu adevărat să stabilească o corelație riguroasă, după ce a lucrat pe mai multe sute de cazuri și bazându-se pe rezultatele obiective ale testelor de personalitate. Demersul său a fost deci condus în manieră științifică și a permis să se pună în evidență patru temperamente-tip corespunzând fiecare uneia dintre cele patru grupe sanguine.

Léone Bourdel a utilizat termenul de temperament (și nu pe cel de caracter) pe care îl vom relua și noi. Se știe că noțiunea de „temperament" este mai largă decât cea de „caracter" pentru că ea face referire la totalitatea psihosomatică a persoanei (psihic + psihism + viață organică) în relație cu lumea exterioară. În această ea se inspiră dintr-o concepție globală și deci foarte modernă asupra individului („holistică", după calificativul utilizat actualmente).

Am precizat în prima parte că, în sens strict, temperamentul este înnăscut, rezultat din datele de bază intangibile (din „teren"), în timp ce caracterul este mai curând produsul a ceea ce se dobândește.

Dar în practică nu suntem deloc în măsură să facem o distincție clară între aceste două niveluri. Și deci pentru a nu-l rătăci pe cititor în meandre metodologice, când utilizăm termenul de caracter înglobăm din oficiu principalele manifestări identificabile și stabile ale comportamentului vizibil și simțămintele interioare ale unei persoane.

Inițial, prin observarea reacțiilor subiecților experimentărilor sale, utilizând teste muzicale, Léone Bourdel a clasificat deținătorii fiecărei grupe sanguine:

– subiecții cu sânge A sunt numiți „Armonici";
– subiecții cu sânge O sunt numiți „Melodici";

– subiecții cu sânge B sunt numiți „Ritmici";
– subiecții cu sânge AB sunt numiți „Complecși".

În mod general, el a constatat că în comportamentul lor cotidian:

– subiecții din grupa A manifestă o căutare permanentă a armoniei cu anturajul lor și nu se dezvoltă decât în această condiție. Dintre persoanele aparținând celor patru grupe sanguine, sunt ființele cele mai sensibile la mediul exterior, cele mai influențabile;

– subiecții din grupa O sunt în mod natural „în fază" cu mediul exterior, ei se adaptează fără dificultate;

– subiecții din grupa B, din contră, sunt puțin sensibili la mediu, le trălesc și se exprimă urmând ritmul lor propriu, destul de indiferenți la variațiile mediului înconjurător;

– subiecții din grupa AB reunesc trăsăturile contradictorii ale celor alte trei temperamente; ei au deci dificultăți în găsirea unui echilibru satisfăcător.

Bineînțeles, cele trei funcții temperamentale de bază (cea Armonioasă, cea Melodică și cea Ritmică) există simultan în fiecare persoană, dar în proporții diferite; în mod similar, cele patru grupe sanguine sunt mai mult complementare decât opuse.

Astfel, scurtele descrieri ale celor patru grupe psihobiologice, care vor urma, corespund unor tipuri „pure" care se observă rareori în realitate. Totuși, ele permit să se atragă atenția asupra unor constante de bază în comportamentul fiecăreia dintre aceste grupe. Ele ajută deci la descriptarea câtorva tendințe de fond în general mascate sau care abia se zăresc sub reflexele comportamentelor.

1. ARMONICUL
(Grupa sanguină A)

Armonicul este un introvertit, o ființă a cărei energie afectivă și psihică este orientată mai mult spre interior decât spre exterior. Comportamentul său va fi deci în general marcat de rezervă. De aceasta nu îl va împiedica să „explodeze" atunci când „pahar

plin". Va fi mai mult inhibat decât stimulat de concurență și sfidări. Are deci nevoie să i se arate încredere.

Activitatea se este mai curând discontinuă și nu muncește în mod eficient decât într-un mediu care îl este favorabil, în care va manifesta o seriozitate exemplară și va da dovadă de o foarte mare eficacitate, ajutat de un foarte bun spirit de sinteză.

Armonicul este mânat de scrupule de conștiință, are un simț ascuțit al responsabilităților. Paradoxal, în momentele critice, va găsi mijloacele de a face față fără a se lăsa copleșit de fatalism.

Pe plan școlar, *copilul Armonic* va fi în fruntea sau în coada clasei, după cum ambianța îi este favorabilă sau nu, și mai ales în funcție de relația afectivă mai bună sau mai puțin bună pe care o va întreține cu dascălii lui.

Elevii din grupa A se vor orienta de preferință spre un bacalaureat literar mai curând decât spre unul științific, apoi se vor îndrepta mai curând spre universitate decât spre politehnică.

În ce privește *viața profesională*, Armonicul este atras de activitățile de creație și de cercetare în toate domeniile (artistic, literar, științific sau tehnologic). Și aici, relația cu superiorul ierarhic va fi determinantă. Adaptarea sa la o sarcină nouă este în general lungă dar, o dată acest obstacol trecut, va fi perfect operațional. Armonicul este cel care întâmpină cele mai multe dificultăți la începutul carierei.

2. MELODICUL
(Grupa sanguină O)

Melodicul posedă excelente facultăți de adaptare și multă ușurință în relațiile umane. Este un extravertit-tip: centrii săi de interes sunt orientați esențial spre exterior și spre ceilalți.

Este stimulat de emulație, îi place competiția și lupta, dar în afara oricărei bruscalități. Dotat cu o foarte mare curiozitate în toate domeniile, se dovedește a fi un excelent observator. În același timp, activitățile sale se vor desfășura mai mult în lărgime decât în profunzime, deci cu un risc de dispersie, chiar de superficialitate.

Este de asemenea de o mare inteligență practică, îi plac călătoriile, are nevoie să se cheltuie fizic. În ansamblu, manifestă o hiperadaptabilitate generală.

Copilului Melodic îi plac lucrările colective și se adaptează ușor la schimbările de ritm și de stil ale învățământului. Viața în internat, cămin, nu îl perturbă și va deveni deseori liderul „bandei" de tineri din care face parte.

Pe *plan profesional*, Melodicul caută meseriile de comunicare și de îndemânare: i se potrivesc foarte bine activitățile comerciale, gestionarea resurselor umane, profesiunile medicale și paramedicale.

3. RITMICUL
(Grupa sanguină B)

În multe puncte, Ritmicul este opusul Armonicului. Comportamentul său pare dur și inflexibil, ceea ce nu-i împiedică să cadă deseori în ipohondrie, dând atenție excesivă micilor necazuri de sănătate dar, pe un alt plan, să fie un prieten foarte sigur.

Ritmicul nu este deloc adaptabil, pentru că evoluează în propriul său ritm, fără să-i pese prea mult de lumea exterioară. Astfel, are multe dificultăți în a se pune în locul altora. Abordează problemele mai curând într-o manieră analitică și se va îndrepta deci bucuros către specializare sau expertiză. De asemenea, va fi dotat deseori pentru matematici. În acest spirit, are sensul determinismului și al fatalității și caută cu pasiune adevărul (contrar Armonicului, care este în căutarea frumuseții).

Copilul Ritmic este cel mai precoce dintre cele patru grupe sanguine, atât pe plan psihologic, cât și pe plan fiziologic. La școală, se implică alături de profesorii care predau în mod foarte metodic, sprijinindu-se pe demonstrație. Ca adolescent, se va orienta spre un bacalaureat științific.

În *viața profesională*, Ritmicii apreciază ordinea și autoritatea. Ei au gustul organizării și abordează problemele în manieră foarte metodică. În afară de aceasta, sunt foarte puțin sensibili la monotonia sarcinilor. Meseriile din industrie îi se potrivesc deci foarte bine.

4. COMPLEXUL
(Grupa sanguină AB)

Având diferitele caracteristici ale celorlalte trei grupe, Complexul este foarte bogat în potențialități, dar în același timp stăpânit de tendințe contradictorii. Vrea totul deodată, el este capabil să facă totul, dar pe rând.

Gusturile contradictorii fac din el o ființă agitată. Pentru a scăpa de acest inconfort permanent, Complexul dă dovadă de o activitate debordantă, ajungând până la surmenaj. Dar cum este neobosit, ritmul său de activitate nu are în general consecințe nefaste. Bine-înțeles, schimbările continue de planuri, ruperile bruște de ritm îi fac deseori dificil de suportat de cei din jur.

Copilul Complex, este de așteptat, este turbulent, foarte dotat dar și neliniștit. Trebuie să i se propună numeroase activități, atât fizice cât și intelectuale.

În *domeniul profesional*, Complexul este capabil să se adapteze la orice fel de activitate. În general, va evita meseriile monotone. Ținând cont de instabilitatea sa înnăscută, echipa de lucru căreia îi va aparține trebuie constituită în mod judicios. De exemplu, asocierea cu Ritmicul este în general benefică.

5. CUPLUL ÎN LUMINA PSIHOBIOLOGIEI

Se știe, mai ales după Freud, că alegerea partenerului de viață este foarte mult influențată de mecanismul „proiecției" (partenerul proiectează asupra celuilalt imaginea părintelui de sex opus cu care actul sexual i-a fost interzis). În acest stadiu, istoria personală a subiectului determină în parte această alegere: este rolul a ceea ce a „dobândit".

Dar fenomenul proiecției nu se poate produce decât dacă există o anumită afinitate între cei doi parteneri. Astfel, acordul sau dezacordul între două grupe sanguine poate influența în mod remarcabil atracțiile sau respingerile spontane. În acest caz, este componenta „înnăscută" care intră în joc.

Veți găsi, în continuare, menționarea rezultatului probabil al câtorva cuplări sanguine:

- Armonicul se va potrivi în general cel mai bine cu Melodicul;
- doi Armonici vor avea dificultăți în a se alătura, ținând cont de hipersensibilitatea și introversiunea lor;
- Armonicul și Ritmicul sunt prea deosebiți pentru a trăi împreună;
- la fel Armonicul și Complexul;
- Ritmicul și Melodicul vor coabita bine, la fel Melodicul și Complexul, ca și Melodicul cu un alt Melodic.

Se constată foarte logic faptul că Melodicul care, pe plan biologic, aparține grupei sanguine O, donator universal, este cel care se acordează cel mai bine cu toți ceilalți.

Dat fiind interesul practic, simplitatea și foarte solida bază științifică a tipologiei psihobiologice, completăm descrierile precedente cu trei tabele sintetice care rezumă în mod concret comportamentul fiecăreia dintre cele patru grupe sanguine, pe mai multe planuri:

– primul tabel ordonează datele după șase direcții:
  - date generale
  - inteligență
  - activitate
  - energie, voință
  - sensibilitate
  - sociabilitate

– al doilea tabel precizează ceea ce are legătură cu viața profesională:
  - activități profesionale preferențiale
  - modalități de adaptare
  - modalități particulare

– al treilea tabel abordează aspecte ale vieții sociale, mai precis la nivel de loc și mediu de viață.

Aceste trei remarcabile tabele au fost publicate în numărul suplimentar (44 bis) al revistei *Vie et Action* (Viață și acțiune) intitulat „Grupele sanguine" (iulie-august 1968). Este o publicație a Institutului pentru cultură umană redactată de Alix Michelet, după lucrările lui Léone Bourdel și Jacques Genevay.

În treacăt, precizăm că nu vom intra în subtilele distincții între caracter și temperament, care, în practică, sunt de altfel deseori confundate, cel puțin în limbajul curent. Semnalăm doar că în teorie temperamentul este fondul biologic pe baza căruia se elaborează caracterul.

Pe de altă parte, se va constata faptul că baza caracterologiei o constituie **tipologiile**. Astfel, fiecărei metode caracterologice îi corespunde o tipologie deosebită, semnificând caractere tip sau etalon. Acestea sunt puncte de reper care permit să se opereze distincții, să se schițeze clasificări practice și deci orientarea în mijlocul fantasticei diversități aparente a comportamentelor umane.

Pentru a organiza și facilita această explorare, cele aproximativ zece metode caracterologice reținute au fost clasificate în funcție de concepțiile științifice care le-au inspirat, mai mult sau mai puțin direct:

1. Cele două abordări simbolice

– cele douăsprezece semne zodiacale și temelé astrologice;
– cele opt tipuri planetare.

2. Cele patru abordări biologice sau organice

– cele patru temperamente hipocratice;
– cele patru grupe sanguine;
– cele patru profiluri cerebrale;
– cele trei sisteme de reprezentare senzorială ale programării neuro-lingvistice (P.N.L.).

3. Cele patru abordări psihologice

– cele opt tipuri ale clasificării Heymans-Le Senne (HLS);
– cei doisprezece factori ai psihologiei jungiene;
– cele trei stări ale Eului din cadrul Analizei Tranzacționale (AT);
– cele douăsprezece componente ale structurii psihanalitice a personalității.

Bineînțeles, dată fiind diversitatea clasificărilor existente, nu vom putea aborda, în cadrul acestei lucrări, decât esențialul caracteristicilor fiecăreia. Acesta este de fapt interesul unei lucrări de sinteză, care încearcă astfel să ofere o lectură practică.

Aceasta va permite oricărei persoane, interesată sau doar intrigată de caracterologie, să evite dezvoltările mai mult sau mai puțin inutile și să simtă de la început originalitatea, principiile de bază, dar și limitele fiecărei abordări.

Ținând cont de diversitatea abordărilor caracterologice și de numeroasele utilizări pe care le oferă mai multe tehnici de diagnostic psihologic (teste, grafologie, morfopsihologie etc.), propunem, la sfârșitul lucrării, *o bibliografie pentru fiecare abordare caracterologică*.

Aceasta va permite cititorului care dorește să aprofundeze studiul să se orienteze, fără prea multă dificultate, într-un domeniu foarte atrăgător dar din nefericire foarte heteroclit și care, până în prezent, nu a făcut obiectul unei prezentări sintetice.

În afară de aceasta, am completat-o cu câteva lucrări generale, dar și cu prea rarele lucrări transversale, adică acelea care compară abordări caracterologice diferite. În același spirit sunt propuse în anexe două tabele care semnalează corespondențele între mai multe metode.

Tipologia	Date generale	Inteligența	Afectivitate
H (sânge A) Armonic	Funcții cea mai importantă atât timp cât organismul nu a ajuns la deplina maturitate. Funcție a *evoluției personale*. Funcție de *simțuri*. *Comandă întinitatea, mediul interior, afectivitatea, eficiența.*	*Mai multă cultură decât erudiție.* Atitudine care nu se concentrează instantaneu. Înțelege lent, dar exact. *Imaginație originală și foarte bogată.* Memorie este cea mai puțin strălucitoare dintre aptitudini. *Predominanță afectivă și logică. Mistic și contemplativ. Caută mai întâi frumosul.*	*Activitate afectivă.* Nevoie de a fi asigurat, încurajat, „îmbătrânit". Lent în a se „agăța" și a se „desprinde". *Este absorbit de ceea ce face până la a se identifica cu sarcina de îndeplinit.* Simțul responsabilităților foarte dezvoltat. Foarte conștiincios.
M (sânge O) melodic = „coleric"	Funcție a dezvoltării și a maturității, *de relație și adaptare* constantă a oricărui organism la mediu, de asimilare. *Trecere de la concret la abstract.* Contact, integrare, interacțiune și schimburi.	*Foarte dotat din punct de vedere al inteligenței, memoriei, imaginației, atenției, inteligenței practice,* care „intră repede în problemă". Observator. Inteligență realistă, dezvoltată și deschisă. Copii precoce și foarte echilibrați în munca lor.	*Activități variate,* multiple dar puțin profunde, de unde *tendința la dispersie și nestatornicie.* Inițiativă. Spirit de echipă, dar nu vrea să se simtă gâscălit sau lurat. *Îi place viața în aer liber,* efortul fizic și banii, pe care îi cheltuie ușor.
R (sânge B) Ritmic	Funcție predominantă la bătrânețe. Funcția de *organizare interioară care îi permite să persevereze în acțiune.* Funcție de analiză. Funcție abstractă care comandă activitatea și ritmurile vitale. Este inversul Armonicului.	Inteligență de tip *deductiv.* Mare *putere de abstracție, dar într-o singură direcție. Nevoie de a înțelege pentru a acționa; nu acceptă decât directive precise și raționamente riguroase.* Îi place organizarea, tot ce facilitează acțiunea. Facultăți analitice foarte dezvoltate. Raționalism. Foarte dotat pentru matematică. Fatalist. Simțul determinismului. Sistematizare. Uneori nu are imaginație. Caută mai întâi *adevărul.*	*Acționează urmând propriul său ritm* fără a căuta să se adapteze și fără să țină cont de altceva decât de preocupările sale personale. *Dotat pentru acțiune, care la el este continuă.* Disprețuiește slăbiciunea și stimează forța. Nu are frică de nimic. Are nevoie să fie orientat la început și nu mai deviază de la drumul indicat. Activitate unisă (specialist, expert).
HMR (sânge AB) Tip complex	HMR aproape de egalitate. Rivalitate între ființă și acțiune. Este cel mai bogat dintre temperamente, dar instabil și incoerent.	*Inteligență multiformă.* Memorie și imaginație. Mistic, fanatic. Copii precoce.	*Interacțiune în auto-închidere* la surmenajul fi eliberează. *Îi plac schimbarea și pastilele care îl activează, din rațiune, foarte puțin singur, dar*

Energie-Voință	Sensibilitate	Sociabilitate
Foarte autonom: nu-i place să depindă decât de el. Are simț de comandă.	*Vibrează la orice variație a mediului exterior. Foarte emotiv și foarte vulnerabil.* Hipersensibil cu reacții întârziate sau anticipate. Păstrează îndelung impresiile pe care le resimte. Foarte interiorizat, lasă să se adune rancheiuna. Ieșiri violente. Contemplativ și anxios. Își pierde cu ușurință măsura din cauza sensibilității sale extrem de ascuțite. Se atașează de lucrurile care îi plac. *Rezervat și discret.* Uneori disimulează pentru autoprotecție. Subiect pentru „jovilurii de tealru".	*Nu se poate dezvolta decât dacă este în armonie cu mediul. Este temperamentul cu adaptabilitatea cea mai selectivă.* Nu poate frecventa decât oamenii față de care simte instinctiv simpatie. Înțeles cu dificultate de anturajul său. Tendință la închidere în sine însuși dacă întâlnește ostilitate. *Se adaptează (lent) sau pleacă.*
Combativ, îi place lupta, foarte sensibil la emulație.	*Mai mult sentimental decât sensibil.* Trăiește pe de-a-ntregul în *momentul prezent,* nu știe să prevadă; risipește bucuros. Mulțumit de persoana sa. Optimist, bun, tolerant. Sensibil la onoruri. *Ciclotimic cu ușurință.*	*Se adaptează cu ușurință* mediilor și influențelor. În întregime întors spre mediul exterior. Caută contactul cu oameni din cauza gusturilor altruiste foarte dezvoltate. Diplomat și tolerant. Deschis, surâzător, *știe să placă și să se facă popular.*
Autoritar, decis, impasibil, tenace, perseverent, disciplinat, iubește autoritatea, regularitatea.	*Sensibil, care își stăpânește sensibilitatea.* Tendință sore egocentrism; nu vede decât punctul său de vedere și îl neglijează pe al celorlalți, de unde sectarism și intransigențe uneori. *Nu este un afectiv.* Sânge rece, spirit întreprinzător, temeritate, încredere totală în sine pe planul acțiunii. Extrem de sensibil la cea mai mică indispoziție interioară, predispus în mică măsură la maladii mentale.	*Cel mai impermeabil la influențe exterioare. Se adaptează dificil.* Fidel prietenilor săi, dar caută relațiile utile.
Stare de tensiune permanentă, agitare, veleitar, slab și violent, încăpățânat și neîndemânatic.	Instabilitate permanentă, în afara cazului în care este solicitat de un mediu suficient de organizat și strict. Mereu în echilibru instabil. Extravertit și introvertit. Generos și egocentric.	Adaptă la toate solicitările mediului exterior dar rămâne bun până la abnegație. Nu-i place să rămână singur, pentru că atunci cade pradă contradicțiilor sale interne. Sadomasochist.

GRUPELE SANGUINE ŞI VIAŢA PROFESIONALĂ

Temperament de bază	Activităţi profesionale preferenţiale	Modalităţi de adaptare	Modalităţi particulare
Sânge A (Amonic)	Mai în largul lui într-o meserie în care trebuie să obţină mult decât în cele care necesită o adaptare la altcineva. Meseriile în artă, creaţie literară sau ştiinţifică. Artizanat. Meserii relativ statice şi autonome în atelier liniştit. Deserţi: pionier solitar sau în grup mic, care nu mai este interesat apoi de ceea ce se degradează devenind banal în ochii lui. Meseriile prea rămase îl obosesc rapid. Nu trebuie pus într-un lanţ colectiv.	Nu se poate realiza decât în măsura în care se simte în armonie cu mediul. Altfel, sa ofileşte şi se închide în sine, se revoltă sau pleacă.	Lent. Vulnerabil la mediu. Mai mult autonom decât independent. Mai multă profunzime decât deschidere. Mai mult sensibil decât sentimental. Are simţul datului. Poate fi un şef care se face iubit.
Sânge O (Melodic)	Activităţi în aer liber, meserii dinamice, colective, în ateliere, profesiuni comerciale de relaţie şi de întindere, publicitate, vânzare, secretariat, de îndeplinire, învăţământ, diplomaţie. Medicină a muncii sau şcolară. Meserii mixte de mişcare şi telefon.	Se adaptează rapid şi uşor diferitelor medii şi diferitelor persoane şi trece fără dificultate de la concret la abstract şi viceversa. Practică deseori mai multe meserii în viaţă. Schimbă bucuros întreprinderea. Îi place varietatea.	Mereu în mişcare, radiind, atil, oportunist, influenţabil. Rapid, în funcţie de influenţa mediului. Realist şi realizator. Mai mult deschidere decât profunzime. Mai mult sentimental decât sensibil. Are sensul trecerii timpului, al relativului. Poate fi un şef diplomat şi abil.
Sânge B (Ritmic)	Activităţi care necesită continuitate, perseverenţă şi metodă. Cercetări de laboratoare, control, clasare. Meserii militare şi din poliţie. Meserii cu activitate neîntreruptă şi regulată. Specializare şi expertiză. Meseriile prea rămase pe terenuri lungi îl displac.	Îşi urmează ritmul propriu şi nu poate executa decât ceea ce înţelege, acceptă sau hotărăşte el.	Foarte activ, hotărât, rigid, sectar, continuator, perseverent, calculat, punctual, meticulos. Neinfluenţabil. Mai mult independent decât autonom. Sânge rece. Simţul timpului. Poate fi un şef care să se facă temut.
Sânge AB (Complex)	Activităţi ştiinţifice şi tehnice în variate domenii, exploatări agricole multivalente, profesiuni de îngrijire şi devotare, servicii comerciale şi de achiziţii etc. Are oricare de meserii statice, *sedentare şi monotone*.	Victimă a complexităţii tripelor sale posibilităţi. Îşi găseşte maximul de eficienţă alăturându-se cu cel care ştie să îl facă să se exprime.	Hipersensibil, receptiv, insesizabil, neliniştit, instabil, disponibilul, veleitar, plin de posibilităţi multiple şi contradictorii. Şef uneori derutant sau foarte uman.

GRUPELE SANGUINE ŞI VIAŢA SOCIALĂ

Grupele sanguine au de asemenea o puternică influenţă asupra vieţii sociale, a locului şi mediului de viaţă, a artelor, a civilizaţiei, a vieţii morale şi religioase, a temperamentului popoarelor.

LOCUL ŞI MODUL DE VIAŢĂ

	A (Amonic!)	O (Melodic)	B (Ritmic)	AB (Complex)
Locurile în care se întâlnesc în număr mai mare.	Munţi, climat cu variaţii asuntate.	Câmpii şi coaste, locuri de circulaţie.	Mari platouri şi câmpii cu climat uniform şi eventual cu variaţii bruste.	În zonele reţinute limitrofe ariilor cu predominanţă A şi ariilor cu predominanţă B, pentru că sunt un produs al combinaţiei A cu B.
Oraşe preferate.	Oraşe de altă.	Oraşe comerciale şi porturi.	Oraşe industriale.	Toate posibilităţile, dar sub autoritatea colectivă a regulii şi tradiţiei.
Natura dominantă a locului.	Păstrarea intimităţii.	Multiplicare şi facilitare a contactelor sociale.	Simplificare şi organizare a acţiunii.	Viaţă comunitară afectivă cu o puternică disciplină, care să nu fie o constrângere, ci un cadru şi un stimulent în acelaşi timp.
Integrarea locului de viaţă în oraş.	Cartiere periferice, liniştite, unde natura este aproape de cămin.	Cartiere locate frecventate, centrale, în proximitatea magazinelor, locuri de destindere în comun.	Mari clădiri de tip „stup" sau case construite pe acelaşi model într-o continuitate regulată. În proximitatea terenurilor de sport şi a şantierelor necesare marilor lucrări.	
	Se ataşează de casă.	Se mută bucuros.	Acceptă cu uşurinţă nomadismul, mai ales dacă masele o cere.	
Detalii importante ale locului de viaţă.	Importanţă a liniştei şi armoniei cadrului. Rol al grădinilor, parcurilor, teraselor, orientării spre sud, a colţurilor intime, a căldurii atât morale cât şi fizice, a locurilor autonome de lucru, de cercetare, de odihnă... Apartamente în casă. Hăţiş pustiu unde cerem să.	Importanţă a cochetăriei cadrului şi a valorii sale spectaculare. Rol al perdelelor, tafocoanelor, saloanelor de recepţie, suitagiilor, bucătăriilor perfecţionate şi a oricărui loc unde se pot întâlni oameni sau cunoscuţi. Aşezămintele radiocentrice, de care se poate citi, pentru numeroase...	Importanţă a organizării tehnice a cadrului. Rol al tuturor perfecţionărilor practice: bibliotecă, tablouri, săli, şi a dependinţelor de tot felul: săli de baie, instalaţii electrice, iglasice, aparate menajere. Apartamente care permit maximum de activităţi casnice într-o polivalenţă spaţială.	

Pentru final, să semnalăm că acest tip de caracterologie a făcut obiectul unui articol în foarte serioasa revistă engleză *International Management* din iulie 1985 sub titlul atrăgător de „Venit din Japonia managementul intravenos"...

Se știe că industria japoneză nu ezită să experimenteze tehnicile cele mai îndrăznețe.

Astfel, Yamada Dobi, un producător de material informatic, a decis să atingă un echilibru între cele patru grupe sanguine ale membrilor personalului său, căutând proporția ideală următoare: 30 % de tip A, 25 % de tip O, 30 % de tip B și 15 % de tip AB. El acordă o mare importanță grupei sanguine a candidaților examinați de serviciul de *recrutare*. După el, grupa O produce buni vânzători, dar și cei de grupa A pot fi avuți în vedere.

Alte întreprinderi au decis să utilizeze această tehnică pentru știlile de piață. De exemplu, berăriile Asashi au făcut o anchetă pe 2500 de băutori de bere și au descoperit că tipul A reprezintă amatorii de bere cei mai exigenți, în timp ce tipul B corespunde oamenilor care au tendința de a bea orice...

Cercetări asupra legăturii între personalitate și grupa sanguină s-au desfășurat în Japonia la începutul anilor optzeci, pornind de la lucrările celebrului biolog austriac Johann Gregor Mendel (1822-1884) care, după cum se știe, a formulat legile eredității.

În particular, un studiu ar fi permis să se constate că persoanele de tip O iubesc și știu să atingă obiectivele fixate, cele de tip B sunt creative, cele de tip A – chibzuite iar cele de tip AB – descurcărețe, care știu să rezolve problemele cu imaginație...

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre caracterologia sanguină

– *Groupe sanguin – Clé de votre caractère* (Grupa sanguină – cheia caracterului dumneavoastră). Descoperiți-vă personalitatea și orientați-vă după grupa sanguină, Dr Bernard Montain, Prefață de André Passebecq, Nouvelles Presses Internationales, 1992.

• Léone Bourdel

– *Groupes sanguins et tempéraments* (Grupe sanguine și temperamente), Léone Bourdel, Maloine, 1960.

– *Les tempéraments psychobiologiques* (Temperamentele psihobiologice), Léone Bourdel, Maloine, 1961.

– *Sang et tempéraments* (Sângele și temperamentele), Léone Bourdel, Fayard, 1962.

– *Les groupes sanguins* (psychobiologie), (Grupele sanguine – psihobiologie) Rezumat de Alix Michelet, Număr special al revistei *Vie et Action*, Institut de Culture Humaine, iulie-august 1968.

– *Tempéraments psychobiologiques et groupes sanguins* (Temperamentele psihobiologice și grupele sanguine), Expression graphologique et artistique, Dr. H. Ch. Gille-Maisani, Éditions Frison-Roche, 1990.

„Să folosești amândouă aripile păsării"

Proverb Zen

3

Al cincilea pilon: cele patru profiluri cerebrale

- *Cortical stâng*
- *Limbic stâng*
- *Cortical drept*
- *Limbic drept*

Povestea, în trei acte, începe la mijlocul secolului al XX-lea.

• **Primul act:** în 1949, profesorul Mac Lean elaborează teza celor trei creiere, considerând un plan vertical:

– creierul reptilian, creierul cel mai profund situat, un fel de memorie a speciei care determină reflexele primitive;
– creierul median limbic, care guvernează afectivul și viața relațională. Este deci sediul emoțiilor, al dispozițiilor și al memoriei;
– creierul superior cortical, care vorbește, gândește și imaginează.

• **Al doilea act:** către 1975, a început să se vorbească despre lucrările profesorului Sperry și ale echipei sale asupra punerii în evidență a dublei funcționări cerebrale, judecând în plan orizontal:

– emisfera stângă (sau creierul stâng) este sediul vorbirii, al logicii și abstracțiunii;
– emisfera dreaptă (sau creierul drept), la rândul său, controlează spațializarea, imaginația, intuiția.

Sperry a putut opera această remarcabilă distincție în urma observării pacienților cărora li se separaseră cele două emisfere ale creierului, prin secționaraa chirurgicală a corpului calos care le leagă (pentru a-i vindeca de epilepsie).

Jumătatea stângă a creierului a părut să aibă un mod de funcționare logic, analitic, secvențial și rațional. Altfel spus, creierul stâng descompune orice lucru în diferite componente.

Invers, creierul drept tinde să perceapă lumea și pe ceilalți într-un mod global, instantaneu, intuitiv, vizual, sintetic, expresiv și emotiv. Astfel, creierul drept consideră lucrurile într-un mod global și caută sistematic legăturile, analogiile, asemănările.

În ansamblu, creierul drept găsește soluții prin intuiții bruște și globale, lăsând creierului stâng grija de a le verifica în manieră logică, analitică și științifică.

• **Al treilea act**: Ned Hermann, fost director cu pregătirea la grupul american General Electric, a avut ideea să combine cele două grile de lectură precedente (dar lăsând la o parte nivelul corespunzător creierului reptilian). A obținut astfel sistemul preferințelor cerebrale, distingând patru zone:

– prima zonă: cortexul stâng, domeniul logicii și analiticii.
– a doua zonă: limbicul stâng, care ne controlează emoțiile și ne determină să organizăm, să administrăm, să planificăm.
– a treia zonă: cortexul drept, care stimulează creativitatea, spiritul de sinteză și conceptualizarea.
– a patra zonă: limbicul drept, în care ni se dezvoltă intuiția, emoțiile și capacitățile relaționale.

Pornind de la această schemă de bază, N. Herrmann a pus la punct un chestionar privind personalitatea cu 120 de întrebări, rezolvabil în mai puțin de o jumătate de oră, și care poate fi interpretat într-un sfert de oră pe microcalculator.

Acest chestionar a fost validat prin encefalogramă la Universitatea din Texas, în 1976. El permite să se confere fiecărui individ testat o reprezentare grafică sintetică a preferințelor sale cerebrale adică a manierei sale de funcționare în abordarea și reglarea problemelor existenței.

Pentru aceasta, fiecare dintre cele patru zone este notată după performanța înregistrată:
– 1 pentru utilizare puternică;
– 2 pentru utilizare medie;
– 3 pentru cvasi-respingere.

Aceasta permite să se atribuie un cod de patru cifre care rezumă profilul cerebral. De exemplu, codul (2111) corespunde lui 2 în cortexul drept și 1 în celelalte trei zone.

Pentru a sintetiza ansamblul, se procedează la o reprezentare grafică. Gradația schematică de la 1 la 3 este înlocuită cu o gradație de la 100 la 0, ceea ce are ca rezultat:

– Banda 1 (peste 66) = mod preferat
– Banda 2 (de la 33 la 66) = mod utilizat
– Banda 3 (de la 0 la 33) = mod refuzat.

Astfel, profilul cerebral de pe schița „profilul dominanței creierului" corespunde codului simplificat (2211). El aparține unei persoane cu dominantă creativă, inovatoare, intuitivă, dar care utilizează de asemenea preferințe ale modului stâng: logică analitică, organizare etc. Într-adevăr, descompunând, se obține:

2 fie o utilizare medie în zona 1, cea a cortexului stâng, domeniu al logicii și analiticului.

2 fie o utilizare medie în zona 2, cea a limbicului stâng, domeniu al organizării și administrării.

1 fie o utilizare puternică în zona 3, cea a cortexului drept, domeniu al creativității, al spiritului de sinteză și al conceptualizării.

1 fie o utilizare puternică în zona 4, cea a limbicului drept, domeniu al intuiției și capacităților relaționale.

Este un profil frecvent la persoanele care pun bazele unei activități productive, dar și la scriitori.

Schița nr. 2 „Profilul dominanței creierului" prezintă codurile simplificate cu reprezentările schematice corespondente a 28 de profiluri cerebrale.

Profilul dominanței creierului

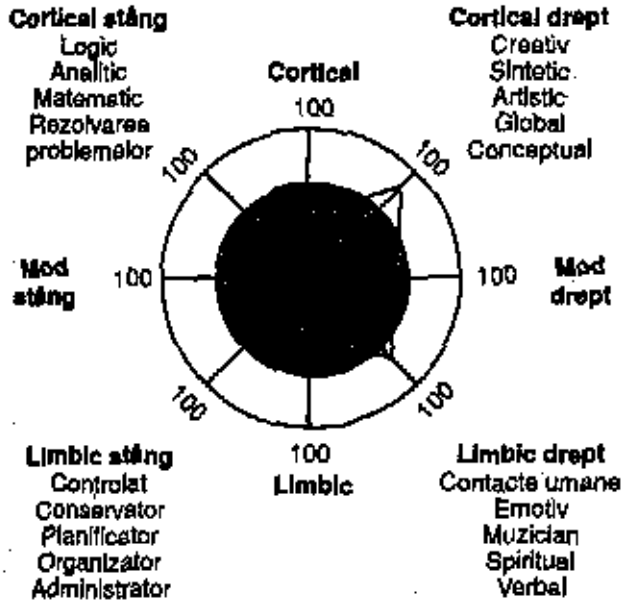

Legendă:

– Zona 1 mod preferat (peste 66)
– Zona 2 mod utilizat (de la 33 la 66)
– Zona 3 mod refuzat (de la 0 la 33)

Profilul reprezentat (2211) este cel al unei persoane cu dominantă creativă, inovatoare, intuitivă, dar care utilizează de asemenea preferințe ale modului stâng: logică analitică, organizare... Este profilul cel mai frecvent, de exemplu, al întreprinzătorilor, sau al scriitorilor...

Formation et Prospective

Completarea chestionarului Herrmann permite să vă notați performanțele (1, 2, 3) pentru fiecare dintre cele 4 zone cerebrale. Legați cele 4 puncte plasate pe grila de evaluare și veți obține profilul de dominanță, similar celor de mai jos.

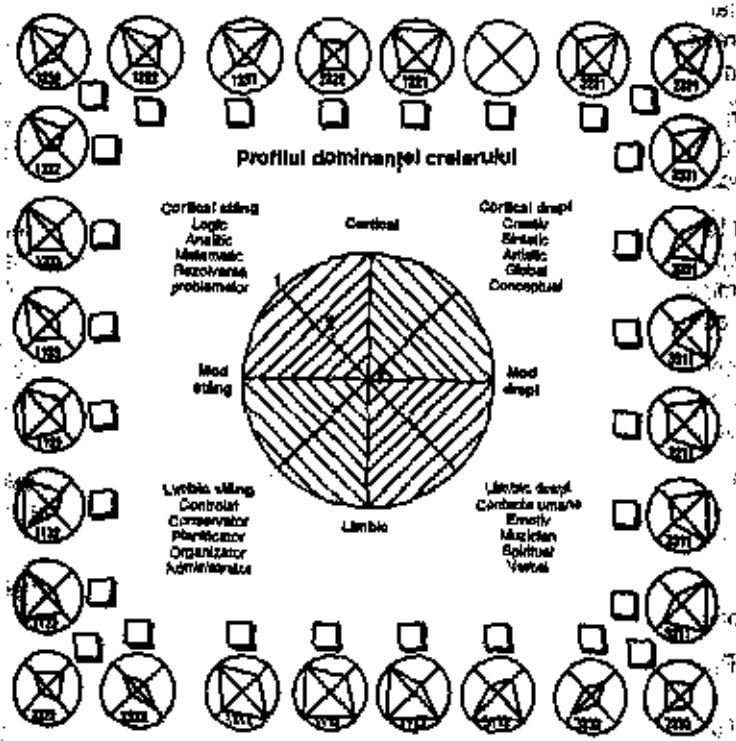

Liaisons sociales nr. 30, iunie 1988.

Acest remarcabil instrument, care nu presupune o logistică complicată, are mult succes, mai ales în întreprinderile americane și filialele lor europene, în cadrul seminariilor asupra „gândirii creative aplicate". Într-adevăr, acest nou instrument permite participanților *să devină conștienți de preferințele lor cerebrale, de stilul lor de* percepere și de gândire.

De exemplu, o persoană cu dominantă „creier stâng" va fi mult mai *în largul ei într-o muncă tehnică, în care i se cer calități de organi*zare, de programare sau de administrare și care exclud fantezia și simțul creativ.

Din contră, un „creier drept" va căuta noutatea, raporturi umane călduroase. El va comunica mai bine prin simboluri, prin imagini decât prin raționamente, prin desene decât prin cuvinte.

La fel, în ce privește maniera de a rezolva problemele, un „creier drept" va avansa în mod neregulat, cu perioade de incubare și de iluminare. El raționează și înțelege prin analogie, într-un mod care îi *va apărea ca total „ilogic" unui creier stâng.*

În schimb, acesta va prefera o abordare metodică, etapă cu etapă. Pornind de la o observare preliminară și foarte detaliată a faptelor, *el va avansa metodic în direcția unei soluții.*

Ansamblul acestor observații permite deci să se constituie grupe de lucru al căror membri sunt complementari în maniera de a *aborda, apoi de a rezolva problemele.*

Într-adevăr, după schema lui George Wallace, rezolvarea unei probleme presupune un traseu în patru etape:

1. Pregătire
2. Incubare
3. Iluminare
4. Verificare

Se constată că „creierele drepte" sunt net mai bune pentru fazele 2 și 3, iar „creierele stângi" pentru fazele 1 și 4.

În același timp, aceste observații practice pot ajuta pe oricine nu numai să accepte mai bine diversitatea comportamentelor, dar și

să faciliteze o funcționare mai bine echilibrată a celor patru zone ale propriului său creier și în particular a părții drepte.

Într-adevăr, se știe că sistemul educativ francez „privilegiază abstracția față de viața practică, lanțul cauzal față de intuiție, primatul a ceea ce se înțelege față de ceea ce este simțit, științele materiei față de științele vieții, are tendința de a produce capete mari cu creierul stâng hipertrofiat, prea obișnuiți a lucra singuri pe hârtia lor, *știind că vor fi apreciați după aptitudinea lor de a analiza orice* realitate în trei părți și două subpărți", așa cum scrie, în manieră percutantă, Gilbert Raveleau în prefața excelentei lucrări a lui Louis Timbal-Duclaux despre maniera de a utiliza întregul creier în reuniunile de lucru.

În concluzie, nu se poate găsi nimic mai bun decât tabloul sintetic elaborat de Asociația D.H.C. (*Dominance des Hémisphères du* Cerveau – Dominanța Emisferelor Creierului), care este corespondentul francez al „Whole Brain Corp", societate creată în Statele Unite de Ned Herrmann. Acest tablou cuprinde, din centru spre exterior, patru profiluri:

– interesele particulare corespund fiecăruia din cele patru profiluri:
  CS = cortical stâng
  LS = limbic stâng
  CD = cortical drept
  LD = limbic drept
– tipurile de personalitate corespunzătoare
– profesiunile tipice care decurg din ele
– cuvintele-cheie care rezumă ansamblul

Sursa: Ned Herrmann, 1985.

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre profilurile cerebrale

– *Deux cerveaux pour apprendre* (Două creiere pentru a învăța), L. Williams (traducere de H. Tromé), Éditions d'Organisation, 1986.

– *Utiliser tout son cerveau* (Utilizarea întregului creier), Dominique Chalvin, ESF, ediția a 4-a, 1991.

– *Les réunions* (Reuniunile) Înainte-În timpul-După, Utilizarea creativității în reuniuni, Louis Timbal-Duclaux, Éditions Retz.

– *La mesure des préférences cérébrales* (Măsurarea preferințelor cerebrale), articol de Ned Herrmann, publicat în revista *Communication et Organisation* din iulie 1989.

– *The creative brain* (Creierul creativ), Ned Herrmann, publicat în SUA în 1988.

„Cuvântul «trandafir» nu are spini"

S. Mallarmé

„Harta nu este teritoriul"
(„Ideea pe care ți-o faci despre realitate
nu este realitatea")

A. Korzybski

4

Al șaselea pilon: cele trei sisteme de reprezentare senzorială ale Programării Neuro-Lingvistice (P.N.L.)

- *Sistemul vizual*
- *Sistemul auditiv*
- *Sistemul kinestezic*

• **Bazele conceptuale ale P.N.L.** reies dintr-o ulmitoare sinteză a lucrărilor a numeroși savanți, efectuate în a doua jumătate a secolului al XX-lea: Baetson și Paul Watzlawick de la școala californiană din Palo Alto (noua comunicare), a neurofiziologilor Pribam și Sir John Eccles, ale lingvistului Noam Chomsky și a teoreticienilor A. Korzybski, Norbert Wiener...

• Concret, **tehnica P.N.L.** a fost pusă la punct la începutul anilor '70 de doi americani: lingvistul Richard Bandler și matematicianul John Grinder, amândoi, între altele, doctori în psihologie. Această elaborare s-a făcut pornind de la observarea foarte fină a manierei în care acționează psihoterapeuții cei mai performanți în tratamentul pacienților lor, plecând de la ipoteza că „ceea ce spun terapeuții este mai puțin important decât ceea ce fac".

P.N.L. ajută pe fiecare să înțeleagă propria sa „hartă a realității", precum și pe a altora și chiar să le modifice. P.N.L. constată că majoritatea dificultăților noastre de comunicare interpersonală provin dintr-o necunoaștere mutuală la acest nivel.

Observația fundamentală a P.N.L. este că printre diferitele noastre simțuri (văzul, auzul, pipăitul, mirosul și gustul) avem un „canal de comunicare" privilegiat, care este la originea sistemului nostru de reprezentare a realității. Și acest canal de comunicare va putea fi identificat pe de o parte prin intermediul unei analize psiholingvistice a vocabularului utilizat și mai ales prin observarea atentă a mișcărilor ochilor. Acest ultim punct, în simplitatea sa, este cu siguranță una dintre „găselnițele" cele mai extraordinare ale psihologiei comportamentale moderne.

În esență, P.N.L. va consta deci în conectarea pe canalul de comunicație potrivit al interlocutorului, în punerea pe lungimea de undă potrivită cu a lui.

Exemplul clasic este cel al unui cuplu care se ceartă pentru că apartamentul este în dezordine. Bărbatul este un vizual, sensibil la aspectul estetic și deci vederea unei harababuri, a unui spațiu în

dezordine, lipsit de armonie îl exasperează. Ea este cu dominantă kinestezică (ceea ce înseamnă că primează simțul tactil legat de percepția corpului său). În consecință, în această dezordine, ea apreciază, între altele, că nu trebuie decât să facă un gest pentru a ajunge la moliciunea puloverului ei preferat. Canalul său de comunicare fiind diferit de cel al soțului, ea nu îi înțelege absolut deloc imputările. Într-adevăr, dezordinea vizuală nu o deranjează. El va trebui deci să utilizeze un limbaj specific pentru a o face să înțeleagă mesajul cu privire la dezordinea (reală) din apartamentul lor. De exemplu, să-i spună: „Ce ai simți dacă te-ai așeza într-un pat plin de firimituri?" S-a trecut astfel de la canalul vizual la canalul kinestezic și comunicarea cu ea se poate atunci stabili.

O altă idee de bază a P.N.L. este că se pot obține schimbări rapide și spectaculoase într-un comportament, dispunând de un mod de acțiune adaptat, fără a fi nevoie de referiri la teorii complicate și mai ales făcând economie de terapii lungi și costisitoare.

O istorie des evocată de specialiștii în P.N.L. permite să ne imaginăm, într-un mod captivant, această concepție simpatică. Este cea a unui instalator angajat să repare sistemul de încălzire al unei enorme nave cu abur. El îl ascultă pe inginerul care îi descrie problemele, îi pune câteva întrebări și intră în sala mașinilor. Aruncă o privire asupra îngrămădirii de țevi. Ascultă zgomotul cazanului și șuieratul aburului timp de câteva minute. Apoi atinge cu mâna câteva țevi. Începe să fredoneze încetișor, și scoate din buzunar un ciocănel. Lovește o singură dată o valvă vopsită în roșu viu și întreg sistemul cazanului începe să funcționeze la perfecție.

Instalatorul se întoarce acasă. Când primește factura lui, (9000 F), căpitanul vasului se înfurie. După părerea lui, instalatorul n-a petrecut mai mult de 15 minute în sala mașinilor. Îi cere deci să-i transmită un deviz detaliat al scurtei sale intervenții. Acesta se execută bucuros și menționează:

– Una lovitură de ciocan: 15 F
– determinarea locului unde trebuie lovit: 8985 F...

Să revenim acum la noțiunea de canal de comunicare privilegiat. În legătură cu aceasta, P.N.L. distinge **trei sisteme de reprezentare senzorială**:

– vizual
– auditiv;
– kinestezic, care înglobează senzațiile tactile și interne, ca și senzațiile olfactive și gustative.

Știm deja că, pentru a identifica sistemul de reprezentare senzorială utilizat de un interlocutor, P.N.L. ține cont pe de o parte de cuvintele cu referință senzorială care apar în limbajul său și pe de altă parte de mișcările sale oculare.

Exemple de **cuvinte cu referință senzorială** („predicatele" interlocutorului)

– *termeni cu referință vizuală*: a vedea, a privi, a considera, evident, a clarifica, a ilustra, a apărea, a arăta, a se lumina, a revela, a examina, perspectivă, orizont, vag, neclar, punere la punct, limpede ca apa de izvor, luciditate, clarviziune, miraj etc.

– *termeni cu referință auditivă*: a auzi, a se auzi, a asculta, a rezona, a ciuli urechea, a orchestra, a armoniza, a acorda, a suna fals, a-și deschide urechile, disonanță, subînțeles, notă falsă, a înregistra, țipător, discordant etc.

– *termeni cu referință kinestezică*: a simți, a atinge, a apuca, a acapara, contact, căldură, răceală, greu, ușor, a se învârti în jurul cozii, a avea picioarele pe pământ, a avea fler, lovitură îndrăzneață, a avea inimă bună etc.

Când un sistem de reprezentare senzorială este dominant se constată o repetare a termenilor având aceeași referință senzorială. De altfel, observarea micromișcărilor ochilor informează asupra sistemului senzorial pe care îl utilizează interlocutorul, cu alte cuvinte dacă el gândește și/sau reflectează pornind de la imagini, sunete sau senzații (conform tabelului recapitulativ care urmează).

I

Cele două abordări simbolice

- *Primul pilon: cele 12 semne zodiacale și factorii complementari ai astrologiei occidentale*
- *Al doilea pilon: cele 6 tipuri planetare*

Când o persoană gândește, reflectează, mișcarea ochilor traduce operațiile mentale care se desfășoară, în modul următor:

Ochii în sus, la stânga „inventează", construiește o imagine

Ochii în sus, la dreapta vede ceva deja văzut

Ochii înainte, în gol imagine construită sau deja văzută

Ochii în mijloc, la stânga „inventează" o voce, un sunet

Ochii în mijloc, la dreapta aude sunete deja auzite

Ochii în jos, la dreapta își vorbește sie însuși

Ochii în jos, la stânga încearcă senzații, emoții

Acestea sunt figurile văzute de observator

Le communication efficace par la P.N.L., René de Lassus, Marabout (MS 10).

Pentru a ilustra acest concept fundamental al P.N.L., vă propune un test de percepție senzorială foarte simplu, pe care îl pute efectua singur și care conține o grilă ce vă permite să evaluați rezultatele. Acest test, foarte practic, a fost pus la punct de Cathedr Cudicio care îl menționează mai ales în *La P.N.L. – programmatio neurolinguistique* Mementos eo Les Editions d'Organisation.

TEST DE PERCEPȚIE SENZORIALĂ

Utilizare

Citiți întrebarea și alegeți răspunsul A, B, C sau D care vi se pare a cel mai apropiat de experiența dumneavoastră. După ce a răspuns la cele 15 întrebări, comparați cu grila de analiză.

1) Când vă treziți dimineața, ce remarcați în primul rând?

A – sunetul deșteptătorului
B – căutați să zăriți lumina zilei printre jaluzele
C – vă gândiți la ziua care vă așteaptă
D – senzația de căldură de sub pătură, pe care va trebui să o părăsiți curând

2) Vă plimbați pe o plajă:

A – remarcați zgomotul valurilor și cântecul păsărilor de mare
B – mirosul aerului și senzația brizei încărcate de picături
C – vă spuneți că ați ales un moment potrivit pentru a vă plimba
D – admirați peisajul

3) Când luați autobuzul:

A – priviți oamenii din jur
B – vă cufundați în gândurile dumneavoastră
C – găsiți că autobuzele sunt prost climatizate, întotdeauna este prea cald sau prea frig
D – ascultați conversațiile din jur

4) La restaurant, în afară de calitatea bucătăriei, vă place:

A – să existe o muzică de fond
B – sala să fie frumos decorată
C – scaunele să fie confortabile
D – meniul să fie schimbat des

5) Când vă faceți cumpărăturile la supermagazin, ce vă enervează mai mult, în afara faptului că trebuie să așteptați la casă?

A – să constatați că prețurile au crescut din nou
B – gogoșile demonstratorului care urlă într-un microfon în speranța că vă va face să cumpărați ceva
C – să nu găsiți produsele dumneavoastră obișnuite în același loc pentru că amplasamentul raioanelor se schimbă des
D – absența contactului uman personalizat: nu există niciodată un vânzător care să vă sfătuiască atunci când căutați o informație precisă.

6) Intrând într-o biserică, ceea ce vă frapează este:

A – mirosul de tămâie
B – semiobscuritatea în care distingeți licărirea lumânărilor și vitraliile
C – liniștea
D – nimic nu vă reține în mod deosebit atenția, toate bisericile vechi se aseamănă puțin, dar nu v-ați întrebat de ce

7) Când plouă vara la țară:

A – vă spuneți că este o zi pierdută
B – apreciați mirosul pământului umed
C – pândiți curcubeul
D – ascultați căderea picăturilor

8) Intrați într-un local unde se dansează:

A – găsiți că orchestra face prea mult sau nu destul zgomot
B – căutați să observați aranjamentul sălii, luminile etc.
C – știți imediat dacă ambianța este bună
D – vă felicitați că ați rezervat o masă

9) Vecinii dumneavoastră se întorc din concediu:

A – copiii lor arată superb
B – s-a terminat cu liniștea, sunt foarte simpatici dar ce gălăgioși sunt!
C – vă bucurați pentru ei
D – vă gândiți că în curând va fi rândul dumneavoastră

10) Luați benzină de la o pompă cu autoservire:

A – controlați atent cifrele luminoase care defilează pe contor
B – zgomotul dispozitivului automat vă anunță când s-a făcut plinul
C – e bine să ieșiți la aer, păcat de mirosul acesta de benzină
D – vă gândiți la consumul mașinii sau la altceva

11) Vă găsiți într-un bâlci:

A – este mult zgomot
B – culorile călușeilor și ale tarabelor sunt vii, strălucitoare
C – vă simțiți înghesuit și împins de mulțimea de gură-casă
D – vă face să vă gândiți la alte bâlciuri și le comparați

12) Sunteți în mașină, pe drum, dar nu dumneavoastră conduceți:

A – priviți peisajul
B – vă ocupați să puneți muzică sau să căutați un program pe care vă place
C – vă destindeți
D – încercați să vă gândiți la altceva, pentru că sunteți tentat să criticați șoferul

13) Faceți baie:

A – apreciați căldura apei pe corpul dumneavoastră
B – savurați în pace un moment de liniște sau profitați pentru a asculta muzică
C – vă spuneți că este cu adevărat agreabil să vă destindeți în acest mod
D – visați privind spuma

4) Încercați un pulover într-un magazin, cel pe care îl umpăriți:

- este cel mai confortabil și agreabil la atingere
- este cel care vi se potrivește cel mai bine când vă priviți în oglindă
- este cel despre care vă spuneți că vă va aduce satisfacție
- este cel care, gândindu-vă bine, vi se pare cel mai potrivit utilizării pe care i-o atribuiți

5) Sunteți la prieteni și pisica lor vine miorlăind să se frece de picioarele dumneavoastră:

- are un aer atât de simpatic, încât o luați pe genunchi
- auzind-o miorlăind, vă întrebați ce vrea
- blana sa este atât de moale, o mângâiați
- vă gândiți că pisica asta are mult noroc că dumneavoastră sunteți prieten al animalelor

Întrebări	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Răspunsuri	B	D	A	B	C	B	C	B	A	A	B	A	D	B	A
	D	B	C	C	D	A	B	C	C	C	C	C	A	A	C
	C	C	B	D	A	D	A	D	D	D	D	D	C	D	D

Percepții auditive

Percepții vizuale

Percepții kinestezice

Dialog interior

Utilizare

– încercuiți răspunsurile dumneavoastră,
– faceți totalul pentru fiecare rând.

Rândul pe care totalizați cele mai multe răspunsuri corespunde modului dumneavoastră de percepție dominant.

- **Auditiv**

Trăiți într-un univers al sunetelor, îi apreciați pe cei pe care îi întâlniți după sunetul vocii, când vorbiți sunteți atent la cuvintele pe care le folosiți, căutând pe cele care sună bine și care corespund la ceea ce doriți să spuneți. Chiar dacă nu sunteți muzician, apreciați muzica, vi se întâmplă des să fredonați. Nu sunteți fizionomist, dar recunoașteți ușor oamenii după sunetul vocii, mai ales la telefon. Vă place să sporovăiți și știți să ascultați; este principala sursă a intuiției și a înțelegerii dumneavoastră. Trebuie să rămâneți totuși vigilent pentru că dialogul dumneavoastră interior nu aștepte decât să preia comanda și aceasta vă poate duce uneori foarte departe de real.

- **Vizual**

Aveți simțul observației și al orientării, sunteți un fizionomist. Când învățați ceva, aveți nevoie să priviți pentru a înțelege și a reține. Sunteți imaginativ și creativ. Sunteți sensibil la decorul care vă înconjoară, ceea ce poate de asemenea să vă pună în încurcătură uneori. Aveți tendința de a vă face o idee despre cellalți la prima vedere, ceea ce nu este întotdeauna în favoarea dumneavoastră. Sunteți atent la imaginea proprie, atât pentru dumneavoastră cât și pentru cellalți. Aceasta poate de asemenea să vă fie nefavorabilă dacă vă lăsați prea ușor influențat de aparențe; trebuie să încercați să vă temperați rapiditatea de a judeca „la prima vedere", confruntând-o cu dialogul dumneavoastră interior.

- **Kinestezic**

Sunteți sensibil la ambianță, știți să fiți călduros și să-i faceți pe alții să se simtă în largul lor. Știți să trăiți, cei cu care vă întâlniți vă găsesc simpatic pentru că știți din instinct să-i înțelegeți pe alții.

Sunteți plin de bun simț, uneori la limită, și pentru a vă convinge trebuie utilizate argumente solide, probe tangibile. Sunteți fidel în prietenie și sentimentele vă sunt solide și stabile, dar, incapabil de a trișa, dacă sunteți dezamăgit, este deseori definitiv. Vă blocați ușor când simțiți impresii negative; când se întâmplă, pentru a ieși, trebuie să faceți apel la percepția vizuală și auditivă pentru a face bilanțul și a vă adapta comportamentul.

• **Dialog interior**

Reflectați mult și, deseori, rațiunea trece în fața pasiunii. În mod regulat, vă spuneți că ar fi trebuit să acționați altfel și răsuciți problemele în minte până ce găsiți o soluție acceptabilă. În multe cazuri aveți impresia că trăiți cu încetinitorul pentru că percepțiile senzoriale le traduceți imediat în cuvinte. Este foarte util pentru a conduce situații dificile, dar aceasta frânează considerabil aptitudinea de a trăi momentele agreabile. Pentru a ajunge la acest lucru, trebuie să căutați să vă dezvoltați percepția vizuală, auditivă și kinestezică.

Comentarii legate de testul de percepție senzorială

Am remarcat că, oricare ar fi metoda practică (analiză tranzacțională, astrologie, grafologie etc.) aplicată în înțelegerea persoanelor și/sau interacțiunilor lor, succesul ei depinde, înainte de toate, de observație.

A ști să observi înseamnă a ști să-ți utilizezi simțurile eficient, astfel încât să poți ține cont de o mare cantitate de date pentru a evalua ceea ce observi. Persoanele care sunt capabile ca, prin miracol, să fericească și să-i înțeleagă pe alții nu au nici un har la care alții să nu poată ajunge; talentul lor constă în principal în aptitudinea lor de a asculta.

Există, bineînțeles, diferențe de acuitate senzorială între indivizi, dar aceasta nu reprezintă o condiție suficientă pentru a explica o absență a utilizării informațiilor rezultate din percepția senzorială.

Dacă luăm exemplul a două persoane care au aceeași acuitate vizuală, una poate fi foarte bună observatoare, adică să utilizeze

informațiile vizuale pe care le percepe, dar nu și cealaltă, care înțelege prin cuvinte, pe care le aude, sau chiar provenind dialogul său interior.

În multe cazuri, avem tendința de a substitui cu cuvinte percepțiile senzoriale. Aceasta constituie un serios handicap, pentru că ne luăm o prea mare distanță față de ceea percepem din mediul înconjurător.

La un alt nivel, când ne distanțăm de informațiile furnizate de simțurile noastre, nu mai avem încredere în ele și, logic, ne place intuiția. Acest tip de conflict se întâlnește deseori la persoane care acționează conform unui model impus, în loc să se încreadă în simțurile lor.

Acest test își atinge obiectivul atunci când permite utilizatorului să-și recunoască modul de percepție dominant.

P.N.L. este deci, în parte, o caracterologie, pentru că pornind de la luarea în calcul a celor trei sisteme de reprezentare senzorială permite să se distingă patru modele de percepție dominante și, în consecință, patru moduri de comportament (Auditiv, Vizual, Kinestezic și Dialog Interior).

Dar P.N.L. este mai mult decât un sistem caracterologic. Într-adevăr, este vorba despre o tehnică ce permite, între altele, să se atingă două obiective ambițioase:

– rapid și în manieră foarte concretă, să se amelioreze comunicarea interpersonală (componenta relațională);

– fără un proces lung și costisitor, însă foarte necesar, să se permită obținerea modificării sensibile, chiar spectaculoase, a comportamentelor blocate, inhibate sau neîndemânatice (dimensiunea terapeutică).

Deși aceste două aspecte ies, în principiu, din cadrul lucrării, le vom aborda totuși foarte pe scurt pentru a nu oferi o imagine prea trunchiată asupra P.N.L.

Ameliorarea comunicării interpersonale

Tehnicile P.N.L. permit stabilirea unei comunicări mai intense și mai personalizate cu un interlocutor. Cele mai cunoscute sunt descrise pe scurt:

- **„Reperajul"** care constă în identificarea – reperarea – canalului senzorial dominant al interlocutorului.

- **„Sincronizarea"**: pentru a intra în contact cu interlocutorul, se „sincronizează" propriul comportament aparent cu al său, adoptând cuvintele sale, intonațiile, posturile sau mișcările sale.

- **„Ancorarea"**: comunicarea este „ancorată" în cadrele de referință ale interlocutorului utilizându-se imagini, vocabular, gesturi care amintesc sau evocă, de exemplu, sportul său preferat, o călătorie din care tocmai s-a întors etc.

În general deci, calitatea unei comunicări interpersonale depinde de corectul „reglaj" al emițătorului și al receptorului, adică fiecare trebuie să se ajusteze la celălalt, să caute acordul cu el.

Această remarcă poate părea o simplă glumă. Dar nu e deloc cazul, pentru că între constatare și acțiune există o enormă prăpastie, pe care P.N.L. ne permite să o trecem.
„Trebuie să știi să fii cameleon și să te situezi în registrul senzorial al celuilalt."

Dimensiunea terapeutică a P.N.L.

Ea se exercită esențial prin tehnica „reîncadrării" și a altora mult mai sofisticate: ancorarea menționată mai înainte (dar utilizată într-un mod foarte elaborat), disocierea vizuală kinestezică și schimbarea a ceea ce a fost trăit în mod subiectiv în trecut.

În cadrul acestei lucrări, nu putem menționa decât reîncadrarea, al cărei principiu este simplu.

În caz de situație blocată, reîncadrarea permite să se procedeze astfel încât situația să fie abordată sub un unghi diferit, într-o nouă

lumină și, prin conferirea unui nou sens, permite să se lucreze mai bine cu ea și să fie făcută să evolueze.

Procedeul reîncadrării este derivat din abordarea paradoxală a problemelor, inițiată de școala californiană de la Palo Alto. Pentru a o ilustra foarte sumar și fără a intra în subtilitățile domeniului terapeutic, vom lua două exemple situate, intenționat, în afara acestui context particular.

– Cu mai multe secole în urmă, într-un oraș asediat de multe luni de o armată, populația, muritoare de foame, nu mai avea decât un singur porc îngrășat. Cu toate acestea, comandantul orașului a luat hotărârea ca el să fie aruncat de la înălțimea meterezelor, în rândurile asediatorilor, pe care, de altfel, îi știa deprimați că stau pasul pe loc de atâta timp.

Acest gest, aparent nebunesc în ochii orășenilor, a avut drept consecință neașteptată cedarea nervilor asediatorilor care, „scârbiți", au ridicat asediul în zilele următoare...

– O tânără pereche se temea, mai mult decât de orice, de venirea o dată pe an, timp de o săptămână, a părinților tinerei. Într-adevăr, aceștia țineau să se ocupe de toate treburile casnice, nelăsându-le practic să facă nimic, într-o casă de altfel bine întreținută.

Cu trecerea anilor, această săptămână devenea tot mai mult un coșmar și echilibrul căsniciei a început să se resimtă.

Până în ziua în care soții au avut ideea, în aparență absurdă, să neglijeze cu bună știință întreținerea casei câteva săptămâni înainte de sosirea părinților. Aceștia, năuciți și descumpăniți în fața muncii care îi aștepta, au pretextat o urgență subită pentru a se întoarce precipitat...

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre P.N.L.

– *Le triple Moi,* L'Analise Transactionnelle (Triplul Eu, Analiza tranzacțională), Gysa Jaoui, Robert Laffont colecția „Réponses", 1984.

– *Les secrets de la communication* (Secretele comunicării), Richard Bandler și John Grinder, Le Jour Éditeur, 1982.
(Dare de seamă realizată pe baza înregistrării unui stagiu de inițiere în P.N.L., condus de autori.)

– *La P.N.L. – Programmation Neuro-Linguistique* (P.N.L. – Programarea Neuro-Lingvistică), Catherine Cudicio, Mementos Eo Les Éditions d'Organisation, tirajul al 5-lea, aprilie 1993.
(Rezumat în patruzeci de pagini.)
Catherine Cudicio a mai scris patru lucrări asupra P.N.L. (la aceeași editură).

– *La communication efficace par la P.N.L.* (Comunicarea eficientă prin intermediul P.N.L.), René de Lassus, Marabout, 1992.

– *La Programmation Neuo-Linguistique,* (Programarea Neuro-Lingvistică) Materiale de curs, Reine Lepineaux, Nicole Soleihac, Andrée Zerah, Nathan pédagogie, 1993.
(Lucrare ilustrată foarte agreabil despre utilizarea P.N.L. în învățământ).

– *La P.N.L. appliquée à la négociation,* (P.N.L. aplicată la negociere) Chantal Seva, ESF, ediția a 2-a, 1993.

– *D'un monde à l'autre – Exercices de Programmation Neuro-Linguistiques à pratiquer au quotidien* (De la o lume la alta – Exerciții de Programare Neuro-Lingvistică pentru practica zilnică), Nelly Bidot și Bernard Morat, Inter Éditions, 1993.

– *Pouvoir illimité* (Putere nelimitată), Anthony Robbins, Colecția „Réponses", Robert Laffont, 1989.

III

Cele pa... abord... psiholog...

- *Al șaptelea pilon: cele opt tipuri ale ... Heymans-Le Senne (H.L.S.)*
- *Al optulea pilon: cei zece factori ai ... jungiene*
- *Al nouălea pilon: cele trei stări ale eului în ... Tranzacțională*
- *Al zecelea pilon: cele douăsprezece compon... structurii psihanalitice a personalității*

Introducere la partea a treia

Cele patru abordări psihologice apar ca fiind cele mai clasice pentru că ele se referă la noțiuni deja mai mult sau mai puțin familiare, manevrate în contextul mai larg al psihologiei generale.

Caracterologia Heymans-Le Senne lucrează cu concepte izvorâte din psihologia tradițională de tip introspectiv. Deci ea este mai întâi foarte facil de abordat și seamănă cu un fel de joc de societate agreabil și instructiv.

Dimpotrivă, cele trei caracterologii derivate din psihologia junglană și din abordarea psihanalitică freudlană (la care noi am racordat analiza tranzacțională) se inspiră în principal din datele psihologiei profunzimilor. Ele merg deci mult mai departe în luarea în calcul a resorturilor vizibile și mai ales invizibile ale unei personalități. Aceste caracterologii, care integrează referirile la inconștient, sunt desigur mai tehnice, dar ele permit să se meargă mult mai departe de descrierile literare, pentru a intra cu adevărat în explorarea ascunzișurilor psihicului uman.

1

Al șaptelea pilon: cele opt tipuri ale clasificării Heymans-Le Senne (H.L.S.)

- *Pasionat*
- *Coleric*
- *Sentimental*
- *Nervos*
- *Flegmatic*
- *Sanguin*
- *Apatic*
- *Amorf*

În cursul primei jumătăți a secolului al XX-lea, psihologii olandezi Heymans și Wiersma au studiat 110 biografii ale unor personaje celebre și au desfășurat o anchetă pe mai multe mii de persoane. Ei au putut constata că numeroasele trăsături de caracter pe care le-au relevat nu erau împrăștiate la întâmplare, ci se găseau frecvent asociate unele altora și păreau a depinde de un mic număr de „factori" simpli.

Această abordare a fost în continuare dezvoltată în Franța de René Le Senne, apoi de Gaston Berger: Este motivul pentru care este denumită deseori școala franco-olandeză sau clasificarea H.L.S. (Heymans-Le Senne).

Cei trei factori fundamentali sunt emotivitatea, activitatea și rezonanța (primaritate sau secundaritate).

Acestor trei factori de bază li se adaugă **șase factori complementari:** lărgimea câmpului de conștiință, **polaritatea** (Marte sau Venus), aviditatea, interesele senzoriale, tandrețea și pasiunea intelectuală.

Diferitele combinații ale celor trei factori fundamentali dau **opt tipuri caracterologice** (care se obișnuiește să fie utilizate la masculin, deși privesc atât bărbații, cât și femeile):

Emotiv-Activ Secundar (E-A-S) = Pasionat
Emotiv-Activ-Primar (E-A-P) = Coleric
Emotiv-Non activ-Secundar (E-nA-S) = Sentimental
Emotiv-Non activ-Primar (E-nA-P) = Nervos
Non emotiv-Activ-Secundar (nE-A-S) = Flegmatic
Non emotiv-Activ-Primar (nE-A- P) = Sanguin
Non emotiv-Non activ-Secundar (nE-nA-S) = Apatic
Non emotiv-Non activ-Primar (nE-nA-P) = Amorf

Acum vom defini toți acești termeni, care constituie vocabularul clasificării H.L.S.

• **Emotivitatea** măsoară „sensibilitatea la perturbare a unui psihic individual, a cărui sursă de perturbare poate fi internă sau externă" (Emmanuel Mounier). Astfel, există o sensibilitate generală la emoții care variază de la o persoană la alta: „bunele și relele care ni se întâmplă nu ne afectează după mărimea lor, ci după sensibilitatea noastră", scria François de la Rochefoucauld în secolul al XVII-lea.

Deci, emotivul este cel ale cărui emoții sunt imense și frecvente, non-emotivul este cel care, dimpotrivă, este rareori și puțin profund tulburat.

Individul emotiv este impresionabil. El vibrează foarte ușor, este susceptibil și vulnerabil, dar nu este un inadaptat. Într-adevăr, când nu este exagerată, emotivitatea este normală și utilă pentru că suscită un comportament adaptat situației. Emotivitatea poate fi constituțională sau dobândită.

În sfârșit, emotivul știe că este emotiv, în timp ce non-emotivul nu-și dă întotdeauna seama că este mai curând rece.

• **Activitatea**, în sensul caracterologic la termenului, nu corespunde unei mari cantități de acțiuni efectuate, ci ușurinței de a acționa, de a trece de la idee la acțiune.

Astfel, termenul de activitate desemnează nu ansamblul acțiunilor unei persoane, ci dispoziția sa de a acționa. În consecință, cel care acționează doar sub presiunea evenimentelor nu va fi numit „activ". De exemplu, un bun semn de activitate este ușurința cu care o persoană îndeplinește sarcinile neplăcute sau plictisitoare, numai pentru că știe că trebuie îndeplinite.

Pentru inactiv, toată viața este grea. Lumea îi apare ca o rezistență care trebuie înfrântă fără încetare, o greutate care trebuie ridicată și care cade mereu.

Aceasta amintește celebrul mit al lui Sisif. Rege legendar al Corintului, după un diferend cu Zeus, Sisif a fost condamnat de acesta să împingă la nesfârșit, în sus, pe panta unui munte, o stâncă ce cade fără încetare înainte de a ajunge în vârf. Mitul lui Sisif este prezentat clasic ca simbol al condiției umane care se luptă cu imperativele misterioase ale divinității. Albert Camus a refăcut

această temă în *Le mythe de Sisyphe*. Dar ne este permis să vedem de asemenea o captivantă ilustrare a condiției umane... a inactivului.

În trecere, putem profita pentru a semnala relația care, evident, există între filosofia unui autor (adică maniera de a concepe lumea, sensul pe care i-l dă) și natura sa personală, „caracterul" său.

• **Rezonanța** este repercusiunea unui eveniment asupra psihicului unui individ. Unele persoane sunt prompte în a reacționa la un fapt sau la o situație emoționantă, apoi nu se mai gândesc. Altele, din contră, impasibile și aparent indiferente pe moment, nu uită nimic. Efectul produs de eveniment este numit „primar" în primul caz și „secundar" în cel de-al doilea. Cele două stări posibile ale factorului „rezonanță" sunt deci „primaritate" și „secundaritate". Se va spune despre cineva că este mai mult „primar" sau mai mult „secundar" după modul în care tratează, integrează evenimentele vieții curente.

Un bun exemplu de primaritate este omul politic și scriitorul francez Benjamin Constant care declara despre propriul său comportament: „Nu sunt constant decât în inconstanță"...

Înainte de a pătrunde mai adânc în descrierea fiecăruia dintre cele opt tipuri caracterologice, vom prezenta în continuare un tabel recapitulativ care le definește în funcție de combinațiile celor trei proprietăți fundamentale (Emotivitate-Activitate-Rezonanță) cu câteva exemple de personaje celebre.

De notat că nu trebuie confundate unele calificative cu cele din alte clasificări. Astfel, un „Sanguin" nu are întotdeauna fața colorată; este doar un „non-emotiv, activ, primar". La fel, un „Nervos" nu este cineva impresionabil sau agitat, este doar denumirea tehnică ce corespunde celui care este în același timp „emotiv, inactiv și primar".

În lucrările de specialitate se găsesc detaliile proprietăților fiecăruia dintre cele opt tipuri rezultând din combinația celor trei factori de bază. Totuși, pentru a dispune de pe acum de esențial, principalele trăsături ale fiecăruia dintre cele opt tipuri sunt rezumate în tabelul următor, extras din *Traité pratique d'analyse du caractère* (Tratat

TABELUL CELOR 8 TIPURI

			Formule	Nume	Exemple
Emotivi	Activi	Secund.	E-A-S	Pasionați	Napoleon, Pascal, Racine, Corneille, Flaubert, Michelangelo, Pasteur.
		Prim.	E-A-P	Colerici	V. Hugo, Mirabeau, G. Sand, Gambetta, Péguy.
	Non activi	Secund.	E-nA-S	Sentimentali	Vigny, Amiel, Biran, Rousseau, Kierkegaard, Robespierre.
		Prim.	E-nA-P	Nervoși	Baudelaire, Musset, Poe, Verlaine, Heine, Chopin, Stendhal.
Non emotivi	Activi	Secund.	nE-A-S	Flegmatici	Kant, Washington, Jefferson, Franklin, Turgot, Bergson.
		Prim.	nE-A-P	Sanguini	Montesquieu, Talleyrand, Mazarin, Anatole France.
	Non activi	Secund.	nE-nA-S	Apatici	Louis XVI.
		Prim.	nE-nA-P	Amorfi	La Fontaine

Traité pratique d'analyse du caractère, Gaston Berger.

practic de analiză a caracterului) de Gaston Berger. Mai înainte vom relua prezentarea, două câte două, a tipurilor care se opun, făcută de același Gaston Berger în lucrarea sa de sinteză *Caractère et Personnalité* (Caracter și personalitate). Aceasta permite să sesizăm mai bine specificitatea fiecăruia.

• **Sentimentalii și Sanguinii**

Formula Sentimentalului (E-nA-S) este exact inversă celei a Sanguinului (nE-A-P).

Sentimentalul, introvertit, este centrat pe viața sa interioară, în timp ce Sanguinul, extravertit, este întors spre viața socială și experiența externă. Viața interioară îl protejează, îl susține, îl consolează pe Sentimental, dar ea îl devorează.

• **Nervoși și Flegmatici (E-nA-P) și (nE-A-S)**
Flegmaticul este omul regulii. Contrar lui, pentru Nervos, regula, departe de a-l determina respectul, provoacă în el dorința violentă de a se sustrage sau de a brava, stârnind scandal.

• **Colerici și Apatici (E-A-P) și (nE-nA-S)**
Căldurii Colericului, pe care totul îl împinge la acțiune, i se opune răceala Apaticului. Dacă fiecare dintre ei are calități ieșite din comun, Colericul ve deveni un erou (Danton, de exemplu) iar Apaticul un înțelept. La un nivel de responsabilitate, mult mai modest, Colericul va încarna agitația iar Apaticul rutina.

• **Pasionați și Amorfi (E-A-S) și (nE-nA-P)**
Se regăsește aici opoziția tensiunii și a blândeții. Pasionatul este omul voinței. Ca și a Sentimentalului, viața sa este un conflict, dar un conflict rezolvat. El nu trăiește decât pentru opera sa sau pentru misiunea sa (Napoleon). Amorful nu are nici o plăcere pentru luptă, el evită cu grijă conflictele interne sau externe (Montaigne, prin „Eseurile" sale, este o perfectă ilustrare).

• **Pasionați (E-A-S)**
Ambițioși care realizează. Tensiune extremă în întreaga personalitate. Activitate concentrată asupra unui scop unic. Dominatori, cu aptitudini naturale pentru comandă. Știu să-și stăpânească – și să utilizeze – violența. Serviabili, onorabili, iubind societatea, deseori interlocutori plăcuți. Iau în serios familia, patria și religia. Au simț profund al grandorii și știu să-și reducă nevoile organice; merg uneori până la ascetism. Valori dominante: opera care trebuie împlinită.

• **Colerici (E-A-P)**
Generoși, cordiali, plini de vitalitate și de exuberanță. Optimiști, în general bine dispuși, le lipsește deseori gustul și măsura. Activitatea lor este intensă și febrilă, dar multiplă. Se interesează de politică, iubesc lumea, cred în progres și devin cu plăcere revoluționari. Deseori, dotați cu aptitudini oratorice și plini de impetuozitate, îi trag pe ceilalți după ei. Valoare dominantă: acțiunea.

• **Sentimentali (E-nA-S)**
Ambițioși care rămân la stadiul aspirației. Meditativi, introvertiți, schizotimici. Deseori melancolici și nemulțumiți de ei înșiși. Timizi, vulnerabili, scrupuloși, își alimentează viața interioară prin rumegarea trecutului. Nu știu să intre în relație cu ceilalți și cad uneori în mizantropie. Neîndemânatici, se resemnează dinainte pentru orice ar putea totuși evita. Individualiști, au un viu sentiment al naturii. Valoare dominantă: intimitatea.

• **Nervoși (E-nA-P)**
Cu o dispoziție variabilă, doresc să impresioneze și să atragă asupra lor atenția celorlalți. Insensibili la obiectivitate, au tendința de a înfrumuseța realitatea, care merge de la minciună la ficțiune poetică. Au un gust pronunțat pentru bizar, oribil, macabru, în general, pentru „negativ". Lucrează neregulat și numai ce le place. Au nevoie de excitante pentru a-i smulge din inactivitate și plictiseală. Inconstanți în afectivitate, repede seduși, repede consolați. Valoare dominantă: divertismentul.

• **Flegmatici (nE-A-S)**
Persoane cu obiceiuri, care respectă principiile, punctuale, obiective, demne de încredere, ponderate. Cu o dispoziție egală, în general impasibile, sunt de asemenea răbdători, tenace, lipsiți de orice afecțiune. Civismul lor este profund, religia lor are un caracter mai ales moral. Simțul umorului este deseori foarte ascuțit. Le plac sistemele abstracte. Valoare dominantă: Legea.

• **Sanguini (nE-A-P)**
Extravertiți, știu să facă observații exacte și dau dovadă de un remarcabil spirit practic. Le place lumea, în care se arată politicoși, spirituali, ironici, sceptici. Știu să manevreze oamenii și sunt diplomați abili. Liberali și toleranți în politică, au puțin respect pentru marile sisteme și prețuiesc mai mult experiența. Dau dovadă de inițiativă și de o mare suplețe a spiritului. Oportuniști. Valoare dominantă: succesul social.

„Mitologia astrală nu este decât proiecția pe cer a psihologiei inconștiente."

C. G. Jung

„Deși nu este liber să schimbe potențialul existenței sale (tema natală), individul este totuși liber să decidă ce va face cu acest potențial."

A. Ruperti

Introducere la prima parte

Caracterologia astrologică este cea mai veche și cea mai universală dintre tipologiile comportamentale. Ea a fost utilizată pe toate continentele și practic în toate timpurile.

În sens etimologic, astrologia semnifică „limbajul astrelor". Abordarea sa este particulară pentru că pune în relație modul de funcționare psihologică a ființei umane cu factori care, aparent, îi sunt cu totul exteriori: în acest caz pozițiile mai multor astre pe fondul cosmosului.

Dar, de fapt, astrologia consideră creatura umană ca total integrată cosmosului, și este deci foarte natural ca acesta să poată exprima, chiar influența ființa umană.

Cu toate acestea, în secolul al XVII-lea, au început dificultățile pentru astrologie. Astfel, în 1666, Colbert i-a refuzat pătrunderea în Academia de Științe și chiar a interzis astrologilor să practice.

Apoi, în secolul al XVIII-lea, denumit Secolul luminilor, gânditorii raționaliști ai epocii („Enciclopediștii" animați de Denis Diderot) au recuzat sistematic această concepție, insistând asupra autonomiei gândirii și conștiinței, afirmând primatul inteligenței, propovăduind scepticismul și revendicând o libertate ireductibilă oricărui sistem.

Această manieră rece și dezumanizată de a vedea lumea a dus în cele din urmă la filosofiile absurdului din prima jumătate a secolului al XX-lea: din dorința de a diseca intelectual totul, au sfârșit prin a oferi o imagine falsă și deznădăjduită asupra omului, rupt de orice rădăcină, destinat unei singurătăți pe de-a-ntregul fabricate, confruntat cu nonsensul și absurdul, cu moartea ca singur orizont...

De aproximativ douăzeci de ani, și probabil ca reacție împotriva acestor excese și a acestei voințe dezlănțuite de deziluzionare a lumii, asistăm la revenirea în forță, progresiv, a concepțiilor esoterice și holistice (globale) cu luarea în calcul a iraționalului, recunoașterea valorii misterului și a interdependenței organizate a tuturor elementelor Universului.

Astfel, fapt fără precedent, fizicienii, confruntați cu infinitul mare, și savanții care hărțuiesc particulele elementare, adică infinitul mic, se întâlnesc pentru a admite că Universul rămâne o enigmă, în ciuda formidabilelor progrese ale științei contemporane. Mulți dintre ei, încă de la mijlocul anilor optzeci, recunosc implicit că nu totul se explică (și nu se va explica) cu ajutorul ecuațiilor.

Bernard d'Espagnat, cunoscut specialist în fizica cuantică, vorbește chiar despre „realul voalat", și astrofizicianul Trinh Xuan Thuan despre „melodia secretă" a Universului.

Foarte serioasa „teorie a haosului" admite că bătaia din aripi a unui fluture poate declanșa un ciclon la multe mii de kilometri...

Încă și mai uimitor, fizicienii introduc pe ușa din dos noțiunea de *influență* la distanță, adică posibilitatea unei acțiuni instantanee a unui element din Univers asupra altuia, oricare ar fi distanța care le separă.

Drept consecință a acestei constatări experimentale nemaiauzite, savanții au fost recent obligați să modifice o definiție pe care nimic nu părea să o clatine. Astfel, de acum nu se mai spune „nimic nu merge cu viteză mai mare decât viteza luminii" ci că „viteza luminii este cea mai mare viteză de difuziune *a unei informații* în Univers".

• **Apatici (nE-nA-S)**
Închiși, secreți, întorși spre ei înșiși, dar fără viață interioară fremătătoare. Întunecați și taciturni, râd rar. Sclavi ai obiceiurilor lor, sunt conservatori. Tenace în dușmănii, sunt dificil de reconciliat. Cei mai puțin vorbăreți dintre oameni, le place singurătatea. Deși indiferenți la viața socială, sunt totuși în general onești, veridici, onorabili. Valoare dominantă: liniștea.

• **Amorfi (nE-nA-P)**
Disponibili, conciliant, toleranți prin indiferență, dau totuși dovadă câteodată de o încăpățânare pasivă foarte tenace. Pe ansamblu, sunt dintre aceia despre care se spune că au „caracter bun". Neglijenți, înclinați spre lenevie, le lipsește cu totul punctualitatea. Sunt indiferenți în ce privește trecutul mai mult decât în ce privește viitorul. Au câteodată aptitudini pentru muzică (execuție) și teatru. Valoare dominantă: plăcerea.

Factorii complementari

Factorii complementari permit înțelegerea profundelor diferențe care există între indivizi aparținând aceluiași tip. Totodată, permit să se pună în evidență ceea ce este cel mai frapant la cineva, chiar dacă acesta nu este rezultatul unuia dintre cei trei factori fundamentali.

Au fost identificați șase factori complementari.

Doi dintre ei, „lărgimea câmpului de conștiință" și „polaritatea", se referă (ca și cei trei factori principali) la alura generală a comportamentului.

Celelalți patru, care indică în ce sens ne solicită tendințele noastre, sunt factori „de orientare" și se numesc „aviditate", „interese senzoriale", „tandrețe", „pasiune intelectuală".

• **Lărgimea câmpului de conștiință**
O persoană a cărei gândire nu cuprinde deodată decât un număr mic de reprezentări posedă un „câmp de conștiință îngust"; în contră, se atribuie un „câmp de conștiință larg" celei al cărei spirit îmbrățișează în același timp un mare număr de idei, de sentimente sau imagini.

Primeia îi place claritatea, precizia și se bazează pe părți pentru a ajunge la ansamblu. A doua preferă cețosul și vagul, percepe imaginea în mod global, ca un tot coerent.

• **Polaritatea**
Se denumește „polaritate Marte" atitudinea de agresivitate, de luptă, de violență, și „polaritate Venus" atitudinea de conciliere, de rugăciune și împăcare. Se regăsesc deci aici două caracteristici care astrologia ni le-a făcut familiare.

Bineînțeles, se găsesc aproape la fel de mulți bărbați Venus ca bărbați Marte și femei Marte câte femei Venus. Mai mult, Venus nu este deloc un slab, pentru că, dacă cedează, o face pentru a atinge mai ușor țelurile.

• **Aviditatea**
Este dorința de a fi, de a-și afirma ființa și de a o crește: este dragostea de sine sau amorul propriu. La extremă, este voința de putere a lui Friedrich Nietzsche.

• **Interesele senzoriale**
Această tendință nu se raportează la funcția utilitară a senzațiilor, la faptul de a le căuta pentru ele însele. Ea se manifestă la cei care se bucură de sunete, de contacte, de forme și culori, abstracție făcând de orice legătură cu viața practică. Bineînțeles, dacă ele sunt asociate cu unele aptitudini specifice, interesele senzoriale se întâlnesc cu atitudinea estetică.

• **Tandrețea**
Tandrul se asociază spontan bucuriilor și suferințelor altora.

• **Pasiunea intelectuală**
Ea corespunde dorinței de a înțelege și nu celei de a acumula cunoștințe, care derivă din aviditate.

Pornind de la cele nouă componente ale caracterologiei H.L.S. (cei trei factori de bază și cei șase factori complementari), devine posibil să se stabilească un *profil* atașând fiecărui factor un număr variind de la 1 pentru o intensitate slabă până la 9 pentru o intensitate foarte puternică. În treacăt, să remarcăm faptul că toți factorii sunt prezenți la fiecare dintre subiecți, dar cu grade de intensitate foarte variabile.

De exemplu, formula probabilă care corespunde profilului caracterologic al „Nervosului" Vincent Van Gogh (propusă de Gaston Berger în lucrarea sa *Caractère et Personnalité*) este următoarea:

Emotivitate	9	(adică maximum)
Activitate	2	(adică foarte slabă)
Secundaritate/primaritate	3	
Câmp de conștiință	3	(mai curând îngust)
Polaritate	8	(Marte accentuat)
Avidități	8	
Interese senzoriale	8	
Tandrețe	9	(maximum, ca și emotivitatea)
Pasiune intelectuală	5	

Se poate reprezenta grafic formula caracterologică a unei persoane, sub formă de **caracterogramă**. Aceasta este compusă din 9 cercuri concentrice corespunzând scalei intensității (care variază de la 1 la 9). Pe lângă acestea, pornind din centru sunt trasate 9 raze (câte una pentru fiecare factor). Pe fiecare rază, se marchează punctul în care intersectează cercul corespunzător gradului de intensitate al factorului.

În acest spirit, Gaston Berger a pus la punct un chestionar caracterologic, privitor la fiecare dintre cei nouă factori, pe care îl reproducem în continuare.

În lucrarea *Traité pratique d'analyse du caractère* de același Gaston Berger se găsește comentariul precis și detaliat al acestui chestionar.

1. EMOTIVITATE

1. Puneți la inimă toate lucrurile mărunte despre care știți totuși că sunt fără importanță? Sunteți deseori tulburat din nimic? .....
Sau nu sunteți tulburat decât de evenimente grave? .....

11. Vă entuziasmați sau vă înfuriați cu ușurință? .....
Sau acceptați liniștit lucrurile așa cum sunt ele? .....

21. Sunteți susceptibil? Sunteți cu ușurință și profund rănit de o critică mai aspră, de o remarcă nepoliticoasă sau batjocoritoare? .....
Sau suportați critica fără să fiți afectat? .....

31. Sunteți tulburat cu ușurință de un eveniment neprevăzut? Săriți în sus când sunteți înțepat brusc? Păliți sau roșiți cu ușurință? .....
Sau sunteți dificil de tulburat? .....

41. Vă încingeți când vorbiți? Ridicați vocea în timpul conversației? Simțiți nevoia să utilizați termeni violenți sau cuvinte foarte expresive? .....
Sau vorbiți fără grabă, în mod calm, ponderat? .....

51. Sunteți neliniștit în fața unei sarcini noi sau în fața unei schimbări în perspectivă? .....
Sau abordați situația cu calm? .....

61. Treceți alternativ de la exaltare la deprimare, de la bucurie la tristețe și viceversa din nimica toată sau chiar fără motiv aparent? .....
Sau aveți o dispoziție constantă? .....

71. Gândurile vă sunt frecvent acaparate de îndoieli, de scrupule pentru acte fără importanță? Păstrați deseori în minte un gând perfect inutil și care vă încurcă? .....
Sau nu cunoașteți decât excepțional această dificilă stare de preocupare? .....

81. Vi se întâmplă uneori să fiți atât de puternic emoționat încât ceea ce doriți să faceți devine *complet* imposibil? (Frică ce împiedică mișcarea, timiditate care vă taie graiul etc.) .....
Sau nu vi s-a întâmplat decât rareori? .....
Sau aceasta nu vi s-a întâmplat niciodată? .....

91. Aveți frecvent sentimentul că sunteți nefericit? .....
Sau sunteți în general mulțumit de soarta dumneavoastră? Sau când lucrurile nu merg cum ați vrea, vă gândiți mai mult la ce ar trebui schimbat decât la propriile dumneavoastră sentimente? .....

2. ACTIVITATE

2. Aveți activități în timpul dumneavoastră liber? (Studii, acțiuni sociale, munci manuale și în general orice muncă neimpusă.) 9
Sau profitați pentru a vă urma tabieturile? 5
Sau rămâneți vreme îndelungată fără să faceți nimic, sau visați, sau pur și simplu vă distrați (lecturi ușoare, radio etc)? ... 1

12. Trebuie să depuneți un efort mare pentru a trece de la idee la acțiune, de la decizie la execuție? 1
Sau executați imediat și fără dificultate ceea ce ați decis? 9

22. Vă descurajați ușor în fața dificultăților sau în fața unei sarcini care se dovedește prea obositoare? 1
Sau sunteți, din contră, stimulat de dificultăți și de ideea efortului ce trebuie depus? 9

32. Vă place să visați, fie la trecutul care nu mai este, fie la viitorul care ar putea fi, fie să vă imaginați pur și simplu? 1
Sau preferați să acționați sau cel puțin să faceți proiecte precise care *pregătesc cu adevărat* viitorul? 9

42. Faceți imediat și fără prea multe eforturi ceea ce trebuie făcut? (Să scrieți o scrisoare, să rezolvați o problemă.) 9
Sau sunteți înclinat să întârziați, să amânați? 1

52. Luați decizii imediat, chiar în cazuri dificile? 9
Sau sunteți indecis și ezitați îndelung? 1

62. Sunteți mobil și neastâmpărat (gesticulați, săriți de pe scaun, dați vina în încăpere *în lipsa oricărei emoții puternice*)? 9
Sau sunteți în general imobil când o emoție nu vă agită? 1

72. Nu ezitați niciodată să efectuați o transformare utilă când știți că solicită din partea dumneavoastră un mare efort? 9
Sau deții înapoi în fața lucrului ce trebuie efectuat și preferați să vă mulțumiți cu *statu quo*-ul? 1

82. Când ați dat un ordin pentru o anumită lucrare, v-ați dezinteresat de execuție, cu sentimentul că ați scăpat de o grijă? 1
Sau supravegheați această execuție de aproape, asigurându-vă că totul este bine făcut, în condițiile și la momentul dorit? 9

92. Vă place mai mult să priviți decât să faceți? (Vă place să priviți deseori și îndelung un joc pe care nu îl practicați.) 1
Sau vă place mai mult să faceți decât să priviți, simplul spectacol devenindu-vă repede plictisitor sau îndemnându-vă să treceți dumneavoastră înșivă la acțiune? 9

3. SECUNDARITATE

3. Sunteți deseori ghidat, în acțiunile dumneavoastră, de ideea unui viitor îndepărtat (să economisiți pentru bătrânețe, să strângeți materiale pentru o lucrare de mari proporții) sau de consecințele îndepărtate pe care actele dumneavoastră le pot avea? 9
Sau vă interesați mai ales de rezultatele imediate? 1

13. Aveți în vedere „tot ce se poate întâmpla" și vă pregătiți cu grijă? (Echipare minuțioasă, studierea itinerariilor, prevederea incidentelor posibile etc.) 9
Sau vă lăsați în voia inspirației de moment? 1

23. Aveți principii stricte cărora căutați să vă conformați? 9
Sau preferați să vă adaptați cu suplețe circumstanțelor? 1

33. Sunteți constant în intențiile dumneavoastră? Duceți la capăt întotdeauna ceea ce ați început? 9
Sau abandonați adeseori o sarcină înainte de a fi terminată (începeți totul, nu terminați nimic)? 1

43. Sunteți foarte constant în simpatiile dumneavoastră (continuați prieteniile din copilărie, frecventați regulat aceleași persoane, aceleași grupuri)? 9
Sau vă schimbați deseori prietenii (încetând, de exemplu, fără motive grave, să vedeți oamenii pe care anterior îi frecventați)? 1

53. După un acces de furie (sau, dacă nu vă înfuriați niciodată, după ce ați primit un efront), sunteți imediat împăcat (exact ca înainte, fără să vă mai gândiți)? 1
Sau rămâneți un timp prost dispus? 5
Sau sunteți dificil de reconciliat (ranchiună persistentă)? 9

63. Aveți obiceiuri foarte stricte la care țineți mult? Sunteți atașat de revenirea regulată la anumite fapte? 9
Sau aveți oroare de tot ce este obișnuit și prevăzut dinainte, surpriza fiind pentru dumneavoastră un element esențial al plăcerii? 1

73. Vă place ordinea, simetria, regularitatea? 9
Sau ordinea vi se pare plicticoasă și aveți nevoie de a găsi fantezie peste tot? 1

83. Prevedeți utilizarea timpului și a forțelor? Vă place să faceți planuri, orare, programări? 9
Sau vă angajați în acțiune fără o regulă precis fixată dinainte? 1

93. Când ați adoptat o părere, vă atașați de ea cu îndărătnicie? 9
Sau sunteți ușor de convins și vă lăsați sedus de noutatea unei idei? 1

4. LĂRGIMEA CÂMPULUI DE CONȘTIINȚĂ

4. Sunteți atât de prins de ceea ce faceți, încât deveniți insensibil la ce se petrece în jurul dumneavoastră? 1
Sau vă este ușor să faceți ceea ce aveți de făcut, continuând să urmăriți ce se întâmplă în jurul dumneavoastră? 9

14. Acordați o mare importanță preciziei? Vă plac ideile clare, sarcinile bine definite? 1
Sau vă place ceea ce este vag, nedeterminat, ceea ce are valoare prin „nuanțe"? 9

24. Respingeți puternic și instinctiv tot ce vă deranjează în ocupația căreia vă consacrați? Sunteți iritat de orice diversiune? 1
Sau primiți aceste perturbații fără a vă irita și reacționând blând? 9

34. Aveți nevoie să analizați pentru a înțelege? Demonstrația, aparatul, procedeul care vă interesează vă devin inteligibile doar intrând în detalii? 1
Sau vă este suficient să cuprindeți ansamblul? 9

44. Sunteți punctual, sosind chiar înainte pentru a nu rata o întâlnire? 1
Sau ajungeți frecvent cu întârziere? 9

54. Sunteți meticulos (în muncă, în îmbrăcăminte, în determinarea unui fapt care vă interesează etc.)? 1
Sau sunteți neglijent, puțin grijuliu? 9

64. Simțiți timpul ca pe ceva fluid, continuu, curgând fără întrerupere și antrenând totul cu el? 9
Sau timpul vă apare mai degrabă ca o succesiune de momente relativ fixe, separate unele de altele și succedându-se în fața unei conștiințe imobile? 1

74. Simțiți nevoia de a împinge până la perfecțiune ceea ce întreprindeți? 1
Sau sunteți mai puțin exigent și vă mulțumiți de ceea ce *răspunde „în mare" la ceea ce doriți*? 9

84. Sunteți decis, chiar tranșant în afirmațiile și în proiectele dumneavoastră? 1
Sau vă displace să vă fixați, căutând să compensați o idee prin alta, refuzând să vă legați de vreuna? 9

94. Sunteți subiectul repetărilor inutile, gesturilor repetate de mai multe ori, ideilor fixe? 1
Sau, din contră, ideile vă sunt fluente, niciodată absolut identice cu cele de mai înainte, *și ca scufundate în torentul conștiinței* și al vieții? 9

5. POLARITATE

5. Sunteți combativ? Căutați competiția, lupta? 9
Sau vă temeți de lupte și dispute? Vă place mai mult să cedați dinainte (cel puțin în aparență) decât să dați naștere unei situații de conflict? 1

15. Vă place să comandați, chiar când trebuie să-i constrângeți pe alții să asculte și să le forțați ascultarea? 9
Sau vă displace *să impuneți* altora voința dumneavoastră, preferând intrigile sau convingerea? 1

25. Sunteți foarte amabil, foarte prevenitor, căutați să încântați, să seduceți pe cei care se apropie de dumneavoastră? 1
Sau îi tratați cu simplitate, chiar cu o oarecare asprime? 9

35. Adoptați spontan manierele oamenilor în mijlocul cărora trăiți? 1
Sau păstrați în toate mediile manierele dumneavoastră obișnuite? 9

45. Practicați sau v-ar plăcea să practicați exerciții sau sporturi violente? 9
Sau aveți aversiune în a le practica? 1

55. Simțiți nevoia să aveți afecțiunea *tuturor* celor cu care aveți legături, chiar a celor de la care nu așteptați nimic? 1
Sau sunteți indiferent la sentimentele lor și nu căutați decât afecțiunea celor pe care dumneavoastră înșivă îi iubiți? 9

65. Știți „să vă impuneți"? Luați *din proprie inițiativă* comanda unui grup, conducerea unei lucrări, organizarea unei reuniuni sociale? 9
Sau nu consimțiți să conduceți pe alții (dacă vi se întâmplă) decât atunci când vin să v-o ceară sau, cel puțin, atunci când acceptă spontan conducerea dumneavoastră? 1

75. Vă place riscul? Găsiți o plăcere deosebită să înfruntați un pericol? 9
Sau vă temeți de aventurile nesigure (ceea ce nu semnifică neapărat că vă lipsește curajul în fața unui pericol pe care nu l-ați căutat)? 1

85. Vă place să fiți consolat, să fiți deplâns? 1
Sau detestați să fiți consolat și vă simțiți rănit când cineva se înduioșează de dumneavoastră? 8

95. Aveți o foarte mare nevoie de independență și vă este dificil să vă supuneți unei conduceri exterioare? 9
Sau acceptați fără efort să fiți ghidat, dirijat, și vă adaptați ușor la maniera de a vedea și de a lucra a unui șef, a unui maistru, a unui patron? 1

6. AVIDITATE

6. Sunteți foarte ambițios? (Dorință ardentă de a vă spori averea, situația, cunoștințele, puterea etc.) 9
Sau sunteți potrivit de sensibil la aceste acumulări și apreciați că nu merită oboseala să le urmăriți? 1

16. Împrumutați bucuros cărțile dumneavoastră, uneltele, instrumentele? 1
Sau nu vă place să vă împrumutați lucrurile? 9

26. Aveți sentimentul valorii timpului? Faceți în grabă ceea ce aveți de făcut, pentru a putea trece repede la altceva? 9
Sau sunteți puțin sensibil la valoarea proprie a timpului și dați puțină importanță noțiunilor de *viteză* și de *randament* (maximum de lucruri făcute în minimum de timp)? 1

36. Sunteți gelos în iubire, în prietenie? 9
Sau sunteți puțin accesibil geloziei? 1

46. Sunteți înflăcărat în susținerea drepturilor, în revendicarea a ceea ce vi se cuvine? 9
Sau detestați să reclamați și abandonați cu ușurință ceea ce ați putea revendica? 1

56. Sunteți interesat de performanțele dumneavoastră? (Succese obținute în sport, în afaceri, la vânătoare, în societate etc.) Urmăriți ameliorarea lor, fie în raport cu activitatea dumneavoastră trecută, fie în raport cu alții? 9
Sau această grijă vă este străină? 1

66. Vă place să fiți primul peste tot? Să fiți cu un pas înaintea celorlalți? 9
Sau sunteți total indiferent față de astfel de priorități? 1

76. Sunteți în mod natural neîncrezător, bănuitor? 9
Sau spontan încrezător? 1

86. Sunteți interesat de valoarea obiectelor? Păstrați mult timp amintirea prețului obiectelor pe care le-ați cumpărat? 9
Sau valoarea materială vă interesează puțin iar prețul de cumpărare îl uitați rapid? 1

96. Aveți dorința de a câștiga în *toate* ocaziile care se ivesc, chiar dacă nu doriți în mod deosebit ceea ce ele vă oferă, ci doar pentru „a profita de ocazie"? 9
Sau lăsați cu indiferență să treacă ocaziile al căror obiect nu v-a interesat dinainte? 1

7. INTERESE SENZORIALE

7. Sunteți foarte atent la calitatea senzațiilor dumneavoastră? Sunteți puternic interesat de forme, culori, sunete în sine? 9
Sau formele sensibile nu sunt pentru dumneavoastră decât „informații" asupra naturii obiectelor (de exemplu, vă interesează *sensul* cuvintelor auzite fără a acorda mare atenție timbrului vocii, *utilitatea* unui obiect mai mult decât culoarea sa etc.)? 1

17. Acordați multă importanță la ceea ce mâncați? Mâncați încet, savurând? Sunteți pofticios? 9
Sau mâncați fără a acorda mare atenție, „pentru a vă hrăni"? 1

27. Sunteți interesat de pregătirea mâncărurilor, de „rețetele" de bucătărie? 9
Sau sunteți indiferent (nevăzând, de exemplu, în rețete, dacă funcția vă obligă să vă ocupați de ele, decât mijloace de a face plăcere altora sau de a reuși rapid și sigur o pregătire)? 1

37. Găsiți mult interes în senzațiile tactile? Atingerea mătăsii, a blănii, a catifelei este, pentru dumneavoastră, sursă de emoții puternice (agreabile sau dezagreabile, nu contează în acest caz)? 9
Sau acordați puțin interes acestui tip de senzații? 1

47. Vă place să vă priviți într-o oglindă pentru a vă studia expresiile? Vă supravegheați gesturile, tonul vocii? 9
Sau aceasta vă interesează prea puțin? 1

57. Vă place luxul pentru el însuși (adică independent de satisfacțiile vanității pe care le poate aduce)? 9
Sau sunteți puțin impresionat de lux? 1

67. Vă place să mângâiați copii mici sau animale? 9
Sau vă este indiferent în sine (adică independent de sentimentele tandre pe care le-ați putea simți în locul lor)? 1

77. Aveți necesități estetice profunde? Valoarea artei este, în ochii dumneavoastră, la fel de mare precum cea a moralei? 9
Sau arta nu are în viața dumneavoastră decât un loc secundar și nu o considerați decât un agreabil mijloc de a vă distra? 1

87. Sunteți foarte sensibil la cadrul în care se derulează existența dumneavoastră (covoare, mobilă, decorațiuni...)? De exemplu, ați suporta să trăiți într-o cameră pe care o considerați urâtă? 9
Sau aceasta are mai puțină importanță, în ochii dumneavoastră, decât caracterul practic, comod, igienic etc al instalațiilor? 1

97. Remarcați în mod obișnuit îmbrăcămintea prietenilor dumneavoastră (culoare, croială, țesătură etc.)? 9
Sau nu le acordați deloc atenție? 1

8. TANDREȚE

8. Vă înduioșați cu ușurință de soarta altora? 9
Sau rămâneți calm, chiar atunci când încercați să-i ajutați efectiv? 1

16. Considerați sentimentele altora ca fiind mai importante decât acțiunile pe care le realizează? 9
Sau credeți, din contră, că ceea ce contează cu adevărat sunt acțiunile, rezultatele? 1

26. Vă plac animalele ca ființe care au personalitate, interesându-vă de ceea ce simt ele? 9
Sau, fără a le face rău, le considerați ca vite, șeptel, adică ceva apropiat de obiecte? 1

36. Vă interesează ceilalți în special în raport cu ce doriți dumneavoastră înșivă să realizați? Îi considerați instrumente de utilizat sau obstacole de îndepărtat? 1
Sau, din contră, dumneavoastră sunteți cel care pătrundeți în sufletul lor, ultându-l pe al dumneavoastră, simțind prin simpatie ceea ce simt ei, căutând a-i servi, mai mult decât a vă servi de ei? 9

48. Vă atașați de colaboratorii dumneavoastră, de servitori, de tovarășii de muncă atât încât să continuați relațiile, chiar când acestea vă sunt clar defavorabile (să nu concediați un servitor neglijent, un funcționar mediocru)? 9
Sau nu ezitați să faceți aceste separații utile (să înlocuiți un colaborator, să schimbați cercul de prieteni)? 1

58. Vă plac mult copiii? Vă simțiți bine în compania lor? Vă place să vă jucați cu ei? 9
Copiii vă enervează? 1
Sau vă sunt pur și simplu indiferenți? Sau îi iubiți în mod teoretic și, dacă se poate spune așa, „de departe"? 5

68. Preferați să fiți iubit decât să fiți ascultat? 9
Sau există, pentru dumneavoastră, lucruri mult mai importante decât dragostea și a căror realizare cere ca dragostea să fie pusă pe planul al doilea? 1

78. Când aveți afecțiune pentru cineva, vă simțiți îndemnat să o exprimați prin cuvinte duioase, atenții delicate? 9
Sau mai degrabă prin acte de bunăvoință pozitivă (să faceți servicii, să informați, să ajutați etc.)? 1

88. Aveți nevoie să vă vedeți frecvent prietenii? 9
Sau rămâneți uneori timp îndelungat fără a-i vedea (fără ca aceasta, în mod necesar, să slăbească prietenia)? 1

98. Vă este greu să lucrați într-un mediu indiferent sau ostil? 9
Sau aceasta nu vă afectează în mod sensibil? 1

9. PASIUNE INTELECTUALĂ

9. Vi se întâmplă deseori să încercați să rezolvați probleme lipsite de orice aplicație practică? 9
Sau nu sunteți interesat decât de rezultatele pozitive și vă feriți de tot ce nu duce nicăieri? 1

19. Preferați distracțiile care au un caracter intelectual (studiu, discuții de idei, jocuri de reflecție cum ar fi șahul etc)? 9
Sau distracții de un alt ordin: fizice (sport, excursii), sociale (vizite, reuniuni diverse) sau sentimentale (lecturi, muzică)? ... 1

29. Credeți că există taine care trebuie respectate și că, în unele domenii, rațiunea trebuie să cedeze și să se renunțe la continuarea cercetării? 1
Sau credeți că acest respect al tainelor este, din contră, o lipsă de onestitate intelectuală și, într-un anume fel, un „păcat contra gândirii"? 9

39. Sunteți mai interesat de faptele concrete? 1
Sau de idei și teorii? 9

49. Printre romane, le preferați pe cele în care „se petrece" ceva și în care toate evenimentele sunt descrise în detaliu? 1
Sau pe acelea care permit să simțiți jocul mecanismelor psihologice, sau valoarea unei idei filosofice (morale, sociale etc.)? 9

59. Viața socială vi se pare ceva foarte important? Credeți că fiecare are datoria să se implice? 1
Sau nu aveți încredere în anturaj și încercați să vă „degajați" pentru a gândi în deplină libertate, dincolo de tradiții, dar și fără a ceda solicitărilor epocii și ale mediului? 9

69. În fața problemelor complexe, încercați un sentiment de umilință? Sau, din contră, aveți uneori zvâcniri de orgoliu în fața progresului științei sau a propriilor dumneavoastră descoperiri? 1
Sau aceste *sentimente* (umilință sau orgoliu) vi se par deplasate, acolo unde trebuie pur și simplu să înțelegeți? 9

79. Vă plac oamenii simpli, poeziile ușor de înțeles, poveștile fără complexitate? 1
Sau vă plictisiți repede de lucrurile prea simple și preferați operele și persoanele care dau inteligenței ocazia de a fi utilizată intens? 9

89. Simțiți nevoia să analizați sentimentele prietenilor și să căutați să înțelegeți operele de artă pe care le admirați? 9
Sau vă este suficient să vă abandonați plăcerii pe care o oferă prezența lor sau contemplarea lor? 1

99. În prezența unui aparat sau a unei mașini pe care nu o cunoașteți, sunteți imediat interesat de aplicațiile pe care le-ar putea avea? 1
Sau de ingeniozitatea mecanismului? 5
Sau de principiile aplicate la construcție? 9

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre clasificarea Heymans-Le Senne (H.L.S.)

– *Traité de caractérologie* (Tratat de caracterologie), René Le Senne, Presses Universitaires de France (P.U.F.), 1989.
(Este lucrarea de referință, împreună cu tratatul lui Gaston Berger.)

– *Caractère et personnalité* (Caracter și personalitate), Gaston Berger, Colecția „Initiation Philosophique" (P.U.F.), 1956, ediția a 5-a, 1965 în colecția „SUP".
(Lucrare sintetică de 110 pagini, foarte ușor de citit, plină de referințe literare și artistice.)

• **În colecția „Caractères" (P.U.F.)**

– *Traité pratique d'analyse du caractère* (Tratat practic de analiză a caracterului), Gaston Berger, ediția a 12-a, 1990.

– *Questionnaire caractérologique pour l'analyse d'un caractère individuel* (Chestionar caracterologic pentru analiza unui caracter anume), Gaston Berger, ediția a 12-a, 1992.

– *Caractérologie des enfants et des adolescents* (Caracterologia copiilor și adolescenților), André Le Gall.

– *Les caractères et le bonheur conjugal* (Caracterele și fericirea conjugală), André Le Gall și Serge Simon.

– *Caractères et écritures* (Caractere și scrisuri), Émile Caille, 1957.

• **Numerale tematice ale revistei „La caractérologie" Revue internationale de caractérologie (P.U.F.)**

– nr. 11: *Professions et Caractères* (Profesiuni și caractere), 1970

– nr. 12: *L'équilibre personnel et les caractères* (Echilibrul personal și caracterele), 1971

– *La caractérologie au service de l'entreprise* (Caracterologia în serviciul întreprinderii), R. Denis și S. Torkomian, Les Éditions d'Organisation, 1968.

– *Comment connaître votre enfant* (Cum să vă cunoașteți copilul), Rose Vincent și Roger Mucchielli, Le livre de poche, 1957.
(Lucrare care conține numeroase figuri de copii și exemple de scriere de copii, ansamblul ilustrând foarte bine caracterologia H.L.S. și aplicațiile sale concrete în educație și orientarea profesională.)

– *Esquisse d'une théorie des émotions* (Schița unei teorii a emoțiilor), de Jean-Paul Sartre, Herman et Cie, Éditeurs, 1948.
(Lucrare originală a filosofului despre unul dintre factorii caracteologici.)

„Contrariile se acordă și discordanț creează cea mai frumoasă armonie

Heraci

2

Al optulea pilon cei zece factori ai psihologie jungien

Carl Gustav Jung (1875-1961) a lucrat alături Sigmund Freud (1856-1939), de care apoi s-a despărțit. Gândirea sa, mult mai puțin dogmatică decât a lui S. Freud, este de o extraordinară bogăție. Ea se apropie uneori de poezia pură și astfel permite înțelegerea nedemonstrabilului, chiar a inexprimabilului.

C. G. Jung acordă mult mai puțină importanță sexualității decât S. Fraud. El a fost pasionat în special de formele gândirii simbolice, de parapsihologie, ținând cont și de dimensiunea spirituală. Foarte curând în abordările sale, s-a oprit asupra comportamentului ființelor normale și nu numai asupra comportamentului nevroticilor. În acest spirit, a elaborat o caracterologie cu totul originală, care este foarte utilizată, în special de grafologi.

C. G. Jung a regrupat ansamblul conceptelor și practicilor sale sub termenul de „psihologie analitică" (mai târziu sub denumirea de „psihologie complexă"), termenul „psihanaliză" făcând în mod esențial referire la S. Freud și la discipolii săi. Totuși lucrările acestor doi titani au în comun vastul câmp denumit „psihologia profunzimilor", pentru că amândoi se referă la noțiunea de inconștient: inconștient personal la S. Freud, inconștient personal și inconștient colectiv la C. G. Jung.

Vom defini principalele concepte utilizate de Jung, cel puțin acelea care intră în cadrul de abordare caracterologică a unei personalități:

- structura psihică:
  Conștient et Persona
  Inconștient individual
  Inconștient colectiv
- cele două tipuri de atitudini: extraversiune și introversiune
- cele patru funcții psihice:
  Senzație – Gândire – Sentiment – Intuiție
- Anima et Animus

Structura psihică

Psihologia analitică consideră psihismul uman ca un ansamblu indivizibil în care diferiții factori interacționează în permanență. În afară de aceasta, fără a avea granițe nete, există întrepătrunderi continue. Psihicul este în mișcare perpetuă, nimic nu este definitiv încheiat.

– Primul nivel al personalității, ușor accesibil, este „conștientul". Jung numește „*Persona*" partea exterioară a conștientului, adică aspectele exterioare ale personalității noastre (în Antichitate, termenul „persona" desemna partea exterioară a măștii purtate de actorii de teatru). Și, de altfel, unele persoane se identifică totuși cu Persona lor, ele nu sunt decât masca lor exterioară (aceasta, bineînțeles, în detrimentul vieții lor interioare, care se ofilește).

În ansamblu, personajul exterior și convențional rezultă din amalgamarea a două elemente: persoana care joacă rolul și colectivitatea care i l-a destinat. Această nuanță este importantă pentru că ea subliniază enormul impact al vieții sociale asupra psihicului uman (ceea ce Freud avea tendința de a minimaliza în favoarea primelor experiențe ale copilăriei în sânul familiei parentale).

• Sub Persona se situează inconștientul personal și, la un nivel încă și mai profund, inconștientul colectiv. Deși inconștientul personal nu este direct accesibil pentru că este inconștient, primim în permanență din partea sa mesaje care în general necesită o descifrare. Sunt în esență visurile, „actele ratate" și uitările. O variantă bine cunoscută a actului ratat este lapsusul, care constă în substituirea (involuntară) cu un cuvânt (nedorit în mod conștient) a celui care trebuia utilizat, în vorbire („lapsus linguae") sau în scris („lapsus calami").

Fac parte din inconștientul personal complexele, pe care le vom aborda în capitolul consacrat celei de-a zecea abordări caracterologice (conform „Celor douăsprezece componente ale structurii psihanalitice a personalității"). În concepția lui C. G. Jung, inconștientul și conștientul sunt în relații complementare și compensatorii.

exemplu, orice calitate exagerată în conștient va fi compensată, inconștient, de contrara sa. Este cazul clasic al bărbatului tiranic subordoanții săi care, în viața privată, va fi supus soției sau trasei sale (și de altfel chiar termenul „metresă" este deosebit evocator în acest sens). Este de asemenea cazul istoric al cancelarului german Bismarck, care afișa permanent un comportament dur și inflexibil, dar care (pe ascuns) cădea pradă crizelor de plâns.

Inconștientul colectiv se manifestă în special prin intermediul „unor visuri" – mitologie și povești cu zâne. Acestea exprimă, în limbaj simbolică, un patrimoniu comun și universal. Jung numește „arhetipuri" aceste producții simbolice ale sufletului uman, acele imagini primordiale care au existat întotdeauna și care se vor păstra etern.

Fiind, fiul purtăm în noi nu numai propriile noastre experiențe, dar pe acelea ale strămoșilor noștri, și deci ale întregii umanități. Aceste imagini seculare apar uneori în visurile noastre, care sunt atunci ceva arhaic și impersonal.

Cele două tipuri de atitudini: extraversiunea și introversiunea

Jung concepe viața ca pe o opoziție permanentă între forțe pozitive și forțe negative. Această viziune se regăsește de altfel în filosofiile antică și hindusă.

Între aceste opoziții apar atât în noi înșine cât și în exterior: dragostea și ura, atracția și repulsia, binele și răul, viața și moartea, justiția și nedreptatea, lumina și umbra etc. Pornind de aici, Jung împarte umanitatea în două grupe fundamentale:

• **„Extravertiții"**, *a căror atitudine generală, interes și energie (libido") sunt îndreptate în principal spre lumea exterioară.*

Să menționăm totuși că, *pentru Jung, libidoul nu este, ca la Freud, de esență exclusiv sexuală. Este o noțiune mult mai largă.*

maîtresse = stăpână (n. trad.)

Într-adevăr, el este echivalentul totalității energiei unui subiect, din *care sexualitatea nu reprezintă decât o parte.*

• **„Introvertiții"**, întorși în principal spre lumea interioară. Această clasificare corespunde practic celor două tipuri morfologice pe care doctorul Louis Corman le numește dilatați și retractați.

– Extravertitul este spontan interesat de ființele umane și de lucruri. Foarte în largul lui în viața socială, este un excelent agent de legătură și se adaptează repede și bine oricărei situații. Bineînțeles, detestă solitudinea și fuge de introspecție. I se pare fără interes, chiar morbid, să se preocupe de viața lui interioară. În orice circumstanță, extravertitul va căuta să păstreze contactul.

– *Introvertitul este opusul extravertitului. Are o imagine foarte subiectivă asupra oamenilor și situațiilor. Deși departe de a fi strălucitor, ca extravertitul, el câștigă prin a fi cunoscut. Puțin timid și neîndemânatic, se refugiază bucuros în forul său interior, având tendința să trăiască în visare, să fie „cu capul în nori". Temându-se de conflicte, introvertitul va face totul pentru a le evita.*

În concluzie, orice ființă închide în ea amândouă posibilitățile de orientare a energiei sale, a libidoului său. De altfel, de-a lungul existenței, perioadele de introversiune pot foarte bine să alterneze cu faze de extraversiune. Totuși, în ansamblu, una dintre cele două atitudini predomină în comportament.

Am menționat deja că, pentru Jung, conștientul și inconștientul operează împreună un fel de balans permanent.
Așadar, inconștientul tipului extravertit este introvertit și viceversa. În plus, atitudinea predominantă, cea care este conștientă și care determină tipul, este întotdeauna mai spontană, mai pozitivă și mai constructivă decât cealaltă. Atitudinea inconștientă, opusă, este deseori infantilă și primitivă.

Această noțiune de opoziție, de contrast permanent și dinamic în sânul unei aceleiași personalități, este fundamentală în gândirea lui Jung.

Această foarte subtilă nuanță semnifică în fapt recunoașterea implicită de către fizica modernă că este posibil ca în univers să circule și altceva decât informație (sau obiecte) și că acest altceva se poate transmite imediat și fără întârziere, oricare ar fi distanța...

Paradoxal, științele zise „dure" (matematica și fizica) sunt cele care redau umanității sensul totalității, în cadrul unui mister grandios. În parte mulțumită acestor științe, omul poate din nou să-și potolească nevoia nestăvilită de a se simți „legat" de ceva care îl depășește, fără a-l zdrobi totuși.

Hubert Reeves, expert în astrofizică nucleară, scrie, într-o manieră foarte poetică, faptul că suntem toți „pulbere de stele"...

Cu ocazia acestei extraordinare răsturnări de situație, **astrologia** își regăsește titlurile de noblețe și încetează să fie considerată siste- matic obiect de dispreț sau de comentarii sarcastice.

Acesta este noul context căruia îi consacrăm nu numai primul capitol al lucrării ci și o detaliere mai aprofundată. Într-adevăr, este vorba despre abordarea caracterologică cea mai veche, una dintre cele mai bogate în învățăminte, cea mai controversată, având cea mai mare notorietate, dar fiind totuși cel mai puțin cunoscută în fond.

Cu această ocazie, evocăm **tipologia planetară** care prezintă originalitatea de a face parte integrantă din abordarea astrologică, dar care poate fi de asemenea utilizată singură.

Abordarea astrologică, deși cea mai veche dintre construcțiile caracterologice, conservă totuși un aspect ermetic și misterios pentru majoritatea oamenilor. Aceasta se datorează faptului că înțelegerea demersului său necesită câteva cunoștințe astronomice de bază, pe care puțini se ostenesc să le asimileze.

Astfel, în mod curios, printre amatorii capabili să stabilească o temă astrală (urmărind cu scrupulozitate traseul indicat), mulți își reprezintă destul de slab sau chiar deloc semnificația observațiilor astronomice corespondente.

Ținând cont de această uimitoare carență, ni s-a părut oportun să procedăm la o prezentare simplificată, dar exactă, a acestei dimen-

siuni fundamentale, cu ocazia definirii principalilor termeni tehnici și a prezentării celor cinci niveluri ale abordării astrologice.

Vom trata aici astronomia occidentală, izvorâtă din tradițiile egipteană, mesopotamiană și greacă. Prima sa conturare sub forma unei teorii de ansamblu datează din timpul magilor caldeeni, circa 2500 de ani î.Hr., pornind de la foarte numeroasele observații, încă din perioada asirienilor, cu aproape șase milenii înaintea erei noastre...

Apoi, Claudiu Ptolemeu, astronom și geograf grec din secolul I era noastră, a pus cu adevărat la punct tehnica stabilirii „hărții cerului" la momentul precis al unei nașteri, altfel spus „horoscopul", de la cuvintele grecești: horo (oră) și skipen (a examina). Din păcate, nu vom putea aborda celelalte astrologii (chineză și hindusă în special).

În același timp, în cadrul acestei lucrări, nu va fi vorba decât despre astrologia caracterologică, fiind exclusă astrologia predictivă.

Cele patru funcții psihice și tipurile care derivă din ele

După Jung, ființa umană dispune de patru funcții principale pentru a se adapta lumii și structurii sale interne: „Gândirea", „Sentimentul", „Senzația" și „Intuiția".

Dintre cele patru funcții, cea care prevalează la un subiect va caracteriza tipul său. Dar, de exemplu, pentru a constata predominanța „Gândirii", nu este important să se ia în considerare ce gândește persoana în fața unei situații sau a alteia. Ceea ce este caracteristic tipului său este faptul că ea abordează această situație cu ajutorul Gândirii și nu al Sentimentului sau al altei funcții.

Ca întotdeauna în caracterologie, cele patru funcții jungiene sunt prezente la fiecare persoană, dar în proporții diferite și după o ierarhie. Originalitatea lui Jung este de a considera că cele patru funcții acționează, în parte în inconștient, dar ele sunt cu atât mai puternice și mai productive cu cât sunt mai conștiente.

Într-o manieră mai precisă, iată care este modul în care acționează fiecare dintre aceste patru mari funcții:

- **„Senzația"** constată ce există în jurul nostru. Ea este percepția pură prin simțuri: este funcția realului.
- **„Gândirea"** indică semnificația lucrului perceput, ea îmbină conceptiile într-un ansamblu logic: este funcția simțului.
- **„Sentimentul"** transmite valoarea pe care acest lucru o are pentru noi: este funcția simțământului, funcția inimii.
- **„Intuiția"** cuprinde potențialitățile ascunse ale unei ființe sau ale unei situații: este funcția înțelegerii spontane și negândite, ceea ce se numește de obicei fler.

După Jung, „cele patru funcții sunt asemănătoare celor patru puncte cardinale, la fel de arbitrare și la fel de indispensabile ca și ele".

Senzația și Intuiția sunt deci funcții de percepție non-raționale. Jung precizează că amândouă sunt în relații compensatorii.

De altfel, el califică drept raționale funcțiile Gândire (ceea ce ne miră) și Sentiment (ceea ce este surprinzător, la prima vedere, considerând caracterul comun al Gândirii și Sentimentului de efectua judecăți („este adevărat" pentru funcția Gândire, „este agreabil" pentru funcția Sentiment).

Bineînțeles, fiecare ființă umană posedă toate cele patru funcții, mai mult sau mai puțin dezvoltate. În general, una dintre cele patru predomină: este „funcția principală" care este sprijinită de „funcția auxiliară", a treia și a patra funcție fiind mai mult sau mai puțin inconștiente sau rudimentare. Dacă funcția principală este predominantă, celelalte trei funcții devin din ce în ce mai inconștiente și se dovedesc deosebit de nocive.

O anumită tipologie se reprezintă printr-o cruce, fiecare brat corespunzând unei funcții.
Brațul superior simbolizează funcția predominantă (1), cel din stânga funcția auxiliară (2), celelalte două brațe reprezentând celelalte funcțiilor. Acestea sunt automat poziționate, știindu-se că, pe de o parte, funcția Gândire este opusă funcției Sentiment și că pe de altă parte funcția Intuiție este opusă funcției Senzație. De exemplu:

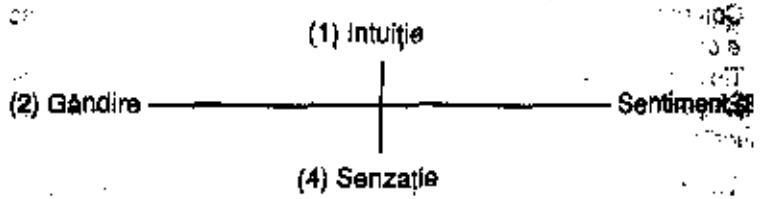

În schema de mai sus, funcția predominantă este Intuiția (1), Gândirea ca funcție auxiliară (2). Senzația este funcția inferioară, în mare parte inconștientă (4). Funcția Sentiment este deci în poziția a treia (3).

Se denumește această configurație:
- în manieră simplificată prin apelativul: Gândire-Intuiție;
- în manieră completă prin denumirea: Gândire-Intuiție-Sentiment-Senzație.

Cele două tipologii parțiale precedente (Introversiune-Extraversiune) și (Senzație-Gândire-Sentiment-Intuiție) se completează. Într-adevăr, fiecare funcție poate fi extravertită sau introvertită. Din această încrucișare, decurg deci opt variante, adică **opt tipuri caracterologice:**

- gândire extravertire
- gândire introvertire
- sentiment extravertire
- sentiment introvertire
- senzație extravertire
- senzație introvertire
- intuiție extravertire
- intuiție introvertire

1. **Tipul Gândire extravertire** semnifică un gânditor empiric. El se adaptează oricărei situații care necesită un talent constructiv orientat spre viața obiectivă. Este deci un excelent organizator. Dar, impresia extrem, acest tip poate deveni intolerant și tiranic.

Componenta sa Sentiment este reprimată sau chiar refulată (se știe că funcția Sentiment este opusă funcției Gândire).

Ținând cont de mecanismul de compensare declanșat de inconștient, ea se va exprima pe ocolite sub forma unei sentimentalități puerile sau a unui amor propriu exagerat.

2. **Tipul Gândire introvertire** se implică mai ales în jocuri ale minții. El preferă speculația în locul realizării. Foarte metodic, are simțul sistemului. Se simte foarte în largul lui în combinația originală a ideilor deja existente și mai ales în producerea de idei noi. Intuiția ca funcție auxiliară va întări evident această aptitudine. Totuși, are tendința de a fi dogmatic și intransigent.

3. **Tipul Sentiment extravertire** își exteriorizează sentimentele. Se simte în largul lui în viața socială, la toate nivelurile. Este o ființă foarte caldă, dotată cu multă strălucire, care leagă ușor prietenii,

ceea ce nu îl împiedică să fie foarte perspicace în privința caracterului fiecăruia. Dar, trăind din contactele sale sociale, este tipul care depinde cel mai mult de alții.

Funcția Gândire este opusă funcției predominante. Fiind puțin controlată deoarece este inconștientă, persoana poate da dovadă de o lipsă de tact sau se poate lansa în speculații intelectuale foarte subiective și în consecință foarte prost structurate. La fel, partea introvertită fiind mai mult sau mai puțin refulată, va avea tendința să fugă de lumea sa interioară și să evite sistematic orice formă de solitudine.

4. **Tipul Sentiment introvertire**, sub o aparență liniștită, ascunde pasiuni care pot fi violente și exclusive. Astfel, este tentat să se atașeze cu pasiune de o singură ființă. În general, va avea tendința să trăiască într-un mod exacerbat, chiar tragic, raporturile sale cu evenimentele și cu ceilalți.

5. **Tipul Senzație extravertire** este în mod esențial întors spre realitate, spre exterior și lucrurile concrete.

În consecință, manifestările vieții interioare i se par inutile și neinteresante. Este tipul petrecărețului, abil în afaceri, descurcăreț în orice împrejurare. Dacă dispune de Gândire ca funcție auxiliară, stăpânește perfect situațiile.

Funcția Intuiție se găsește în partea opusă funcției predominante. Senzația, inconștientă și puțin dezvoltată, se manifestă prin superstiții sau idei bizare.

6. **Tipul Senzație introvertire** este preocupat mai ales de propria sa persoană, de reacțiile organismului său. Atitudinea sa față de ființe și lucruri este ezitantă și în general neîncrezătoare. Acest tip este, se pare, mai puțin răspândit decât celelalte.

7. **Tipul Intuiție extravertire** se proiectează în viitor cu o extraordinară facilitate: este inovatorul sau exploratorul în sensul larg al termenului. Dacă are Sentimentul ca funcție auxiliară, va avea un fler foarte sigur.

8. **Tipul Intuiție introvertire** este foarte centrat pe lumea sa interioară, și ajunge să intre în contact cu inconștientul său. Este tipul caracteristic al poeților vizionari, chiar al unor mistici.

Funcția Senzație (opusă funcției principale) este în consecință deficitară. Din acest motiv este foarte dezorientat în fața obligațiilor vieții practice, având de asemenea tendința de a neglija propria ținută și convențiile sociale.

Această tipologie nu descrie o realitate încremenită, deoarece ține cont de compensațiile care operează în permanență și pentru că este posibil să se dezvolte o funcție secundară. Jung are o concepție foarte dinamică despre personalitate, mult mai mult decât Freud, a cărui tendință era de a exagera influența experiențelor din prima copilărie, pe lângă importanța extraordinară pe care o atribuie sexualității.

De altfel, jocul funcțiilor nu se stabilește numai în sânul unei aceleași persoane, ci, într-o măsură similară, în raporturile sale cu ceilalți. Astfel, căsătoriile, prieteniile și asociațiile care „merg" nu se încheie la întâmplare. Inconștient, ele se realizează pentru că există compensare sau complementaritate nu numai a atitudinilor (introversiune-extraversiune), dar și a funcțiilor.

Cele mai mari șanse de reușită se întâlnesc în configurațiile în care cele două părți pot să se regăsească pe terenul unei funcții auxiliare comune.

De exemplu, soțul este de tip Gândire cu Senzația ca funcție auxiliară iar soția este de tip Sentiment cu funcție secundară Senzația.

În lucrarea sa *L'Ame et l'Écriture: traité de graphologie fondé sur la psychologie analytique* (Sufletul și Scrisul: tratat de grafologie bazat pe psihologia analitică), Ania Teillard a redactat un savuros capitol intitulat „Dineul tipurilor psihologice", care ilustrează perfect aceste diferite noțiuni.

Jung a completat acest dispozitiv, impozant dar foarte operațional, prin noțiunile înrudite „Animus" și „Anima", care corespund polarității masculine și respectiv polarității feminine care coexistă în psihicul oricărei ființe umane, indiferent de sexul său biologic.

Pentru a rezuma și simplifica, să spunem că la bărbat Anima corespunde părții sale de feminitate inconștientă și că la femeie Animus constituie componenta sa masculină inconștientă.

De menționat că această noțiune clarifică faptul că este dificil d recunoaște într-un scris sexul celui care scrie pentru că scrl reflectă sexul psihologic și nu sexul fiziologic.

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre clasificarea junglană

– *L'homme à la découverte de son âme* (Omul în descoperirea sufletu său), Structura și funcționarea inconștientului, Carl Gustav Jung, Ed Bibliothèque Payot.

– *Types psychologiques* (Tipuri psihologice), Carl Gustav Jung, Ed Michel.

– *L'âme et l'écriture* (Sufletul și scrisul), Tratat de grafologie bazat psihologia analitică, Ania Teillard, Éditions Stock, 1948, Édito Traditionnelles, Nouvelle Édition 1990.

– *L'oeuvre de Jung et la psychologie complexe* (Opera lui Jung și psiho gia complexă), Charles Baudoin, Payot, 1963.

– *Inventaire typologique de Myers-Briggs* (Inventarul tipologic al Myers-Briggs), Manuel M.B.T.I., Les Éditions du Centre de Psychol Appliquée, 1987.

– *L'être et l'écriture dans la psychologie jungienne* (Ființa și scrisul psihologia junglană), Monique Genty, Masson, 1991.

3

Al nouălea pilon: cele trei stări ale Eului în Analiza Tranzacțională

- *Starea Eului Părinte*
- *Starea Eului Adult*
- *Starea Eului Copil*

Fiecare poate observa că ne schimbăm starea după interlocutori și după circumstanțe. Analiza Tranzacțională a reperat și codificat aceste stări cu cuvinte foarte simple și a creat o remarcabilă unealtă de comunicare interpersonală, a cărei manevrare este accesibilă tuturor.

Analiza Tranzacțională (AT) a fost realizată în Statele Unite, în contextul psihanalizei americane californiene, de doctorul Eric Berne, psihiatru de formație freudiană. Astfel, este paradoxal și absolut extraordinar că această grilă de analiză în profunzime a relațiilor umane este deosebit de accesibilă, nesolicitând nici o pregătire psihologică deosebită.

Ea aduce o prețioasă clarificare asupra situațiilor foarte concrete ale raporturilor interpersonale în contextele cele mai diverse și cele mai prozaice (muncă, familie, relații sociale etc.). Această metodă cu adevărat revoluționară pentru a vă cunoaște bine, fără greutate, și a comunica mai bine cu ceilalți a avut foarte repede un enorm succes.

Metoda cuprinde *cinci „unghiuri de vedere"*, a căror superpoziție permite, cu un oarecare antrenament, orientarea facilă în labirintul relațiilor umane cotidiene:

– analiza structurală a personalității;
– analiza tranzacțională propriu-zisă;
– analiza necesităților umane;
– analiza structurării timpului;
– analiza scenariilor de viață

Analiza structurală a personalității

Personalitatea este descrisă ca un ansamblu compus din trei părți denumite „stările Eului":

– starea Părinte;
– starea Adult;
– starea Copil.

Aceste trei stări coabitează în fiecare persoană și se manifestă mai mult sau mai puțin, pe de o parte după circumstanțe și de pe altă parte după tendința naturală a subiectului.

Fiecare stare a Eului se compune dintr-un sistem coerent de sentimente căruia îi corespunde un sistem de comportamente la fel de coerent. Văzut sub acest aspect, se poate deci vorbi despre sistem caracterologic. De fapt, în acest stadiu, se disting două niveluri de descriere.

• Primul nivel de descriere este denumit **„structură de gradul 1"**:

– De fiecare dată când acționează, gândește sau simte așa cum a văzut că au făcut părinții, se găsește în starea Părinte.

– De fiecare dată când acționează asupra realității, când adună fapte și le analizează obiectiv, se află în starea Adult.

– De fiecare dată când simte și acționează cum o făcea în copilărie, se găsește în starea Copil.

• Al doilea nivel de descriere, ceva mai detaliat decât primul, se intitulează **„structură de gradul 2"**:

– Starea Părinte este subdivizată în „Părinte Critic" și „Părinte Hrănitor".

CELE TREI STĂRI ALE EULUI

– De altfel, în starea Copil se disting două substări: „Copil Adaptat" și „Copil Spontan".

→ *Câteva exemple* de comportamente caracteristice ale structurii Eului de gradul 2:

– *Părintele Critic* (sau Părinte Normativ): ghidează, dirijează, impune, dictează reguli, emite principii, protejează, judecă, critică. Forma excesivă a acestei stări se traduce printr-un rol de „Persecutor".

Gesturile corespondente sunt: arătătorul întins, sprâncenele încruntate, mâinile în șolduri, privirea autoritară...

– *Părintele Hrănitor* (sau Părinte Binevoitor): ajută, încurajează, mângâie, susține, consolează, felicită, dar și supraprotejează, cocoloșește, chiar înăbușă, jucând atunci rolul de „Salvator" („Salvatorul" în sensul AT este cel care sare în ajutorul altuia fără ca acesta să-l ceară nimic). Să notăm totuși că fiecare stare are un aspect pozitiv și un aspect negativ.

Gesturile corespunzătoare sunt: mângâierile, brațul pe după umeri, privirea compătimitoare...

– *Adultul* (sau Ordonatorul): organizează, prevede, compară, evaluează, analizează, reflectează, decide, înregistrează și comunică

informații. Atitudinile corespunzătoare sunt: privirea directă, gesturile măsurate, siguranța liniștită...

– *Copilul Adaptat* se exprimă în două moduri antagoniste:

– Fie ca un *Copil Adaptat Supus*, care se adaptează cerințelor altora sau se devalorizează, căzând atunci în rolul de victimă.
Gesturile și atitudinile care exprimă acest comportament sunt: privirea alunecoasă, umerii curbați, roșeața, vocea nesigură sau sugrumată sau chiar mormăită...

– Fie ca un *Copil Adaptat Rebel*, care se opune sistematic, concomitent cu gesturile următoare: ridicarea umerilor, mină îmbufnată, aer încruntat, reproșuri.

+ *Copilul Spontan* (Natural sau Liber) care își exprimă spontan nevoile, emoțiile și sentimentele: râde, plânge, sare, bate din palme, cască, se scarpină sau se întinde, privirea sa strălucitoare reflectă sentimentele trăite, vocea este tare, energică.
Această stare corespunde de asemenea capacităților intuitive și creatoare: această componentă este denumită „micul inventator".
Privirea este cuceritoare, capul înclinat pe umeri, surâsul complice.

Bineînțeles, fiecare este susceptibil de a trece succesiv prin mai multe stări ale eului, în cursul aceleiași zile, chiar în cadrul unei singure secvențe de acțiune, dacă situația corespunzătoare este suficient de intensă.

La fel, fiecare posedă în sine cele 3 stări ale Eului (inclusiv subdiviziunile lor), dar are în general o preferință marcată pentru una sau alta. De altfel, se poate stabili pentru o persoană o „egogramă", adică o reprezentare grafică a distribuției medii a comportamentelor sale conform rubricilor AT.

În plus, este important de precizat că nu există o stare a Eului mai bună decât alta. Cel mult se poate constata, în unele situații, că este mai potrivit să fii sau să utilizezi o stare a Eului mai degrabă decât alta.

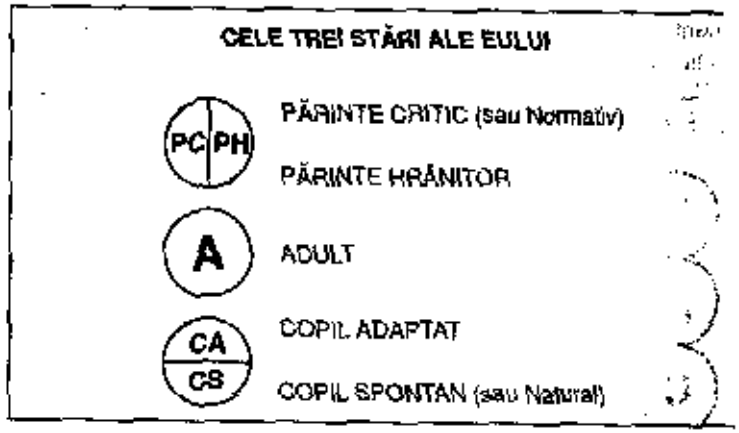

În sfârșit, există o similitudine (dar destul de îndepărtată) între „cele trei instanțe" ale personalității decelate de Sigmund Freud (Aceasta, *Eu* și Supraeu) și cele trei stări ale Eului delimitate de Eric Berne (Părinte-Adult-Copil).

Analiza Tranzacțională propriu-zisă

Este partea dinamică a abordării, pentru că implică descrierea a ceea ce se petrece concret între două persoane care comunică, aceasta în legătură cu schema propusă de analiza structurală a personalității.

Pentru simplificare, considerăm structura de gradul 1, cea care cuprinde cele trei stări de bază, lăsând deci, pentru moment, la parte cele două subdiviziuni ale stării Părinte și cele două subdiviziuni ale stării Copil.

Totul se petrece în acest caz ca și cum nu ar exista două persoane care comunică între ele, ci șase personaje (în două persoane) care efectuează tranzacții paralele sau încrucișate, după circumstanțe și starea de spirit în care fiecare dintre aceste persoane evoluează.

În cadrul schemelor următoare sunt prezentate două exemple de tranzacții paralele, ca și două exemple de tranzacții încrucișate pornind de la o situație foarte simplă din viața curentă.

De menționat că tranzacțiile paralele pot, în principiu, să continue indefinit, în timp ce tranzacțiile încrucișate se încheie cu o ruptură.

EXEMPLE DE TRANZACȚII PARALELE

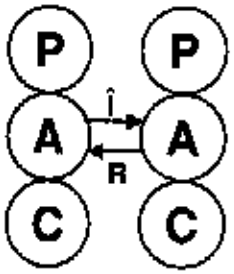

Î (întrebare) = Unde este guma ta?
R (răspuns) = Pe birou!

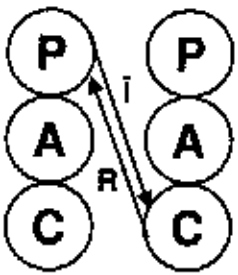

Î = Deci, scrisoarea aceea e bătută la mașină, sau nu?
R = Îmi cer scuze, am întârziat, v-o aduc imediat!

EXEMPLE DE TRANZACȚII ÎNCRUCIȘATE

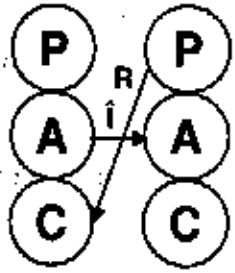

Î = Unde este guma ta?
R = Ca de-obicei! Iar ți-ai pierdut-o pe a ta!

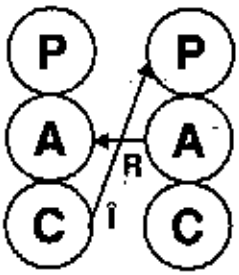

Î = Credeți că voi ajunge să bat la mașină scrisoarea aceasta?
R = Dar dumneavoastră ce credeți?

Ținând cont de subdiviziunile stărilor Eului Părinte și Copil, num posibil de tranzacții este teoretic foarte ridicat. Dar, de fapt, s mari tipuri de tranzacții reprezintă în jur de 90 % dintre tranz dintre ele corespund tranzacțiilor pozitive (permițând o bună co nicare), iar 3 – tranzacțiilor negative (surse de dificultăți).

RELAȚII POZITIVE
(comunicare eficientă)

Tranzacție Părinte Normativ-Adult

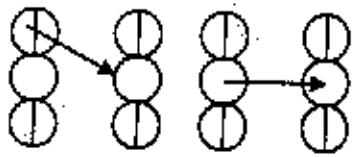

Tranzacție Adult-Adult

Tranzacție Copil liber-Copil liber

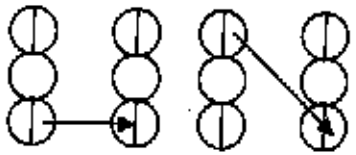

Tranzacție Părinte Binevoitor-Copil

RELAȚII NEGATIVE
(non-OK)

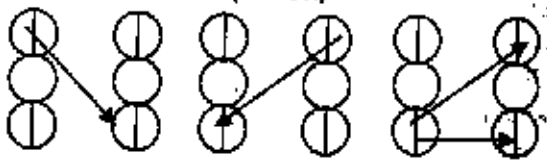

Rol Persecutor sau tranzacție Părinte normativ-Copil Adaptat

Rol Salvator sau tranzacție Părinte Binevoitor-Copil Adaptat

Rolul Victimă sau tranzacție Copil Adaptat-Copil Adaptat sau Copil Adaptat-Părinte Binevoitor

L'Analyse transactionnelle, René de Lassus, Marabout (MS 35)

Analiza necesităților umane

nteresat de motivațiile umane, Abraham Maslow, psiholog ame-ican, a identificat principalele necesități umane. A constatat mai ales că ele nu se exprimă la întâmplare, ci într-o ordine definită. stfel, ființa umană se comportă în funcție de o ierarhie a necesi-ăților sale. Acestea se întind de la necesitățile de nivel inferior la ele de nivel superior sau, prezentate altfel, se eșalonează de la ele mai concrete la cele mai abstracte, urmând cinci niveluri.

acest principiu fundamental a fost dezvoltat de A. Maslow în 1954, n principala sa lucrare *Motivation and Personality* (Motivație și ersonalitate). Principiul este prezentat în mod schematic și ilustrat e faimoasa „piramidă a necesităților".

Necesitățile de nivel inferior

le implică supraviețuirea fizică a ființei umane și a familiei sale: unt cele pe care ea va căuta să le satisfacă în primul rând.

Necesitățile fiziologice (sau necesități de supraviețuire) unt necesitățile fundamentale (proprii de asemenea animalelor): rană, băutură, igienă, adăpost, somn, sex.

Necesitățile de securitate

ând necesitățile fiziologice primare sunt satisfăcute, ființa umană e străduiește să-și sporească șansele de supraviețuire pe termen ng, stocând hrană, economisind, asigurându-se (contra bolilor, e viață), pregătindu-și pensionarea.

Necesitățile de nivel superior

e se referă la viața socială și psihologică. Observația funda-entală a lui A. Maslow este că necesitățile de nivel superior nu

apar decât atunci când necesitățile inferioare sunt relativ bin satisfăcute.

- **Necesitatea socială**

Omul are o profundă nevoie de afecțiune și de dragoste, de relaț afective, de conviețuire.

- **Necesitatea de stimă**

Fiecare are nevoie de a se stima pe sine însuși și de a fi stimat de ceilalți. În acest sens, activitatea profesională este un domeniu privilegiat de exprimare.

- **Necesitatea de realizare proprie**

Mai puțin aparentă decât celelalte necesități, ea traduce ceea ce împinge o persoană să se dezvolte, să transforme în realitate imaginea mai mult sau mai puțin ideală pe care o are despre ea însăși*.

Pornind de la schema lui Maslow, simplă și operațională pentru că reflectă bine realitatea, explicând-o totodată clar, Éric Berne a introdus noțiunea de *„stroke"*, care este foarte operațională (termen englez care, literalmente, înseamnă „lovitură", dar și „mângâiere").

Acest neologism realizează o sinteză elegantă și practică între două dintre cele cinci necesități subliniate de Maslow, în speță necesitatea de supraviețuire și necesitatea de recunoaștere (sau de stimă).

– Astfel, în cadrul necesității de supraviețuire și ca urmare a lucrărilor lui René Spitz (apărute în 1945), A. Maslow a semnalat că animalele, și cu atât mai mult oamenii, au nevoie, pentru a supraviețui, să primească în permanență stimuli pozitivi (agreabili) sau negativi (dezagreabili), cea mai nefericită situație fiind absența stimulării.

Deci, mai bine stimuli negativi decât lipsa stimulilor, pentru că atunci orientarea va fi spre stingere.

---

* La sfârșitul vieții, A. Maslow a mai adăugat două necesități suplimentare:
– necesitatea de a cunoaște și de a înțelege;
– necesitatea estetică.

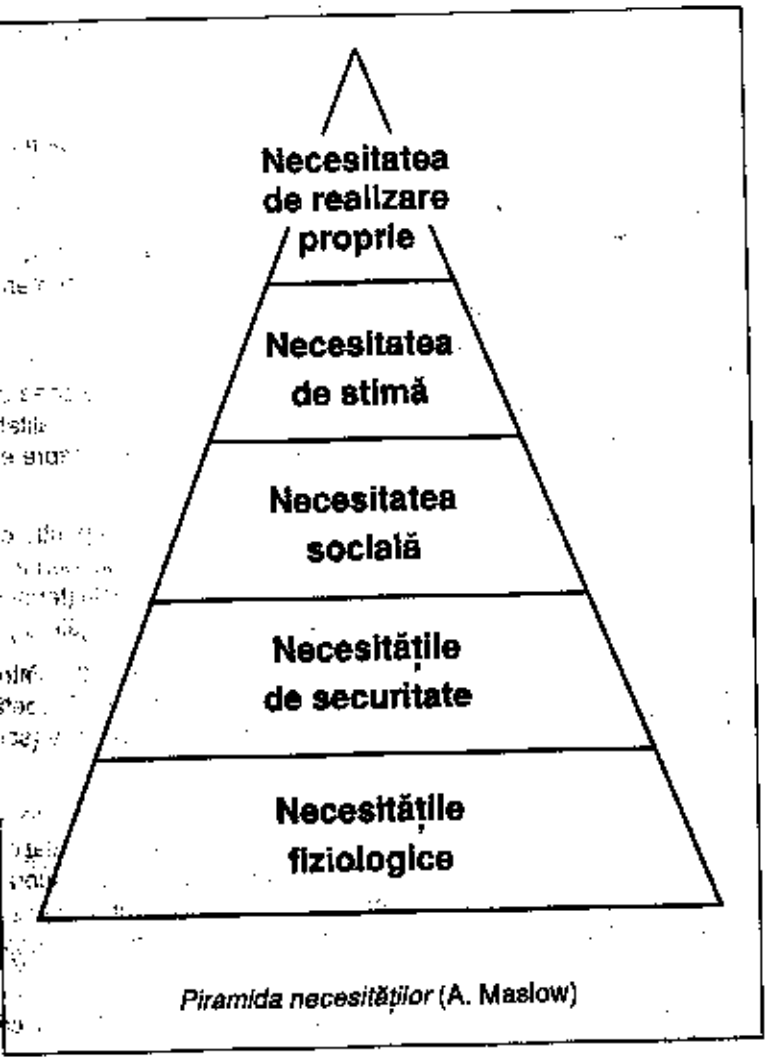

Piramida necesităților (A. Maslow)

– De altfel, am amintit mai înainte că nevoia de recunoaștere se manifestă în particular prin necesitatea de a ști că se poate conta pe alții.

Pentru a imagina combinatia necesității de stimuli cu necesitatea de recunoaștere, Éric Berne a utilizat termenul de stroke. Se obține astfel un concept foarte practic în utilizare, pentru că realizează o fericită sinteză între două mari categorii de necesități descrise de E. Berne.

Concret, aruncând o simplă privire cuiva sau adresându-i pur și simplu cuvântul, surâzându-i sau, din contră, dându-i o lovitură fizică sau psihologică (lovindu-l sau aplicându-i o „săpunează" sau chiar insultându-l), i se dă un stroke.

Dacă nu se pot obține stroke-uri pozitive (ceea ce, bineînțeles, se urmărește în primul rând), vom acționa pentru a obține cel puțin stroke-uri negative, de exemplu provocând un incident în urma căruia este aproape sigur că se va obține o „bruftululală"...

Această constatare simplă permite deja sesizarea dintr-o dată a semnificației adevărate a comportamentelor aparent aberante.

Cu titlul de ilustrație a acestei noțiuni fundamentale, am reprodus tabelul „Mic strokoscop de buzunar", publicat în lucrarea lui René de Lassus (*L'Analyse Transactionnelle*, Marabout), în care sunt atribuite un număr crescând de stroke-uri fiecărei serii de gesturi cotidiene.

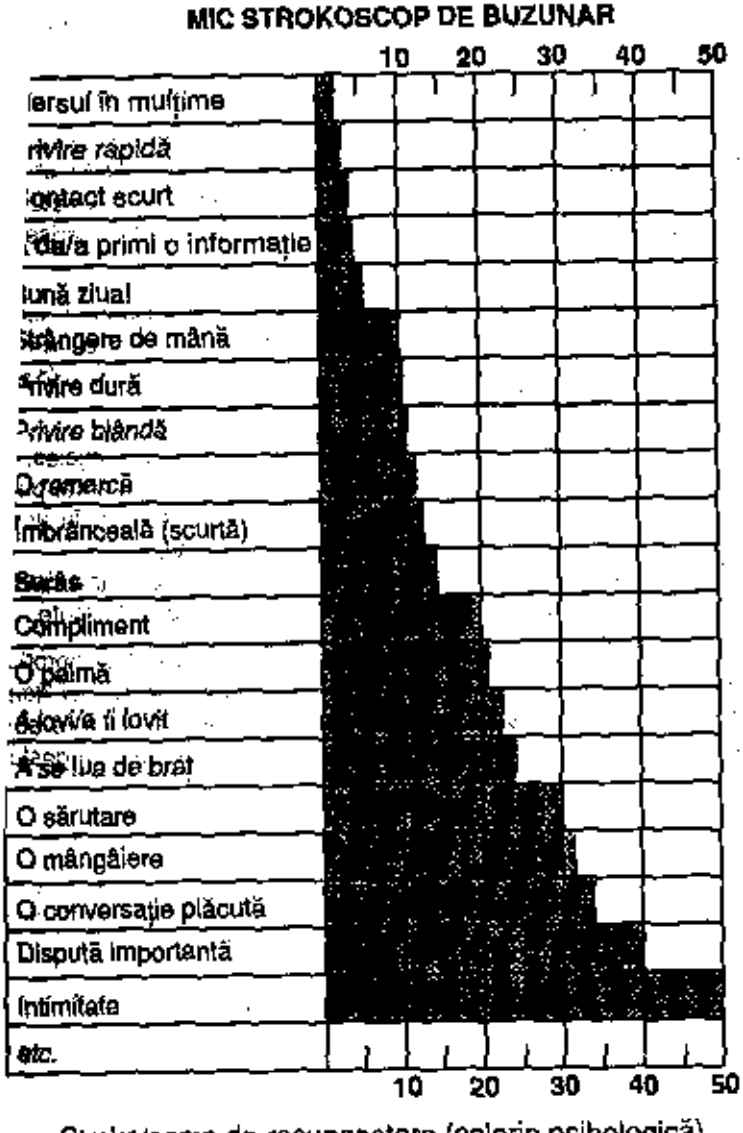

Stroke/semn de recunoaștere (calorie psihologică)
L'analyse Transactionnelle, René de Lassus, Marabout (MS 35)

Analiza structurării timpului

Ființa umană nu se mulțumește să facă în mod aleatoriu „tranzacții" cu semenii săi: ea procedează la aceste schimburi în funcție de programe prestabilite, cunoscute și bine structurate. Această necesitate de structură corespunde unei necesități de securitate, care împinge la organizarea haosului relațiilor afective. AT denumește *această necesitate de structură „structurarea timpului"*.

Éric Berne, cu marele său simț al concretului și al simplificării practice, a compus o grilă de analiză care a determinat șase *moduri-tip de a petrece timpul cu ceilalți (și cu sine însuși)*. Aceste șase „programe" de bază au bineînțeles câteva asemănări cu *noțiunea de program dezvoltat de P.N.L.*

Ele merg de la „retragere" (sau absență, voită sau nu, a tranzacției cu alții) la forma cea mai apropiată de intimitate pe care AT o *numește „apropiere" (un contact franc, sincer, autentic și spontan* de tip tranzacție Copil Spontan-Copil Sponatn), trecând prin:

- **„Ritualurile"**: formulele de politețe, în principal.
- **„Trecerea timpului"**: discuții despre ploaie și despre vreme bună, *despre ultimul model de mașină, despre servitoare, despre* concediu etc.
- **„Activitățile"**: a lucra împreună, a participa la o reuniune, chiar a *participa la un joc sau la un sport colectiv.*
- ***„Jocurile psihologice"**, pe care le detaliem, ținând cont de* complexitatea realității pe care o acoperă și de importanța pe care *o acordă în schimburile interpersonale.*

1

Terminologia tehnică și cele patru stadii ale constituirii temei astrale

- *Primul stadiu: desemnarea semnului zodiacal de bază*
- *Al doilea stadiu: determinarea ascendentului și operația de domificare (adică delimitarea Caselor sau sectoarelor)*
- *Al treilea stadiu: poziționarea planetelor în cele douăsprezece semne zodiacale*
- *Al patrulea stadiu: definirea Aspectelor*

Principiul de bază al astrologiei este că există o corespondență, mai precis o analogie (misterioasă, dar reală) între psihologia unei ființe (care se traduce prin comportamentul său) și „cerul de la naștere" (*adică aspectul hărții cerului la momentul exact al sosirii sale pe Pământ*).

Contrar părerilor vehiculate în mod obișnuit, astrele nu ne determină, pentru că purtăm determinarea în noi. Dar astrele sunt (de o manieră neexplicată) semnele vizibile (și nu cauzele) fenomenelor invizibile ale lumii noastre interioare.

Demersul astrologic comportă două etape foarte distincte: stabilirea tehnică a „temei astrale", apoi interpretarea propriu-zisă a configurației obținute.

– *Prima etapă:* stabilirea temei astrale, adică reprezentarea grafică, sub formă schematică, a pozițiilor diferitelor puncte ale cerului luate în calcul și a pozițiilor tuturor astrelor Sistemului Solar.

În acest stadiu, este vorba mai ales de cosmografie, altfel spus de manipularea datelor astronomice cantitative, obiective și relativ simple. Ele sunt, în esență, consemnate în lucrări tehnice numite „Efemeride" (pentru astre) și „Tabele ale Caselor" (pentru punctele cerului).

Nu este nevoie să fii astronom sau matematician pentru a efectua această muncă. Este suficientă urmarea întocmai a traseului, indicată în majoritatea tratatelor sau manualelor de astrologie redactate pentru marele public.

Cu puțină răbdare și concentrare, fiecare este deci în măsură să își întocmească propria temă astrală. Bineînțeles, pentru aceasta va trebui utilizat „graficul zodiacal" sau „foaia de temă" puse la punct de Paul Choisnard (politehnician, ofițer de carieră și astrolog, decedat în 1930).

Clarificare a noțiunii de „joc psihologic"

Jocul psihologic prezintă două caracteristici principale.

– Pe de-o parte, este o suită de tranzacții în care protagoniștii „se instalează" (inconștient) în cele trei roluri amintite anterior: Persecutor, Persecutat (sau Victimă) cel mai adesea și uneori Salvator.

– Pe de altă parte, schimbul corespunzător se operează cu ajutorul *„tranzacțiilor cu fond dublu"*. Este vorba despre tranzacții în care coexistă două niveluri de comunicare:

- o tranzacție aparentă, „de suprafață", vizibilă sau audibilă (denumită la „nivel social");
- o tranzacție implicită, „subînțeleasă", (denumită tranzacție la „nivel psihologic").

Sunt deci senzații neclare și ambigue, pe care vocabularul curent le desemnează prin termenul de subînțeles, pentru că există un decalaj între ceea ce se spune deschis și mesajul real.

Să luăm exemplul unei situații relativ simple, dar tipice în această privință:

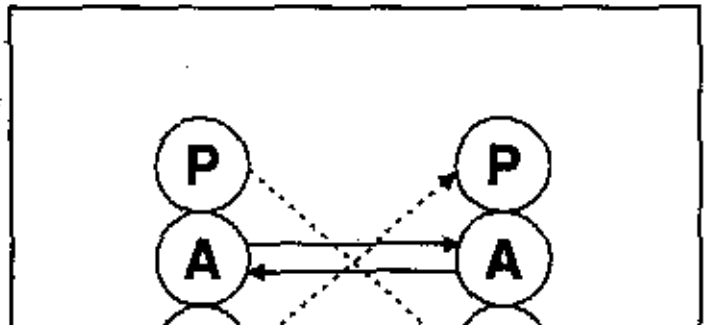

Nivelul social

Un vânzător: „Mă tem că este prea scump pentru dumneavoastră."

Un cumpărător: „Voi cumpăra totuși."

Nivelul psihologic

Vânzătorul: „Arăți cam sărăntoc pentru ca să cumperi asta!"

Cumpărătorul: „Da' cine se crede ăsta?"

Evident, jocurile psihologice sunt surse de neînțelegeri, de dispu și deci de relații nefericite.

Analiza scenariilor de viață

Ținând cont de stilul relațiilor stabilite, încă din prima copilăr părinții, de ambianța generală a mediului familial și cultur reflexele inculcate, de tranzacțiile predominante, un „scenariu viață" se elaborează puțin câte puțin la copil și îl va condiț pentru restul existenței sale. Éric Berne a distins trei mari ca

- **Scenariul câștigător** care corespunde comportamentului persoane care câștigă nu zdrobind mai mult sau mai puțin în c care își realizează obiectivele pe care și le-a fixat, întreține același timp relații pozitive cu ceilalți și cu ea însăși. În particular, nu se ferește să fie autentică și spontană și nici de „apropiere".

- **Scenariul necâștigător** este cel al numeroaselor persoane trăiesc mai degrabă la umbra câștigătorilor. Ele petrec mult timpul lor în „activități" și „jocuri psihologice".

- **Scenariul pierdant** corespunde unei conduite de eșec. Persoa nele care îi trăiesc sunt dezamăgite, nu mai cred în aproape nimic și își petrec majoritatea timpului în jocuri psihologice, cu o predilecț foarte marcată pentru rolurile de Persecutor și Victimă.

Pornind de la aceste scenarii de bază și sub presiunea mediulu socio-cultural și mai ales a mass-media, unele *modele dominante* devin valori de referință, modele de viață mai mult sau mai puțin

permanente, de exemplu, Bătăușul, Supusul, Devotatul, Răzvrătitul, Manipulatorul, Militantul, Originalul.

Se regăsește astfel o tipologie și deci o formă de caracterologie.

Bibliografie specifică

Pentru a ști mai mult despre analiza tranzacțională

– *L'Analyse Transactionnelle,* Une méthode révolutionnaire pour bien se connaître et mieux communiquer (Analiza Tranzacțională. O metodă revoluționară pentru a vă cunoaște bine și a comunica mai bine), René de Lassus, Marabout, 1991.

– *Que dites-vous après avoir dit Bonjour?* (Ce spuneți după Bună ziua?), Éric Berne - Tchou, 1977.
(Lucrare consacrată aparițiel scenariilor de viață.)

– *Les outils de base de l'analyse transactionnelle* (Instrumentele de bază ale analizei tranzacționale), Dominique Chalvin – E.S.F. ediția a 5-a, 1992.

– *L'Analyse Transactionnelle* (Analiza tranzacțională), Gérard Chaudezon și Antoine Lancestre, P.U.F. Colecția „Que Sais-Je?" ediția a 5-a, 1992.

„Viața noastră conștientă nu este decât o coajă de nucă plutind pe oceanul inconștientului nostru"

Carl Gustav Jung

4

Al zecelea pilon – cele douăsprezece componente ale structurii psihanalitice a personalității

- *Cele trei instanțe psihice ale personalității*
- *Cele cinci stadii de dezvoltare ale personalității*
- *Cele patru mari complexe*

Am putea fi uimiți să găsim abordarea psihanalitică freudiană menționată într-o lucrare care are ca scop prezentarea principalelor caracterologii existente.

Această abordare originală se justifică din două motive esențiale:

➢ Mai întâi, psihanaliza elaborată de Sigmund Freud (completată apoi de Carl Gustav Jung și Alfred Adler) propune o descriere a personalității și a dezvoltării sale sub forma unui sistem foarte structurat, cum sunt în general caracterologiile:

- **Cele trei instanțe psihice** ale personalității cu Eul, Acesta și Supraeul.
- **Cele cinci stadii de dezvoltare** a personalității (Oral, Oral-Activ, Anal, Falic, Adult).
- **Cele patru mari complexe** (Inferioritate, Culpabilitate, Oedipian și Abandon).

Ceea ce, împreună, are ca rezultat un ansamblu integrat de **doisprezece factori**. Or, influența (cel mai adesea inconștientă) a fiecăruia dintre acești factori se traduce prin comportamente specifice și perfect repertoriate. Cu toate acestea, până de curând, aceste elemente fundamentale nu puteau practic să fie aduse la zi decât cu ocazia unei psihanalize. Or, este un proces foarte lung, costisitor, cu rezultate în general aleatorii, și puțin accesibil marelui public.

➢ Pe de altă parte, s-a întâmplat ca, în cursul anilor '80 să fie pusă la punct o metodă de morfopsihologie de-a dreptul revoluționară. Într-adevăr, grație ei este posibil acum să se deceleze intensitatea relativă a factorilor de bază (de inspirație freudiană) care structurează interiorul unei personalități, o organizează foarte devreme în istoria sa: aceasta economisind procesul psihanalitic clasic și disuasiv.

Sub rezerva unei pregătiri serioase și adecvate, cei doisprezece factori fundamentali sunt identificabili concret pornind de la studiul

fizionomiei, și mai precis al proporțiilor sale, trăsăturilor și modelului ei. În aceste condiții, marile linii de forță ale inconștientului sunt „lizibile" pe o figură: în acest domeniu există un avans spectaculos și destul de neașteptat.

Această nouă tehnică elaborată de Institutul de Morfopsihologie Aplicată (I.M.P.A.) aduce o contribuție decisivă la cunoașterea psihologică umană pentru că pune la dispoziția mai multor oameni (din nou, cu condiția unui antrenament specific) principalele resorturi ale comportamentului uman. Ea permite, într-un fel, democratizarea psihanalizei ca demers explicativ al motivațiilor profunde și ca o contribuție la dezvoltarea personală. Bineînțeles, aspectul terapeutic sau chiar curativ al psihanalizei rămâne doar de resortul specialiștilor.

Vom defini deci fiecare dintre cei doisprezece factori, vom semnala sumar modul lor de exprimare morfologică și vom menționa motivațiile pe care le antrenează. Pornind de la acestea, devine posibilă fiecare să-și deducă comportamentele previzibile.

În cadrul acestei lucrări de sensibilizare, nu ne este posibil să dezvoltăm pasionanta abordare morfopsihologică a I.M.P.A. Aceasta este prezentată într-o recentă lucrare de tonalitate foarte tehnică, la care a colaborat și autorul: *Le visage, voie royale vers l'inconscient* (Fizionomia, cale sigură spre inconștient) de Georges Billard-Madrières și Brigitte Guthmann, la Editura Montorgueil. Pe de altă parte, un ghid practic pe același subiect, elaborat de B. Guthmann și autor, a apărut la Editura Marabout, la începutul anului 1995.

Cele trei instanțe psihice

Totul se petrece ca și cum ar exista în fiecare dintre noi trei personaje având propria lor identitate, care acționează din interior, fără știința noastră, în mod esențial. Această uimitoare dar reală „treime", acest soi de triumvirat ocult, a fost pus în evidență de Freud sub termenul tehnic al celor trei „instanțe" ale personalității.

Cele trei instanțe nu sunt totuși independente unele de altele. Legate unele de altele, ele sunt la fel opuse de pe cât de unite în toate acțiunile zilnice. Deși interdependente, interactive, ele funcționează pe baza coerenței lor interne, cu o logică ce le este proprie.

PRIMA INSTANȚĂ: ACESTA

După terminologia freudiană, „Acesta" corespunde impulsurilor și instinctelor, a căror energie este numită „libido". Este de domeniul inconștientului. Este cazanul fierbând, în care impulsurile sunt în luptă permanentă. „Acesta" este dirijat de „principiul plăcerii". Impulsurile lui „Acesta", deși inconștiente sunt totuși indirect accesibile conștiinței:

– fie într-o manieră simbolică, mai ales prin intermediul viselor sau al simptomelor nevrotice, care trebuie interpretate corect;

– fie într-un mod mai indirect, prin intermediul structurii cadrului osos și modelului părții cărnoase a fizionomiilor.

Cadrul osos al fizionomiei

Mișcarea dominantă informează asupra naturii impulsurilor. În acest sens, cu cât o mișcare prezentă în cadru este mai intensă, cu atât mai mult caracteristicile psihologice care îi corespund vor avea un rol preponderent în viața internă a subiectului.

– Dilatației îi corespund impulsuri de putere, de forță, de dominație asupra altora, de posesiune a multor bunuri.

– Retracției îi corespund impulsuri de fragilitate care trebuie compensate, de căutare a calității și securității, de izolare.

– Retracției Laterale îi corespund impulsuri de cucerire, de schimbare, de aventură, și de independență.

– Retracției Frunții îi corespund impulsuri de reținere, de acumulare de forțe sau bunuri, de autonomie.

(Aceste patru mișcări de bază sunt sumar definite în paragraful următor.)

• Pe de altă parte, **tonusul părților cărnoase** indică mărimea energiei disponibile la un moment dat și modul în care tesiturile sunt controlate (cele trei tipuri de tonus sunt precizate în al treilea paragraf).

În plus, Acesta este un imens rezervor de informații care sunt stocate în memorii specializate, a căror traducere morfologică este:

– fruntea pentru simboluri,
– pomeții pentru amintirile afective,
– maxilarul pentru simțirile fizice.

Bineînțeles, Acesta trăiește intens, fierbe și se agită fără știrea noastră. Se măsoară atunci miza pe care o reprezintă modul de relație care se va instaura, cu mai mult sau mai puțin succes, între Acesta, total inconștient, și Eul, în parte conștient.

A DOUA INSTANȚĂ: EUL

Simplificând, este partea cea mai conștientă a propriei noastre personalități, cea care ne este familiară și în numele căreia spunem „eu". Eul este de asemenea organul nostru de contact cu mediul exterior și cu imperativele sociale pe care le ia în seamă în funcție de „principiul realității". El se exprimă în mod vizibil după modalitățile comportamentale corespunzând foarte schematic cu tipologiile caracterologice.

Dar de fapt rolul său invizibil este complex, pentru că are drept rol esențial asigurarea coordonării sau cel puțin o oarecare formă de „coabitare" între impulsurile lui Acesta (pe care trebuie să le audă ceapă și să le înțeleagă) și dispozițiile categorice ale Supraeului, pe care îl vom aborda mai departe. Cu această ocazie, se va putea recurge la mecanismele de refulare a impulsurilor (aspect negativ) sau la sublimarea lor (aspect pozitiv).

În mod permanent, trebuie deci să se găsească un compromis pe de o parte între exigențele acestor două instanțe și pe de altă parte între constrângerile mediului exterior în care evoluează persoana. Pentru a îndeplini cu bune rezultate dificila sa îndatorire, Eul

dispune de **două instrumente,** care sunt aptitudinile intelectuale și aptitudinile de realizare.

După autonomia mai mare sau mai mică a Eului, adică după capacitatea sa de a gestiona cât mai bine un întreg ansamblu de contradicții, se va spune că Eul este slab sau tare. La fel se va spune despre bogăția mai mare sau mai mică a celor două instrumente ale sale care contribuie activ la funcționarea sa.

Trebuie menționat că, *pe plan morfologic*, Eul se încarnează în cei trei „receptori" (ochii, nasul și gura) iar instrumentele Eului sunt fruntea și maxilarul. Analiza bogăției mai mult sau mai puțin importante a celor trei receptori și a celor două instrumente ale Eului este efectuată prin intermediul luării în calcul a numărului de „mișcări" prezente în fiecare din aceste zone.

Mișcările sunt în număr de patru:
– dilatarea (D), sau expansiunea unei părți a figurii;
– retracția (R), opusul dilatării;
– retracția laterală (RL), care proiectează înainte, determină alierări;
– retracția frunții (RF), opusul ei, care redresează sau înfundă.

Aceste elemente tehnice sunt definite, dezvoltate și ilustrate încă de la începutul lucrării menționate anterior. Într-adevăr, abordarea M.P.A., simplă în principiu, este în esență bazată pe diagnosticul precis al prezenței, mai mult sau mai puțin complete, a acestor patru mișcări pe o figură: la nivelul cadrului, al celor trei receptori, al celor două instrumente ale Eului și al părților cărnoase. Orice parte a figurii care are cele patru mișcări de bază este calificată drept „bogată".

Pentru a sintetiza cele expuse, un Eu puternic se exprimă morfologic prin:
– receptori (ochi, nas, gură) bogați;
– cele două instrumente ale Eului bogate;
– un bun tonus al părților cărnoase;
– mișcarea dominantă a receptorilor corespondentă mișcării dominante a cadrului.

Destule pentru a spune că acest caz este relativ rar...

A TREIA INSTANȚĂ: SUPRAEUL

Ansamblul normelor sociale și morale, inculcate mai ales prin intermediul educației, formează o componentă psihică denumită Supraeu. Acesta este în parte inconștient și în parte conștient. Pentru Freud, Supraeul este într-un fel o parte a Eului care a suferit un dresaj. El nu are nimic natural, dar permite individzilor să trăiască în comun: este „instanța judiciară" a psihicului nostru.

Supraeul își va exercita controlul în special asupra impulsurilor izvorâte din Acesta.

Și aici, morfopsihologia modernă permite să se aprecieze „de visu" și dintr-o dată caracteristicile unui Supraeu. Astfel, se pot distinge cu ușurință:

– un *Supraeu rigid*, care corespunde unor receptori mici în raport cu cadrul sau unei frunți verticale sau amândurora deodată;
– un *Supraeu invadator*, care corespunde unor receptori mari în raport cu cadrul
– un *Supraeu echilibrat*, care nu este nici rigid, nici invadator.

Aceste trei calificative exprimă comportamente specifice. Astfel, mai concret:

– dacă receptorii sunt retractați, ceea ce indică teama de contacte, puține norme penetrează personalitatea și ele sunt dificil de schimbat, de actualizat, altfel spus, ele sunt rigide;
– dacă receptorii sunt dilatați, contactele sunt frecvente și normele intră în număr mare și sunt des analizate sau modificate cu ușurință: ele au deci un caracter invadator;
– dimpotrivă, dacă dimensiunile receptorilor sunt în armonie cu ale cadrului, Supraeul este echilibrat pentru că el acceptă cererile Eului de a recunoaște unele norme atunci când ele nu mai sunt adaptate contextului.

În afară de aceasta, normele Supraeului, nefiind rigide, „acceptă", într-un anume fel, să nu fie respectate, fără ca prin aceasta subiectul să-și construiască o culpabilitate, mai mult sau mai puțin intensă (vom evoca mai departe „complexul" de culpabilitate).

	EU	ACESTA	SUPRAEU
Morfo	+ Reprezentat de receptori + Instrumentele Eului sunt reprezentate de etajul superior și inferior + Un Eu puternic are receptorii și instrumentele Eului bogate și un tonus bun	– Este reprezentat de cadrul osos și părțile cărnoase – Tonusul indică energia disponibilă – Mișcarea dominantă indică natura celui mai puternic impuls	– Supraeul rigid are o puternică RF sau receptori mici în raport cu cadrul, sau anărdoasă – Supraeul invadator are receptori mari în raport cu cadrul
Caracter psiho	+ Posedă o parte conștientă și o parte inconștientă (inconștient personal mai ales, inconștient colectiv puțin) + Singurul organ de contact al individului cu mediul + Evoluează fără încetare pentru a ajunge la maturitate – *Rolul fundamental al EULUI* + perceperea impulsurilor de la Acesta sub formă de necesități, apoi înțelegerea lor + perceperea apoi înțelegerea mediului	– Total inconștient – Rezervor de impulsuri – Rezervor al energiei disponibile în parte biologică, în parte psihologică și în parte înnăscută și ereditară – Rezervor de informații pe care le păstrează în memorii specializate: frunte, pomeți și maxilar – Fără contact cu mediul, Acesta se adresează Eului și cere ca necesitățile sale să fie satisfăcute imediat	– Posedă o parte conștientă și o parte inconștientă (inconștient personal și inconștient colectiv) – Păstrează normele primite din copilărie atât timp cât nu sunt reactualizate de Eu – Conține multe interdicții și norme obligatorii venite din copilărie – Conține, de asemenea, modele adoptate de individ, mai mult sau mai puțin liber – Caută fără încetare să facă respectate normele sale, făcând presiuni asupra Eului

Caracter psiho	+ selecționarea, consumarea și asimilarea hranei din mediu corespunzător percepției sale despre necesitățile lui Acesta + dezvoltarea capacităților memoriei și simțurilor + găsirea celui mai bun compromis între exigențele lui Acesta, Supraeu și normele mediului + gestionarea energiei disponibile – *Forța EULUI* + Eul slab capitulează în fața exigențelor lui Acesta, sau caută o scăpare + Eul puternic armonizează exigențele lui Acesta și ale Supraeului cu posibilitățile mediului, după dorințele sale. El are rolul conducător + Eul puternic alege fie să-și stăpânească impulsurile, fie să modifice mediul pentru a și le satisface	– Posedă structuri organice: aparat digestiv, locomotor … – Posedă sisteme de transport a informației: sistem nervos, sanguin …	– Își actualizează normele cu mai multă sau mai puțină usurință sub presiunea Eului

Le Visage, Voie Royale Vers l'Inconscient
Georges Billard-Madrières și Brigitte Guihmann

De notat că trebuie să se distingă Supraeul de „Conștiință" (deși Freud le amestecă), care este gardiana moralei autentice și personale a subiectului, a sistemului de valori pe care el și l-a creat în decursul încercărilor vieții, după o înțeleaptă gândire, eventual prin intermediul experiențelor spirituale sau chiar mistice.

Acestea fiind zise, o luptă permanentă și în general obscură a conștiinței se desfășoară între impulsurile lui Acesta și dispozițiile categorice, interdicțiile și modelele Supraeului.

Ecourile acestei interminabile bătălii a profunzimilor ajung la suprafață, dar deformate, travestite, trunchiate, prin intermediul visurilor, lapsusurilor, acțiunilor ratate și simptomelor nevrotice.

Prin intermediul aprecierii **calității tonusului părților cărnoase**, morfopsihologia profunzimilor (inaugurată de metoda I.M.P.A.) pune la dispoziție un mijloc practic de apreciere a rezultatului acestei gigantice gâlcevi subterane, dacă nu chiar de a-i descâlci dedesubturile.

– dacă tonusul (părților cărnoase) este puternic, Eul rămâne combativ: el continuă lupta (căutarea permanentă a compromisului) prin intermediul succeselor și eșecurilor;

– dacă există o „atonie slabă", căutarea acestui compromis este prea dificilă: Eul, în stare de epuizare permanentă, continuă lupta, dar fără mare speranță. El este în cumpănă între Acesta și Supraeu;

– dacă există o „atonie grasă", Eul a capitulat și rămâne deci sub dependența tiranică a Supraeului.

Cele cinci stadii de dezvoltare

Am descris mai înainte cele trei mari entități care coabitează, o bine, de rău, în fiecare dintre noi. Dar, pe de altă parte, o pers nalitate se elaborează de-a lungul timpului, ea trece prin mai mul stadii de dezvoltare. Ea poate de asemenea să rămână fixată la u stadiu intermediar, fără a putea atinge stadiul final.

În afară de aceasta, ea poate de asemenea să participe la mai multe stadii deodată. În acest caz, deși a fost atins un stadiu superior, rămășițe sau chiar fragmente dintr-un stadiu anterior s perpetuează, pentru un timp mai mult sau mai puțin îndelungat. sfârșit, ea este uneori susceptibilă de a realiza o veritabilă regr

Or, fiecăruia dintre cele cinci stadii de dezvoltare îi corespund comportamente foarte caracteristice și ușor de identificat. Aces este sensul în care se poate vorbi despre caracterologie. Vom defini aceste cinci stadii și vom semnala esențialul comportamentelor prin care ele se exprimă. Vom examina deci succesiv:

– stadiul oral
– stadiul oral activ
– stadiul anal
– stadiul falic
– stadiul adult

Să semnalăm de la început că pe plan morfologic stadiul atins este identificabil la nivelul stării „receptorilor" (ochi, nas, gură), ținând cont de numărul variabilelor prezente dintre cele patru fluctuații de bază (D, R, RL și RF).

Primele patru stadii sunt depășite în cursul copilăriei, al cincilea putând fi depășit mult mai târziu (deși sunt rari cei care îl ating cu adevărat, cel puțin din punctul de vedere particular al psihologiei profunzimilor.

– Într-o primă fază, vom trece în revistă cele patru stadii pe care le traversează tânăra ființă umană, știind că există o largă suprapunere între ele.

– Într-o a doua fază, vom descrie sentimentele, motivațiile și conduitele tipice ale persoanei ajunse la vârsta adultă (ceea ce nu înseamnă totodată atingerea „stadiului" adult), în funcție de stadiul la care are tendința să rămână mai mult sau mai puțin „fixată" sau cel puțin în funcție de stadiul care rămâne predominant la acea persoană.

Cele patru stadii de dezvoltare infantilă

STADIUL ORAL
(de la 0 la 5 ani)

Acest stadiu este denumit „oral" pentru că în principal prin zona bucală sugarul își începe explorarea lumii, prin care realizează că trăiește și prin care simte plăcerea.

• Psihologia acestui stadiu prezintă **patru mari caracteristici**:

– o dependență totală față de mediu, știind că un contact fizic este la fel de vital ca și hrana pentru dezvoltarea armonioasă a sugarului;

– asimilarea pasivă și aviditatea plăcerii, scopul nefiind acumularea și stocarea hranei (mângâiere sau aliment) – care va fi caracteristica stadiului anal 2 – ci să o simtă trecând și să se simtă trăind prin intermediul senzațiilor pe care i le produce. Dar această aviditate nu ajunge niciodată la saturație;

– simbioza între sine și mediu, nou-născutul nedobândind încă noțiunea limitelor propriului său corp și nedistingându-se deci de ceilalți;

– intoleranța la frustrare.

• **Conduitele tipice** sunt:
– să ducă la gură;
– să doarmă, să sugă, să mănânce, să bea, să absoarbă, să fie mângâiat;
– să aștepte totul de la ceilalți.

STADIUL ORAL ACTIV
(denumit și anal expulziv sau anal 1)

Acest stadiu (de la 3 luni la 7 ani) este caracterizat printr-o evoluție rapidă a organismului copilului pe plan psihofiziologic. Apare controlul muscular și deplasarea auto-erotismului de la gură spre mucoasa anorectală.

Pe plan psihologic, este epoca frustrării (cu ocazia învățării controlului trângerilor, curățeniei și ascultării), dar și aceea a bucuriei de a se juca, a plăcerii legate de mișcare.

• **Sentimentele** copilului sunt următoarele:

– plăcerea auto-erotică a excreției;
– plăcerile legate de expulzare: a arunca, a striga;
– plăcerea efortului muscular resimțit ca masaj;
– gustul jocului, al competiției;
– mânia, când nu i se satisfac dorințele;
– frica de a fi abandonat;
– plăcerea de a provoca, de a sfida;
– nevoia de a comunica.

• **Conduitele tipice** ale acestui stadiu sunt, mai ales:

– jocurile interminabile;
– explorarea;
– să arunce, să lanseze, să provoace din plăcere;
– să imite părinții în joacă;
– declară că vrea să facă totul singur, apoi se refugiază în brațele părinților;
– caută să placă.

STADIUL ANAL
(denumit și anal retentiv sau anal 2)

Acest stadiu se întinde de la 6 luni la 9 ani. Creșterea tonusului sfincterelor aduce copilului posibilitatea de a se reține, de a împiedica expulzarea materiilor fecale. Aceasta produce o jenă care este urmată de o plăcere erogenă în momentul expulzării. În același timp, trezirea inteligenței se accelerează și copilul devine progresiv o ființă socială, reacționând la ceea ce îl înconjoară.

• **Sentimente corespunzătoare:**

– plăcerea auto-erotică a reținerii;
– diferențierea eu-mediu;
– dorința de putere, constrângerea mediului fiind dificil suportată;
– nevoia de a stăpâni, de a poseda în totalitate, de a manipula;
– plăcerea de a reține, de a se ușura;
– teama de a pierde, frica de a fi surprins greșind;
– dorința și frica de violență.

• Se observă **conduite tipice:**

– supărări îmbufnate;
– jocuri de tip sadomasochist (sadismul este agresiunea plină de plăcere împotriva unui obiect, iar masochismul este accesul la plăcere prin experiențe dureroase);
– tendința de a păstra, a aranja, a ascunde;
– apariția reflectării și a abstractizării.

STADIUL FALIC
(de la 1 an și jumătate la 12 ani)

Este ucenicia curățeniei care orientează curiozitatea și interesul copilului către organele genitale. Cu această ocazie, va constata că fiecare sex are comportamente specifice.

• **Principalele sentimente:**

– la băiat, falusul devine instrument de plăcere;
– mândria pentru organele genitale;

– conștientizarea diferențelor de sex, a rolului și statutului ce decurg din aceasta;
– teama de castrare;
– dorința de a câștiga, de a fi primul.

• **Conduitele tipice:**

– voyeurism și exhibiționism;
– mimetismul celor mari (jocul de-a doctorul, de-a tata și de-a mama);
– curiozitatea legată de problemele sexualității;
– refuzul de a manifesta conduitele sexului opus;
– dorința de a fi cel mai tare, cel mai rapid, de a câștiga.

Cele cinci stadii de fixare a conduitei umane

După abordarea celor patru stadii de dezvoltare infantilă, adultul se va fixa în general, mai mult sau mai puțin, asupra unuia dintre acești patru stadii, în jurul căruia comportamentul său se va ordona în predilecție, cel mai adesea în mod inconștient.

În cel mai bun caz (rar), el va atinge al cincilea stadiu, care este stadiul cu adevărat „adult", în sensul deplin al termenului (și nu numai în sensul vârstei biologice). Bineînțeles, în fiecare dintre primele patru stadii se vor regăsi caracteristici asemănătoare celor prezentate anterior la copii.

Trebuie menționat că descrierile prezentate ar putea surprinde pentru că ele corespund unor tendințe foarte profunde, „nespuse" social mascat și deci unor realități active, deși foarte rar amintite.

Pe de altă parte, este vorba aici despre o tipologie, ceea ce, ca întotdeauna, oferă descrieri destul de formale, cu trăsături puternic îngroșate. În realitate, lucrurile nu sunt atât de tranșante și fiecare aparține, mai mult sau mai puțin, mai multor stadii și destul de frecvent la două.

În sfârșit, referințe morfologice foarte sumare sunt furnizate doar pentru a semnala că aceste diferite stadii de evoluție sunt identificabile grație studiului fizionomiei. Totuși, amintim că acest aspect nu poate fi dezvoltat în cadrul lucrării de față, pentru că este vorba despre o metodă foarte structurată, care necesită un demers specific. Pentru aceasta, trebuie să studiați cele două lucrări menționate în bibliografia specifică de la sfârșitul acestui capitol.

STADIUL ORAL

• Sentimente și trăiri

– O mare nevoie de stimulări fizice. Contactele fizice sunt foarte importante și individul nu se poate lipsi de ele.

– Individul nu își trăiește existența decât prin ceea ce încorporează prin intermediul senzațiilor astfel resimțite. Nu există deci niciodată saturație.

– Mediul este perceput inconștient de individ drept o parte din el însuși: nu există senzația de a fi distinct de ceilalți.

– Individul se simte „fragmentat" dacă mediul nu îi oferă în permanență „stroke-uri" de tot felul (acest termen a fost definit în capitolul despre analiza tranzacțională).

• Motivații

– Să fie iubit, hrănit, protejat.
– Să se împlinească, să fuzioneze, să adune.
– Frica de a fi (psihologic) devorat sau înăbușit.

• Conduite tipice

– Somnul este o evadare frecventă când individul se află față în față cu problemele sale.

– Să absoarbă, să mănânce, să bea sunt activități fundamentale, contactul fizic este căutat în gesturi și mișcări.

– Bulimie intelectuală: aviditate de cunoaștere, de lecturi, de muzică; capacitate vastă de înregistrare, dar nu de clasare, nici de integrare personală.

– Dependență de ceilalți: individul este invadator pentru ceilalți pentru că el îi urmează pasiv, întotdeauna.

Cu toate acestea, capacitatea sa de a împărtăși emoțiile persoanelor din mediul înconjurător îi creează o intuiție foarte dezvoltată. Este extrem de posesiv și caută afecțiunea exclusivă a unei ființe alese, bărbat sau femeie, care va trebui să joace pentru el rolul de mamă grijulie.

• Exprimare morfologică

– Dilatarea receptorilor cu absența RL și a RF.
– Dilatarea părților cărnoase cu atonie grasă.

STADIUL ORAL ACTIV

• Sentimente și trăiri

– Același sentiment de fragmentare, de vid și de inexistență ca și în stadiul oral dar, în plus, cu teama permanentă ca legătura cu celălalt, resimțită ca vitală, să nu fie ruptă.

– În permanență, se teme ca celălalt să nu-l abandoneze, dar contrar celui care se fixează în stadiul oral și așteaptă pasiv, el acționează febril pentru a atrage asupra lui afecțiunea celuilalt. El justifică respingerea sau indiferența celuilalt prin faptul că se consideră inferior și (sau) culpabil.

– În același timp, o dorință exacerbată de a absorbi pe altul și o frică fobică de contacte, în special sexual.

• Motivații

– Să se miște, să se simtă trăind, să se joace.
– Să creeze legături, să intre în contact.
– Să provoace, să seducă, să fie admirat.
– Să abandoneze, să părăsească, să fugă, să sfărâme.